

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาแนวทางในการพัฒนาภูมิทัศน์เมืองเพื่อการท่องเที่ยวชุมชนหาดรีน อำเภอเกาะพะงัน จังหวัดสุราษฎร์ธานี ผู้วิจัยได้ศึกษาข้อมูลทั่วไปจากแหล่งข้อมูลที่เป็นเอกสาร ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยเสนอสาระสำคัญ และเนื้อหา ดังนี้

- 2.1 นโยบายและแผนต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง
- 2.2 กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับพื้นที่ศึกษา
- 2.3 สภาพทั่วไปและข้อมูลพื้นฐานของชุมชนหาดรีน อำเภอเกาะพะงัน
- 2.4 ทฤษฎีและหลักการการพัฒนาภูมิทัศน์เมืองเพื่อการท่องเที่ยว
- 2.5 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2.1 นโยบายและแผนต่างๆที่เกี่ยวข้อง

จากความสำคัญของการท่องเที่ยวที่ทำรายได้ให้แก่ประเทศไทยปีละไม่ต่ำกว่า 250,000-300,000 ล้านบาท ทำให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวต้องมีการวางนโยบาย วางแผนและวางกลยุทธ์ในการปฏิบัติงาน ตั้งแต่ระดับประเทศเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ตามแผนที่ได้วางเอาไว้ ซึ่งนโยบายและแผนการท่องเที่ยวของประเทศที่สำคัญประกอบไปด้วย

2.1.1 แผนพัฒนาการท่องเที่ยวภาคใต้ แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 9 (พ.ศ.2545-2549)

1. เตรียมความพร้อมให้การปกครองส่วนท้องถิ่น ในการถ่ายโอนการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยว พื้นฟู และพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวร่วมกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้การท่องเที่ยวไทยยั่งยืน

2. ยกกระดับมาตรฐานคุณภาพและบริการทั้งในภาครัฐและเอกชน และเน้นการสร้างสมรรถนะของผู้ประกอบการขนาดกลาง ขนาดย่อม และชุมชนท้องถิ่น รวมทั้งพัฒนาบุคลากรทุกระดับให้สอดคล้องกับความต้องการภารกิจและนวัตกรรมที่เปลี่ยนไป

3. ประชาสัมพันธ์ร่วมกับหน่วยงานราชการภาคเอกชนที่เกี่ยวข้องและเสนอภาพลักษณ์ของประเทศไทยไปในนานาประเทศในฐานะ “Quality Destination” พัฒนาร่วมกับภาคเอกชนให้เกิด

E-tourism อย่างสมบูรณ์ ซึ่งประกอบไปด้วย 5E ได้แก่ E-tourinfo, E-trust, E-commerce capacity, E-tourism mall และ E-market place

4. ปรับปรุงกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวให้สอดคล้อง และอำนวยความสะดวกต่อเนื่อง

5. การบริหารจัดการการท่องเที่ยวทั้งในปัจจุบันและในอนาคต

สำหรับในปัจจุบันแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 10 (พ.ศ.2550-2554) ประเทศไทยยังคงต้องเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญในหลายบริบท ทั้งที่เป็นโอกาสและข้อจำกัดต่อการพัฒนาประเทศ จึงต้องมีการเตรียมความพร้อมของคนและระบบให้มีภูมิคุ้มกัน พร้อมรับการเปลี่ยนแปลงและผลกระทบที่อาจเกิดขึ้น โดยยังคงยึดถือ “ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” มาเป็นแนวปฏิบัติ ในการพัฒนาแบบบูรณาการเป็นองค์รวมที่มี “คนเป็นศูนย์กลางการพัฒนา” ต่อเนื่องจากแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 8 และแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 9 (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. 2548 : 2)

2.1.2 นโยบายและแผนการท่องเที่ยวประจำปี พ.ศ.2546 ของ ททท.

1. มุ่งเน้นให้การท่องเที่ยวเติบโตอย่างต่อเนื่องในแนวทางที่ไม่ก่อให้เกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและเป็นการเร่งพัฒนาที่ทำลายตัวเอง

2. มุ่งเน้นการกระจายรายได้สู่ท้องถิ่น โดยส่งเสริมให้เกิดการกระจายตัวนักท่องเที่ยวจากแหล่งท่องเที่ยวออกสู่แหล่งท่องเที่ยวเสริมข้างเคียง และส่งเสริมให้ท้องถิ่นมีส่วนร่วมในธุรกิจท่องเที่ยวและการบริหารจัดการท่องเที่ยว

3. เน้นบทบาท ททท. ในการเป็นผู้ประสานงานหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐบาลและเอกชน เพื่อสร้างเครือข่ายในการพัฒนาและส่งเสริมการท่องเที่ยวในทิศทางที่เหมาะสม

4. เน้นความร่วมมือประเทศเพื่อนบ้าน สร้างโอกาสให้ประเทศเป็น “ทิวรรีสซึม” แคนปีตอลออฟเอเชีย” หรือศูนย์กลางการท่องเที่ยวสู่ภูมิภาคเอเชีย

5. มุ่งเน้นการแก้ไขปัญหาภัยกับด้กราคาถูก

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.) ได้มีการจัดทำแผนยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวปี 2546 เป็นปีแห่งการปฏิรูปการท่องเที่ยว (2003) Year of Tourism Reform) มีการกำหนดเป้าหมายกรอบยุทธศาสตร์การพัฒนาการท่องเที่ยววางรากฐานมุ่งสู่การเป็น Tourism Capital of Asia ภายใน 3 ปี ซึ่งจะเน้นการปฏิรูปใน 3 กรอบดังนี้

1. กรอบการดำเนินงานด้านการตลาดทั้งในและต่างประเทศ
2. กรอบการดำเนินงานด้านการพัฒนา
3. กรอบการดำเนินงานด้านการปรับองค์กรบริหารด้านการท่องเที่ยว

สำหรับสินค้าทางการท่องเที่ยวที่สามารถเพิ่มศักยภาพประกอบไปด้วยสินค้าในจำนวน

5 กลุ่ม ดังนี้

1. หาดทราย
2. ป่าเขา
3. วัฒนธรรม/โบราณสถาน
4. กลุ่มความสนใจพิเศษ : MICE, Wedding, Adventure, Agro
5. แหล่งท่องเที่ยวที่อยู่ในความดูแลของหน่วยงานราชการ

2.1.3 นโยบายและแผนการท่องเที่ยว เกาะพะงันจังหวัดสุราษฎร์ธานี (เทศบาลตำบลเกาะพะงัน, 2547) (Internet)

แผนหลักพัฒนาการท่องเที่ยวเกาะพะงัน และแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม จังหวัดสุราษฎร์ธานี มีอยู่ 3 ประการด้วยกัน คือ

ประการแรก เกาะพะงันเป็นแหล่งท่องเที่ยวหลักของจังหวัดสุราษฎร์ธานี ที่มีความสัมพันธ์เชื่อมโยงกับกลุ่มแหล่งท่องเที่ยวอื่นของจังหวัด เป็นศูนย์กลางการท่องเที่ยวของแหล่งท่องเที่ยวในทะเล ที่พัฒนาให้ได้มาตรฐานสากล แต่คงรักษาไว้ซึ่งสภาพเอกลักษณ์ทางธรรมชาติและวัฒนธรรมของพื้นที่

ประการที่สอง การเพิ่มขึ้นของจำนวนนักท่องเที่ยว และการขยายตัวของสิ่งอำนวยความสะดวกและบริการควรให้ปราศจากผลกระทบต่อสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติและสังคม หากหลีกเลี่ยงไม่ได้ ควรควบคุมให้มีผลกระทบน้อยที่สุดรวมทั้งห้ามมาตรการแก้ไขที่มีประสิทธิภาพไว้

ประการสุดท้าย การพัฒนาการท่องเที่ยวเกาะพะงัน ควรดำเนินไปโดยการประสานและร่วมมือกันระหว่างภาครัฐและเอกชน รวมทั้งระหว่างราชการส่วนกลางและส่วนท้องถิ่น

พอสรุปนโยบายที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวและนันทนาการระดับชุมชน ได้ดังนี้

1. นโยบายด้านการเมืองการบริหาร เป้าหมายคือ ส่งเสริมประชาธิปไตยให้ประชาชน

มีส่วนร่วม โดยจัดศูนย์ข้อมูลข่าวสาร เพื่อบริการข้อมูลข่าวสารเอกสารต่างๆที่ประชาชนและนักท่องเที่ยวสนใจ และสามารถตรวจสอบและได้รับรู้ข้อมูลข่าวสารที่เป็นประโยชน์

2. นโยบายด้านการพัฒนาสังคมและสวัสดิการชุมชน เป้าหมาย คือ การส่งเสริมคุณภาพชีวิตและทุกคนที่มีส่วนร่วมสร้างชุมชน

3. นโยบายด้านการศึกษาและกีฬา เป้าหมาย คือ สนับสนุนการศึกษาและพัฒนากีฬาทุกรูปแบบ

4. นโยบายด้านโครงสร้างพื้นฐานชุมชนเป้าหมาย คือ น้ำไหลไฟสว่างทางสะดวก มีดังนี้

1. พัฒนาก่อสร้างถนนสายหลักและเส้นทางสายรองทุกชุมชนเป็นคอนกรีตเสริมเหล็ก พร้อมระบบระบายน้ำที่ได้มาตรฐาน
2. จัดระบบประปาและน้ำอุปโภคให้ครบทุกชุมชน
3. จัดให้มีไฟฟ้าสาธารณะ แสงสว่างตามถนน ตรอก สวนสาธารณะ สถานศึกษา ฯลฯ อย่างทั่วถึง
4. จัดระบบจราจรในชุมชนหลักและติดตั้งระบบไฟจราจรเป็นตัวเลข พร้อมมาตรการใหม่เพื่อแก้ไขปัญหาการจราจร
5. พัฒนาทำเรือปัจจุบันและทำเรือสาธารณะให้มีประสิทธิภาพ
6. จัดทำผังเมืองเฉพาะเพื่อให้การขยายตัวของเมืองมีแนวทางที่ชัดเจน ทั้งเขตเกษตรกรรมและการท่องเที่ยวเป็นไปอย่างมีระบบเด่นชัด
7. ปรับปรุงร่องน้ำเดินเรือประมงขนาดเล็กและการท่องเที่ยว

5. นโยบายด้านส่งเสริมสุขภาพชีวิต เป้าหมาย คือ พัฒนาเศรษฐกิจ อาชีพและวิถีชุมชน

1. จัดตั้งตลาดกลางผลิตภัณฑ์ OTOP และการเกษตรในชุมชนท่องเที่ยว ส่งเสริมสินค้าที่ผลิตจากชุมชน และสินค้าที่เป็นภูมิปัญญาท้องถิ่น
2. สนับสนุนจัดตั้งกองทุนชาวสวนผลไม้ และสวนมะพร้าว
3. ส่งเสริมการตลาดประมงกับแหล่งท่องเที่ยว
4. สนับสนุนการปลูกพันธุ์ไม้ประดับ และสวนเกษตรเพื่อการท่องเที่ยว
5. ออกมาตรการชดเชยและเทศบัญญัติอนุรักษ์สวนมะพร้าว
6. ฟื้นฟูและพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติ แม่น้ำลำคลอง และทิวทัศน์อื่นๆ เพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์

2.2 กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับพื้นที่ศึกษา

กฎหมายที่เกี่ยวข้องในหัวข้อนี้จะเป็นกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาทางด้านกายภาพของสิ่งก่อสร้างบริเวณพื้นที่ซึ่งประกอบด้วย

2.2.1.ประกาศกระทรวงคมนาคม เรื่อง กำหนดเขตบริเวณ ในท้องที่อำเภอเกาะพะงัน จังหวัดสุราษฎร์ธานี เป็นเขตปลอดภัยในการเดินทาง

2.2.2.กฎกระทรวงฉบับที่ 22 (พ.ศ.2532) ออกตามพระราชบัญญัติควบคุมอาคาร พ.ศ. 2522 โดยกำหนดให้

บริเวณที่ 1 หมายถึงพื้นที่ในบริเวณที่วัดจากแนวชายฝั่งทะเลเกาะพะงันเข้าไปในแผ่นดิน 50 เมตร ให้ก่อสร้างอาคารชั้นเดียวที่มีความสูงไม่เกิน 6 เมตร พื้นที่อาคารรวมกันไม่เกิน 75 ตารางเมตร ต้องมีที่ว่างรอบอาคารไม่น้อยกว่าร้อยละ 75 ของที่ดิน และต้องห่างจากชายฝั่งทะเล

บริเวณที่ 2 หมายถึงพื้นที่ในบริเวณที่วัดจากแนวชายฝั่งทะเลเกาะพะงันเข้าไปในแผ่นดิน 200 เมตร ให้ก่อสร้างอาคารและป้ายที่มีความสูงไม่เกิน 12 เมตร ต้องมีที่ว่างรอบอาคารไม่น้อยกว่าร้อยละ 50 ของที่ดิน และห้ามก่อสร้างอาคารหรือโรงงาน โรงมหรสพ อาคารเลี้ยงสัตว์ ขนาดเกิน 10 ตารางเมตร อาคารขนาดใหญ่ที่มีพื้นที่เกิน 2,000 ตารางเมตร ตลาดชั้นเดียวหรือหลายหลังรวมกันเกิน 300 ตารางเมตร โรงซ่อม สร้าง หรือรถยนต์ที่ขับเคลื่อนด้วยเครื่องยนต์ทุกชนิด เฝิงหรือแผงลอย ห้องแถวตึกแถว ฌาปนสถาน อาคารเก็บสินค้าที่มีพื้นที่รวมกันเกิน 100 ตารางเมตร โรงกำจัดขยะมูลฝอย

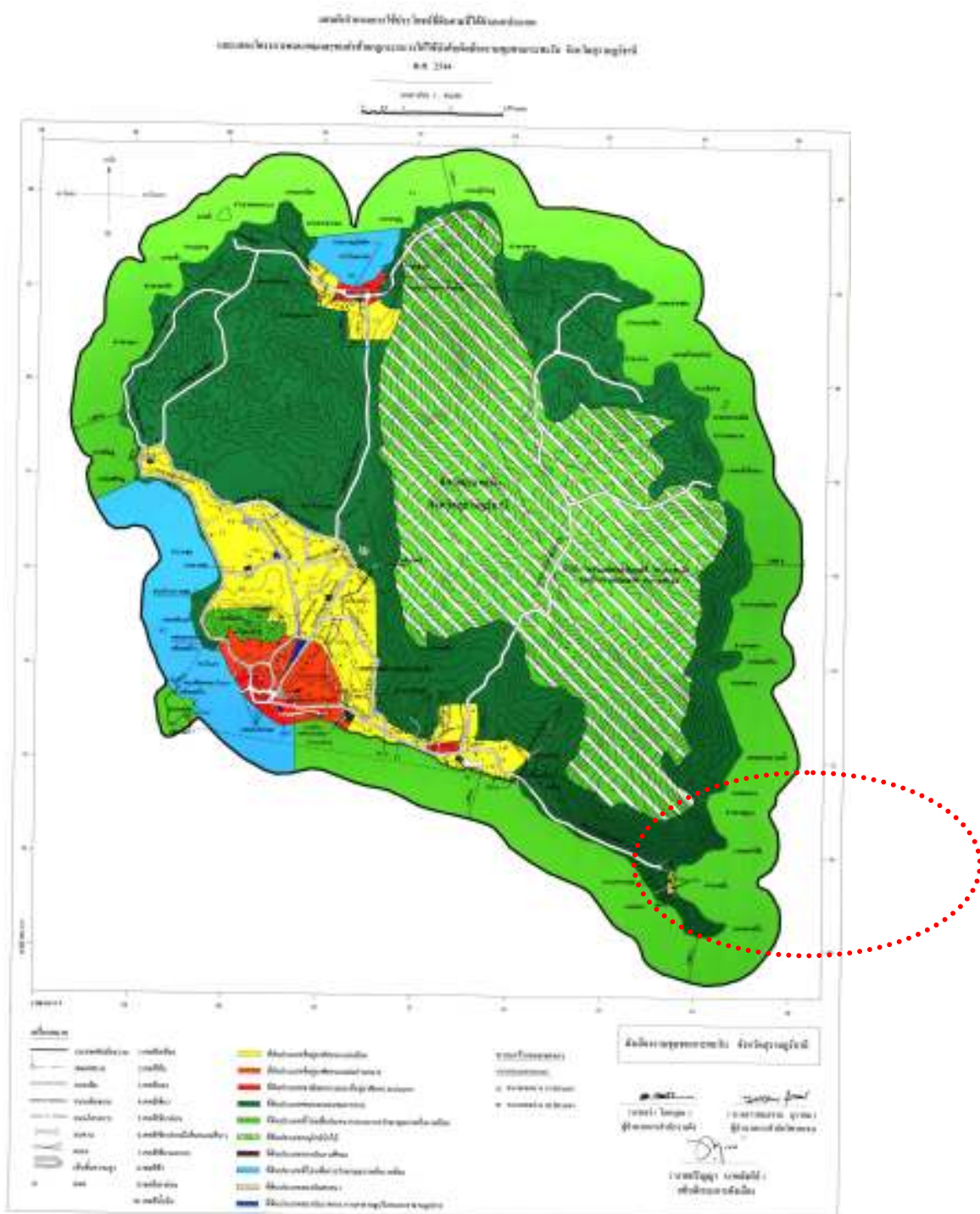
บริเวณที่ 3 ห้ามก่อสร้างโรงงานทุกประเภท

2.2.3.กฎกระทรวงฉบับที่ 251 (พ.ศ.2538) ออกตามพระราชบัญญัติการผังเมือง พ.ศ. 2518 โดยกำหนดให้

การใช้ประโยชน์ที่ดินตามแผนผังกำหนดการใช้ประโยชน์ที่ดินตามที่ได้จำแนกประเภทท้ายกฎกระทรวง ให้เป็นดังต่อไปนี้

1. สีเหลือง ให้เป็นที่ดินประเภทอยู่อาศัยหนาแน่นน้อย
2. สีส้ม ให้เป็นที่อยู่อาศัยหนาแน่นปานกลาง
3. สีแดง ให้เป็นที่ดินประเภทพาณิชยกรรมและที่อยู่ อาศัยหนาแน่นมาก
4. สีม่วง ให้เป็นที่ดินประเภทอุตสาหกรรมและคลังสินค้า
5. สีม่วงอ่อน ให้เป็นที่ดินอุตสาหกรรมเฉพาะกิจ
6. สีเขียว ให้เป็นที่ดินประเภทชนบทและเกษตรกรรม

7. สีเขียวอ่อน ให้เป็นที่ดินประเภทที่โล่งเพื่อนันทนาการและการรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม
8. สีเขียวมะกอก ให้เป็นที่ดินประเภทสถาบันการศึกษา
9. สีฟ้า ให้เป็นที่ดินประเภทที่โล่งเพื่อการรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม การท่องเที่ยวและการประมง
10. สีเทาอ่อน ให้เป็นที่ดินประเภทสถาบันศาสนา
11. สีน้ำเงิน ให้เป็นที่ดินประเภทสถาบันราชการ การสาธารณสุขโลก และการสาธารณสุขการ

ภาพที่ 2.1 แสดงประโยชน์การใช้ที่ดิน อำเภอเกาะพะงัน

ที่มา : กรมโยธาธิการ 2549

การใช้ที่ดิน

สภาพการใช้ที่ดินของพื้นที่โครงการขึ้นอยู่กับข้อจำกัดของลักษณะภูมิประเทศ และสภาพทางเศรษฐกิจ-สังคม เนื่องจากพื้นที่ส่วนใหญ่เป็นภูเขาและที่ลาดชันการประกอบอาชีพส่วนใหญ่คือ ให้บริการแก่นักท่องเที่ยว ดังนั้นพื้นที่ส่วนใหญ่จึงยังคงเป็นพื้นที่สีเขียว จากการศึกษาโดยวิธีการแปลภาพถ่ายการใช้ที่ดินในปี พ.ศ.2549 ซึ่งปรากฏว่าการใช้ที่ดินของพื้นที่โครงการเป็นดังนี้

1) ที่บึงกะโล / ที่พัก

การใช้ที่ดินประเภทนี้มีจำนวนประมาณ 755.3 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 3.049 ของพื้นที่ทั้งหมด จัดเป็นที่ดินเพื่อการก่อสร้างที่พักประเภทหนาแน่น เบาบาง และกระจายอยู่ในพื้นที่สวนและป่า สำหรับที่พักหนาแน่นส่วนใหญ่อยู่ในบริเวณด้านหาดรีนนอก ส่วนที่พักเบาบางส่วนใหญ่อยู่ทางด้านหาดรีนใน

2) ที่บริการ

การใช้ที่ดินบริเวณด้านในของพื้นที่หาดรีนมีจำนวนประมาณ 54.9 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 2.22 ของพื้นที่ทั้งหมด การใช้ที่ดินบริเวณนี้มีลักษณะแออัดเนื่องมาจากความหนาแน่นของอาคารและการก่อสร้างที่มีลักษณะขั้วคราว เนื่องจากส่วนใหญ่เป็นการเช่าที่ดิน

3) หน่วยราชการ

เป็นการใช้ที่ดินของโรงเรียน ป้อมตำรวจ และอาคารบำบัดน้ำเสีย และสถานีอนามัย เป็นพื้นที่ประมาณ 4.6 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 0.19 ของทั้งหมด ปัญหาการใช้ที่ดินประเภทนี้ยังมีลักษณะกระจายทำให้เกิดปัญหาการใช้บริการและการวางแผนใช้ที่ดินให้เกิดประสิทธิภาพ

4) พรุ

มีพื้นที่ประมาณ 5.2 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 0.21 ของทั้งหมด พรุหาดรีนตั้งอยู่บริเวณกลางพื้นที่หาดรีน ทำหน้าที่เก็บกักน้ำผิวดินและน้ำใต้ดินที่เกิดจากพื้นที่รับน้ำในพื้นที่ เป็นแหล่งน้ำของชุมชน มีปัญหาการตื้นเขิน การปนเปื้อนของน้ำเสีย และการบุกรุกที่ดิน

ภาพที่ 2.2 แสดงแผนที่เกาะพะงัน

ที่มา : <http://www.suratthani.go.th>

หาดรีนจำแนกลักษณะภูมิประเทศของพื้นที่แบ่งออกเป็น 6 ประเภท พบว่าส่วนใหญ่เป็นภูเขาหรือร้อยละ 63.39 รองลงมาเป็นที่ลาดชันคิดเป็นร้อยละ 12.89 หินปะการัง ร้อยละ 12.29 ที่ราบลุ่มร้อยละ 6.78 ที่หาดทรายร้อยละ 4.43 และที่พรุร้อยละ 0.21 ของพื้นที่ทั้งหมด

ลักษณะทางธรณีวิทยา

หาดรีนมีโครงสร้างทางธรณีวิทยาของพื้นที่โครงการ บริเวณที่สูงจะเป็นพวกหินแกรนิตที่เกิดในยุคครีเตเชียส ซึ่งมีอายุ 135 ล้านปีมาแล้ว ส่วนพื้นที่ดินเป็นดินที่เกิดจากวัตถุกำเนิดพวกหินแกรนิตได้แก่ หินชนวน หินควอทซ์ที่ เกิดขึ้นระหว่างยุคคาร์บอนิฟอรัส ยุคดีโวเนียน ยุคซีลูเรียน ซึ่งมีอายุประมาณ 425 ล้านปี

ลักษณะภูมิอากาศ

เกาะพะงันตั้งอยู่ในทะเลห่างจากชายฝั่งถึง 50 กม.ได้รับอิทธิพลจากลมมรสุมทั้ง 2 ด้าน คือ ลมมรสุมตะวันตกเฉียงใต้ และมรสุมตะวันออกเฉียงเหนือ

ลักษณะของลมที่พัดผ่านแบ่งออกเป็น 2 ทิศทางคือระหว่างเดือนพฤษภาคมถึงเดือนตุลาคมเป็นลมที่พัดมาจากทิศตะวันตกด้วยความเร็วเฉลี่ยระหว่าง 3.7 – 6.0 น็อต และเดือนพฤศจิกายนถึงเดือนเมษายนเป็นลมที่พัดมาจากทิศตะวันออกด้วยความเร็วเฉลี่ยระหว่าง 4.3 – 7.0 น็อต และความเร็วลมเฉลี่ยสูงสุดเท่าที่เคยมีประมาณ 5. น็อต

ฤดูกาลแบ่งออกเป็น 2 ฤดู คือ ฤดูร้อนและฤดูฝน

-ฤดูร้อน ตั้งแต่ เดือนกุมภาพันธ์ถึงเมษายน เป็นช่วงปลายลมมรสุม ตะวันออกเฉียงเหนือ อากาศจะคลายความชุ่มชื้น ประกอบกับมีกระแส น้ำอุ่นพัดจากทะเลจีนใต้ ทำให้มีฝนตกน้อย และอุณหภูมิสูงขึ้น แต่คลื่นลมสงบ น้ำทะเลใสเหมาะแก่การท่องเที่ยวเป็นอย่างยิ่ง อุณหภูมิโดยเฉลี่ยมีค่าประมาณ 27.8% ในรอบปีมีอุณหภูมิเฉลี่ยสูงสุดประมาณ 30.9 องศาเซลเซียส มีอุณหภูมิสูงสุดในเดือนเมษายนประมาณ 36.5 องศาเซลเซียส และในรอบปีมีค่าอุณหภูมิเฉลี่ยต่ำสุดประมาณ 25 องศาเซลเซียส มีอุณหภูมิต่ำสุดในเดือนมกราคมประมาณ 18.6 องศาเซลเซียส

-ฤดูฝน ตั้งแต่เดือนพฤษภาคม ถึงมกราคม สำหรับช่วงเดือนพฤษภาคม ถึงตุลาคมเป็นช่วงลมมรสุมตะวันตกเฉียงใต้ ทำให้มีฝนตกชุกไปจนถึง เดือนมกราคมของทุกปี โดยเฉพาะเดือนพฤศจิกายน มีจำนวน วันที่ฝนตกโดยเฉลี่ยถึง 20.2 วันต่อเดือน ปริมาณน้ำฝน 1,919.2 มิลลิเมตรต่อปี

ตารางที่ 2.1 แสดงสถิติภูมิอากาศ ที่สถานีตรวจอากาศเกาะสมุยช่วง 30 ปี

CLIMATOLOGICAL DATA FOR THE PERIOD 1968 – 1990

Station KO SAMUI	Elevation of station above MSL	5 Meters
Index station 48550	Height of barometer above MSL	7 Meters
Latitude 09 28 N	Height of thermometer above ground	1.25 Meters
Longitude 100 03 E	Height of wind vane above ground	12.25 Meters
	Height of raingauge	1.00 Meters

	Jan	Feb	Mar	Apr	May	Jun	Jul	Aug	Sep	Oct	Nov	Dec	Year
Pressure (Hectopascal)													
Mean	1012.15	1011.69	1010.87	1009.38	1008.21	1008.09	1008.37	1008.32	1008.92	1009.82	1010.76	1011.98	1009.88
Ext. max.	1018.28	1018.17	1018.27	1016.12	1014.24	1014.15	1014.57	1013.9	1015.58	1015.45	1016.86	1017.92	1018.28
Ext. min.	1005.75	1004.2	1004.13	1003.08	1002.38	1003.00	1002.27	1002.22	1002.61	1004.53	999.48	1001.88	999.48
Mean daily rang	3.31	3.44	3.64	3.72	3.41	2.97	2.94	3.17	3.68	3.86	3.52	3.28	3.41
Temperature (Celsius)													
Mean	2.26	2.74	28.3	29.2	29.0	28.6	28.2	28.1	27.8	27.2	26.6	26.3	27.8
Mean max.	29.1	29.5	30.8	32.1	32.5	32.2	31.9	31.8	31.5	30.6	29.5	29.0	30.9
Mean min.	2.14	25.2	25.8	26.2	25.8	25.6	25.1	25.2	24.9	24.5	24.1	23.9	25.0
Ext. max.	32.6	34.1	35.6	36.5	36.3	35.5	36.0	35.5	35.4	34.1	34.0	31.7	36.5
Ext. min.	18.6	20.9	21.5	22.0	23.0	21.5	19.9	21.6	21.5	21.1	20.6	20.4	18.6
Relative Humidity (%)													
Mean	79	79	78	78	77	75	75	76	77	82	83	81	78
Mean max.	88	86	87	87	88	86	87	87	89	92	92	89	88
Mean min.	72	73	71	69	66	63	63	64	65	71	74	72	69
Ext. min.	24	42	30	43	34	42	38	38	47	48	52	50	24
Dew Point (Celsius)													
Mean	22.6	23.4	24.1	24.8	24.5	23.7	23.4	23.3	23.4	23.9	23.5	22.6	23.6
Evaporation (mm.)													
Mean-pan	139.8	152.6	190.7	178.1	157.2	153.6	160.7	157.1	143.8	126.9	118.8	133.3	1812.6
Cloudiness (0 - 10)													
Mean	6.1	5.4	5.4	6.1	7.5	8.0	7.8	8.1	7.9	7.6	7.7	6.7	7.0
Sunshine Duation (hr.)													
NO OBSERVATION													
Visibility													
0700 L.S.T.	6.4	6.5	6.3	7.5	9.8	10.2	9.8	9.9	10.8	9.2	7.2	6.4	8.3
Mean	6.9	7.0	6.9	8.0	10.3	10.2	10.0	10.2	10.8	9.1	7.5	6.8	8.6
Wind (Knots)													
Mean wind speed	6.2	7.0	6.0	4.3	4.3	6.0	5.9	6.1	5.1	3.7	4.4	5.7	-
Prevailing wind	E	E	E	E	W	W	W	W	W	W	E	E	-
Max wind speed	45	33	40	45	40	40	40	40	40	40	50	50	50
Rainfall (mm.)													
Mean	144.2	33.3	51.0	85.8	157.5	92.8	130.9	105.5	113.2	265.9	526.1	213.1	1919.3
Mean rainy day	10.5	4.8	4.3	8.1	15.7	14.8	15.0	14.6	16.2	19.6	20.2	14.7	158.5
Daily maximum	387.4	103.4	133.6	59.9	174.4	62.2	94.1	87.3	65.5	144.5	464.1	283.3	464.1

ตารางที่ 2.1 แสดงสถิติภูมิอากาศ ที่สถานีตรวจอากาศเกาะสมุยช่วง 30 ปี(ต่อ)

	Jan	Feb	Mar	Apr	May	Jun	Jul	Aug	Sep	Oct	Nov	Dec	Year
Number of days with													
Haze	3.3	1.1	2.3	3.0	1.3	3.3	3.4	3.2	1.5	3.0	2.7	4.5	32.8
Fog	0.0	0.0	0.1	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.1
Hail	0.0	0.0	0.1	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0
Thundetstom	0.7	0.6	2.0	8.6	17.9	14.0	13.3	10.4	13.5	12.2	9.3	3.2	105.7
Squall	0.0	0.0	0.1	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.1

ที่มา : โครงการจัดทำผังแม่บท อำเภอเกาะพะงัน .2533

แหล่งน้ำ

แหล่งน้ำของพื้นที่โครงการใช้เพื่อการเกษตรมีเพียงเล็กน้อย การใช้น้ำส่วนใหญ่เพื่อการอุปโภคบริโภค โดยเฉพาะการท่องเที่ยว แหล่งน้ำที่สำคัญได้จากน้ำผิวดิน ที่มีศักยภาพตามธรรมชาติในพหุภาคี และ การใช้น้ำจากน้ำใต้ดินจากบ่อน้ำตื้น สำหรับแหล่งน้ำตกลูกจากภูเขาที่มีการพัฒนามาใช้บางส่วนเท่านั้น จากแผนที่ลุ่มน้ำของพื้นที่โครงการมีพื้นที่รับน้ำที่สามารถพัฒนาเป็นแหล่งน้ำได้ ซึ่งปัจจุบันน้ำจากภูเขาสร้างปัญหาการกัดเซาะพื้นที่ การพัฒนาแหล่งเก็บกักน้ำหรือระบบรวบรวมน้ำจากภูเขาสามารถนำมาใช้ประโยชน์ได้

แหล่งน้ำใช้ของพื้นที่หาดรีนมีทั้งแหล่งน้ำผิวดิน(บ่อน้ำตื้นและน้ำจากภูเขา/น้ำตกล) และแหล่งน้ำใต้ดิน (บ่อบาดาล) ซึ่งครัวเรือนส่วนใหญ่จะใช้น้ำจากภูเขาและบ่อน้ำตื้นเป็นหลัก โดยมีสัดส่วนร้อยละ 54.5 และ 36.4 ตามลำดับ ส่วนผู้ประกอบการใช้น้ำจากบ่อน้ำตื้นและน้ำจากภูเขา/น้ำตกลเป็นหลัก โดยมีสัดส่วนร้อยละ 56.7 และ 36.7 ตามลำดับ

ปริมาณการใช้น้ำของสถานประกอบการมีปริมาณน้ำใช้เฉลี่ยสูงถึง 141.20 ลูกบาศก์เมตร/เดือน ในขณะที่ครัวเรือนมีปริมาณน้ำใช้เฉลี่ย 12.20 ลูกบาศก์เมตร/เดือน ทั้งนี้เนื่องจากสถานประกอบการส่วนใหญ่เป็นสถานที่พักและร้านอาหาร ซึ่งปริมาณน้ำใช้จะแปรผันตามจำนวนนักท่องเที่ยวที่เข้ามาใช้บริการ (โครงการจัดทำผังแม่บท อำเภอเกาะพะงัน .2533)

ภัยธรรมชาติ

ปัญหาภัยธรรมชาติของพื้นที่โครงการ ได้แก่

1. น้ำท่วม เกิดขึ้นบริเวณพยุหะควีนและบริเวณถนนที่อยู่ในเส้นทางน้ำบริเวณขอบพยุหะควีนในช่วงมรสุม
2. การกัดเซาะชายฝั่ง พบปัญหาการพังทลายของชายฝั่งที่เกิดจากการกัดเซาะของคลื่นมักจะเกิดในช่วงที่มีมรสุม
3. การพังทลายของดิน พบบริเวณเชิงเขาและที่ลาดชัน เกิดจากการปรับปรุงที่ดินเพื่อการสร้างบังกะโล การทำถนน ทำให้เกิดตะกอนดินจำนวนมากถูกน้ำพัดพาลงสู่ทะเล และสิ่งก่อสร้างเสียหายจากหินถล่ม เช่น บริเวณสถานีนอนามัย

ตารางที่ 2.2 แสดงแหล่งน้ำใช้

แหล่งใช้น้ำ	สัดส่วน (ร้อยละ)
ครัวเรือน	(100.00)
- บ่อน้ำตื้น	36.40
- บ่อบาดาล	9.10
- น้ำจากภูเขา / น้ำตก	54.50
ผู้ประกอบการ	(100.00)
- บ่อน้ำตื้น	56.70
- บ่อบาดาล	6.60
- น้ำจากภูเขา / น้ำตก	36.70

ที่มา : จากการสำรวจของวท.ปี 2548

ตารางที่ 2.3 แสดงปริมาณน้ำใช้จำแนกตามแหล่งน้ำใช้

แหล่งน้ำใช้	ปริมาณน้ำใช้เฉลี่ย (ลูกบาศก์เมตร/เดือน)
ครัวเรือน	(16.40)
- บ่อน้ำตื้น	10.90
- บ่อบาดาล	22.50
- น้ำจากภูเขา / น้ำตก	19.10
ผู้ประกอบการ	(141.20)
- บ่อน้ำตื้น	193.80
- บ่อบาดาล	120.00
- น้ำจากภูเขา / น้ำตก	63.80

ที่มา : จากการสำรวจของวท.ปี 2548

สภาพชายฝั่ง

พื้นที่โครงการเป็นส่วนหนึ่งของเกาะที่ตั้งอยู่บนไหล่ทวีป (Continental Island) รวมถึงมีลักษณะของพื้นที่เป็นเขตที่หินชายทะเล ซึ่งติดทะเล 3 ด้าน สภาพทั่วไปชายฝั่ง สำหรับด้านตะวันตกประกอบด้วยแนวหินปะการังความยาวประมาณ 100 เมตรเป็นแนวยาวที่ต่อเนื่องกัน ขนานกับหาดทรายที่มีความกว้างประมาณ 20 เมตร เป็นแหล่งซากปะการังและปะการังที่กำลังเกิดใหม่ พื้นที่ชายฝั่งมีความลาดเอียงไปทางเกาะสมุย ความลึกที่อยู่ถัดจากแนวหินปะการังประมาณ 13 เมตร

ลักษณะชายฝั่งทางด้านใต้ซึ่งเป็นส่วนของปลายแหลมหาดรีนเป็นบริเวณที่ถูกกำหนดเป็นเขตรักษาพืชพันธุ์ตาม พ.ร.บ.การประมง พ.ศ.2490 ชายฝั่งมีความลาดชันสูงไม่มีหาดทรายเป็นหิน มีความลึก คลื่นแรง ไม่เหมาะสมต่อการเล่นน้ำ

ชายฝั่งด้านตะวันออก พื้นที่ส่วนใหญ่ไม่เป็นแหล่งหินปะการังนอกจากทางตอนใต้ของหาดทรายที่มีแนวหินปะการัง หาดทรายที่ขนานไปตามชายหาดมีความกว้างประมาณ 30 เมตร ชายหาดมีลักษณะชันน้อย จึงเหมาะสมต่อการเล่นน้ำทะเล

เขตการปกครอง

เกาะพะงันแบ่งเป็น 3 ตำบล 17 หมู่บ้าน คือ ต.เกาะพะงัน 8 หมู่บ้าน ต.บ้านใต้ 6 หมู่บ้าน และ ต.เกาะเต่า 3 หมู่บ้าน มีสุขาภิบาล 1 แห่ง คือ สุขาภิบาลเกาะพะงัน

ประชากร

เกาะพะงันมีประชากรจำนวน 8,431 คน เป็นชาย 4,148 คน หญิง 4,183 คน มีครัวเรือน 2,579 ครัวเรือน

หมู่บ้านหาดรีนมีประชากรตั้งถิ่นฐานอยู่ประมาณ 105 ครัวเรือน 120 ครอบครัว ซึ่งมีจำนวนประชากรทั้งสิ้น 425 คน โดยมีเพศชายและเพศหญิงในอัตราส่วนที่ใกล้เคียงกันคือเป็นเพศชายร้อยละ 212 คนหรือคิดเป็นร้อยละ 49.86 ของประชากรทั้งหมด และเพศหญิง 213 คนคิดเป็นร้อยละ 50.14 ของประชากรทั้งหมด โครงสร้างทางอายุของประชากรส่วนใหญ่อยู่ในวัยทำงานโดยมีอัตราส่วนวัยทำงานร้อยละ 59.18 (ประชากรที่อายุ 15-59 ปี) ของประชากรทั้งหมด

การตั้งถิ่นฐานของประชากรจะอาศัยอยู่หนาแน่นบริเวณที่ราบตอนกลางหมู่บ้าน ซึ่งมีความหนาแน่นของประชากรประมาณ 86.25 คนต่อตารางกิโลเมตร พื้นที่ดังกล่าวเป็นศูนย์รวมของสถานบริการและสถานบันเทิงต่างๆ ส่วนที่พักอาศัยและบังกะโลส่วนใหญ่จะอยู่รอบนอกบริเวณชายหาดต่างๆมีส่วนน้อยที่กระจายไปตามเชิงเขา

ประชากรที่อาศัยอยู่จริงในหาดรีนได้เพิ่มขึ้นเนื่องจากมีแรงงานภายนอกอพยพเข้ามาทำงานในสาขาการท่องเที่ยวเช่น พนักงานสถานบริการ พนักงานก่อสร้าง ฯลฯ และมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นตามแนวโน้มการขยายตัวทางการท่องเที่ยว จึงทำให้ประชากรโดยรวมมีแนวโน้มเพิ่มขึ้น นอกจากนี้ในแต่ละเดือนยังมีประชากรแฝงคือ นักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศเข้ามาท่องเที่ยวอีกเป็นจำนวนมาก

ตารางที่ 2.4 แสดงจำนวนประชากรจำแนกตามช่วงอายุปี 2549

ช่วงอายุ	เพศชาย		เพศหญิง		รวม	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
0-4 ปี	35	6.67	31	5.51	66	12.18
5-9 ปี	16	4.64	8	2.32	24	6.96
10-14 ปี	10	2.90	7	2.03	17	4.93
15-19 ปี	9	2.60	10	2.90	19	5.50
20-24 ปี	15	4.35	24	6.96	39	11.31
25-29 ปี	17	4.93	20	5.80	37	10.73
30-34 ปี	30	6.09	32	6.67	62	12.76
35-39 ปี	30	6.09	30	6.09	460	12.18
40-44 ปี	14	4.06	13	3.77	27	7.83
45-49 ปี	9	2.61	10	2.90	19	5.51
50-54 ปี	4	1.16	5	1.45	9	2.61
55-59 ปี	6	1.74	3	0.87	9	2.61
60-64 ปี	4	1.16	6	1.74	10	2.90
>65 ปีขึ้นไป	3	0.87	4	1.16	7	2.03
รวม	212	49.86	213	50.14	425	100.00

ที่มา : สถานีอนามัยหาดริน.2549

ตารางที่ 2.5 แสดงจำนวนประชากรในหมู่บ้านหาดรีนและการขยายการณ์ในอนาคต

ปี	จำนวนประชากร (คน)	อัตราเพิ่ม (%ต่อปี)
2538	300	-
2539	339	13.00
2540	345	1.77
2541	346	0.29
2542	340	-1.73
2543	360	5.91
2544	369	2.42
2545	378	2.36
2546	386	2.30
2547	395	2.25
2548	404	2.20
2549	412	2.16
2550	421	2.11
2551	430	2.07
2552	438	2.02
2553	447	1.98
2554	456	1.95

ที่มา : สถานีอนามัยหาดรีน.2549

สภาพทางเศรษฐกิจ

สภาพเศรษฐกิจของพื้นที่โครงการในอดีตขึ้นอยู่กับเกษตรเป็นหลักร้อยละ 90 โดยเฉพาะการทำสวนมะพร้าวและสวนผลไม้ซึ่งมีเพียงเล็กน้อยทำสวนมะพร้าว เลี้ยงสัตว์ในครัวเรือน สวนผลไม้ ส่วนการประมงก็เป็นประมงชายฝั่ง มีเรือจับปลาหมึกเป็นหลัก อาชีพธุรกิจการท่องเที่ยวร้อยละ 5 และอื่น ๆ อีกร้อยละ 5 รายได้เฉลี่ย 36,000 บาทต่อคนต่อปี

ต่อมาการท่องเที่ยวเริ่มเข้ามาในพื้นที่ทำให้ประชาชนที่มีที่ดินติดชายทะเลเริ่มหันมาดำเนินการจัดสร้างที่พักและบริการแก่นักท่องเที่ยว รวมถึงมีผู้ประกอบการจากภายนอกได้เข้ามาประกอบอาชีพด้วยเช่นกัน ทั้งในรูปแบบการซื้อหรือเช่าที่ดินจากคนท้องถิ่นเพื่อทำอาชีพให้บริการแก่นักท่องเที่ยว

ในปีพ.ศ.2549 ปริมาณนักท่องเที่ยวที่เดินทางเข้าสู่พื้นที่หาดรีนประมาณ 354,051 คน มีระยะเวลาพักเฉลี่ย 6.53 วัน/คน และมีรายจ่ายเฉลี่ยต่อคน ประมาณ 1,050 บาท/วัน ซึ่งคำนวณเป็นประมาณเงินหมุนเวียนจากการท่องเที่ยวถึงประมาณ 1,674.9 ล้านบาท ดังนั้นเศรษฐกิจของพื้นที่โครงการในปัจจุบันขึ้นอยู่กับการท่องเที่ยวเกือบทั้งหมด

เศรษฐกิจการท่องเที่ยวที่เกิดจากอุปสงค์ของนักท่องเที่ยวได้ก่อให้เกิดการผลิตและบริการในด้านต่างๆของชุมชน จากการสำรวจประเภทการผลิตและบริการ นอกจากทางด้านที่พักแล้วการท่องเที่ยวทำให้เกิดการผลิตและบริการด้านต่างๆจำนวนมาก รวมถึงการจ้างงาน ในสถานประกอบการท่องเที่ยว

ตารางที่ 2.6 Internal Tourism in Suratthani(Koh Pha Ngan)

Type of Data	July - September		
	2006	2005	D (%)
Visitor	69,462		
Thai	8,392		
Foreigners	61,070		
Tourist	68,410		
Thai	8,076		
Foreigners	60,334		
Excursionist	1,052		
Thai	316		
Foreigners	736		
Average Length of Stay (Day)	7,26		
Thai	1,71		
Foreigners	8,00		
Average Expenditure (Baht/Person/Day)			
Visitor	1,375,07		
Thai	1,100,12		
Foreigners	1,383,13		
Tourist	1,376,40		
Thai	1,109,34		
Foreigners	1,384,07		
Excursionist	750,95		
Thai	696,20		
Foreigners	774,46		
Revenue (Million Baht)			
Visitor	683,91		
Thai	15,58		
Foreigners	668,33		
ACCOMMODATION ESTABLISHMENTS			
Establishments	272	266	+ 2,26
Rooms	5,655	5,226	+ 8,21
Occupancy Rate (%)	53,71	48,51	+ 5,20
Average Length of Stay (Day)	7,31	6,81	+ 0,50
Number of Guest Arrivals	66,771	60,660	+ 10,07
Thai	7,050	5,678	+ 24,16
Foreigners	59,721	54,982	+ 8,62

หมายเหตุ: เป็นข้อมูลเบื้องต้น เนื่องจากยังไม่ได้ผ่านการตรวจสอบข้อมูลจากทางสำนักงาน
ที่มา : การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย.2550

ตารางที่ 2.7 แสดงสรุปข้อมูลผู้เยี่ยมชมเยือน ปี 2549 อำเภอเกาะพะงัน

รายการข้อมูล	ตุลาคม - ธันวาคม		
	ไทย	ต่างประเทศ	รวม
ข้อมูล ณ วันที่ 21 กุมภาพันธ์ 2550			
จำนวนผู้เยี่ยมชมเยือน	8.392	61.070	69.462
นักท่องเที่ยว	8.076	60.334	68.410
นักท่องเที่ยว	316	736	1.052
จำนวนผู้เยี่ยมชมเยือนจำแนกตามพาหนะการเดินทาง	8.392	61.070	69.462
เครื่องบิน(ลงที่สมุย)	552	6.624	7.176
รถไฟ(ลงที่พุนพินในเมืองสุราษฎร์ธานี)	1.026	8.833	9.859
รถโดยสารประจำทาง	2.683	24.409	27.092
รถส่วนตัว	4.053	20.962	25.015
อื่น ๆ(เรื่อนำเที่ยวหรือสำราญ)	78	242	320
จำนวนนักท่องเที่ยวจำแนกตามประเภทที่พัก	8.076	60.334	68.410
โรงแรม/เกสต์เฮาส์/บังกะโล/รีสอร์ท	7.050	59.721	66.771
บ้านญาติ/เพื่อน(บ้านเช่า)	1.026	613	1.639
ที่พักในอุทยานฯ	-	-	-
บ้านรับรองฯ	-	-	-
อื่น ๆ(หอพัก วัด หรือพาร์เมนท์)	-	-	-
ระยะเวลาพักเฉลี่ยของนักท่องเที่ยว(วัน)	1,71	8,00	7,26
ค่าใช้จ่ายเฉลี่ย/คน/วัน	1.100,12	1.383,13	1.375,07
นักท่องเที่ยว	1.109,34	1.384,07	1.376,40
นักท่องเที่ยว	696,20	774,46	750,95
รายได้(ล้านบาท)	15,58	668,33	683,91
นักท่องเที่ยว	15,36	667,76	683,12
นักท่องเที่ยว	0,22	0,57	0,79

หมายเหตุ : ปี 2549 ค่าใช้จ่ายเฉลี่ยรายหมวดเป็นข้อมูลจากการสำรวจนักท่องเที่ยว ณ จุดเดินทางออกของจังหวัดนี้ โดยไม่นับรวมค่าพาหนะเดินทางระหว่างจังหวัด

และค่าใช้จ่ายบางหมวดก็การปรับค่าอื่นๆประกอบเช่นค่าที่พัก ปรับตามอัตราการแลกเปลี่ยน ค่าอาหาร/เครื่องดื่มปรับตามค่าดัชนีผู้บริโภค ค่าบริการเดินทาง

ค่าพาหนะการเดินทางปรับตามอัตราการเปลี่ยนแปลงค่าบริการนำเที่ยว ราคาน้ำมัน เป็นต้น

ที่มา : การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย.2550

ตารางที่ 2.8 แสดงเปรียบเทียบค่าใช้จ่ายเฉลี่ยต่อคนของผู้เยี่ยมเยือน จำแนกตามหมวดค่าใช้จ่ายต่างๆ อำเภอเมือง จังหวัดสุราษฎร์ธานี

1. คนไทย

หน่วย: บาท/คน/วัน

ค่าใช้จ่ายหมวด	นักท่องเที่ยว			นักท่องเที่ยว			ผู้เยี่ยมเยือน		
	2549	2548	+/- (%)	2549	2548	+/- (%)	2549	2548	+/- (%)
1. ค่าที่พัก	415,02	406,10	+ 2,20	0,00	0,00	+ 0,00	389,76	380,81	+ 2,35
2. ค่าอาหารและเครื่องดื่ม	353,02	352,95	+ 0,02	204,23	191,69	+ 6,54	343,97	342,91	+ 0,31
3. ค่าซื้อสินค้าและของที่ระลึก	251,46	325,59	- 22,77	253,63	232,15	+ 9,25	251,59	319,77	- 21,32
4. ค่าใช้จ่ายเพื่อความบันเทิง	179,88	175,13	+ 2,71	124,66	116,89	+ 6,65	176,52	171,51	+ 2,92
5. ค่าบริการท่องเที่ยวภายในจังหวัด	133,96	126,06	+ 6,27	81,54	69,07	+ 18,05	130,77	122,51	+ 6,74
6. ค่าพาหนะเดินทางในจังหวัด	254,28	247,77	+ 2,63	221,09	225,20	- 1,83	252,26	246,37	+ 2,39
7. ค่าใช้จ่ายอื่น ๆ	56,41	34,23	+ 64,80	23,52	16,76	+ 40,33	54,41	33,14	+ 64,18
ค่าใช้จ่ายเฉลี่ย/คน/วัน	1.644,03	1.667,83	- 1,43	908,67	851,76	+ 6,68	1.599,28	1.617,02	- 1,10

ตารางที่ 2.8 แสดงเปรียบเทียบค่าใช้จ่ายเฉลี่ยต่อคนของผู้เยี่ยมชม จำแนกตามหมวดค่าใช้จ่ายต่างๆ อำเภอเมือง จังหวัดสุราษฎร์ธานี (ต่อ)

ค่าใช้จ่ายรายหมวด	2.ชาวต่างประเทศ (หน่วย: บาท/คน/วัน)								
	นักท่องเที่ยว			นักท่องเที่ยว			ผู้เยี่ยมชม		
	2549	2548	+/(%)	2549	2548	+/(%)	2549	2548	+/(%)
1. ค่าที่พัก	630,85	570,31	+ 10,62	0,00	0,00	+ 0,00	412,27	359,24	+ 14,76
2. ค่าอาหารและเครื่องดื่ม	386,65	370,70	+ 4,30	255,89	222,22	+ 15,15	341,34	315,75	+ 8,10
3. ค่าซื้อสินค้าและของที่ระลึก	455,84	391,72	+ 16,37	291,71	270,75	+ 7,74	398,97	346,95	+ 14,99
4. ค่าใช้จ่ายเพื่อความบันเทิง	244,20	237,13	+ 2,98	148,41	158,37	- 6,29	211,01	207,98	+ 1,46
5. ค่าบริการท่องเที่ยวภายในจังหวัด	154,66	141,08	+ 9,63	74,21	51,09	+ 45,25	126,78	107,77	+ 17,64
6. ค่าพาหนะเดินทางในจังหวัด	341,88	324,18	+ 5,46	235,41	240,10	- 1,95	304,99	293,06	+ 4,07
7. ค่าใช้จ่ายอื่น ๆ	51,55	48,03	+ 7,33	20,47	22,99	- 10,96	40,78	38,76	+ 5,21
ค่าใช้จ่ายเฉลี่ย/คน/วัน	2.265,63	2.083,15	+ 8,76	1.026,10	965,52	+ 6,27	1.836,14	1.669,51	+ 9,98

ตารางที่ 2.8 แสดงเปรียบเทียบค่าใช้จ่ายเฉลี่ยต่อคนของผู้เยี่ยมเยือน จำแนกตามหมวดค่าใช้จ่ายต่างๆ อำเภอเมือง จังหวัดสุราษฎร์ธานี
(ต่อ)

ค่าใช้จ่ายหมวด	รวม (หน่วย: บาท/คน/วัน)								
	นักท่องเที่ยว			นักท่องเที่ยว			ผู้เยี่ยมเยือน		
	2549	2548	+/- (%)	2549	2548	+/- (%)	2549	2548	+/- (%)
1. ค่าที่พัก	418,99	409,02	+ 2,44	0,00	0,00	+ 0,00	390,35	380,25	+ 2,66
2. ค่าอาหารและเครื่องดื่ม	353,64	353,27	+ 0,10	211,10	195,90	+ 7,76	343,90	342,20	+ 0,50
3. ค่าซื้อสินค้าและของที่ระลึก	255,22	326,77	- 21,90	258,69	237,47	+ 8,94	255,45	320,49	- 20,29
4. ค่าใช้จ่ายเพื่อความบันเทิง	181,06	176,24	+ 2,73	127,81	122,61	+ 4,24	177,42	172,46	+ 2,88
5. ค่าบริการท่องเที่ยวภายในจังหวัด	134,34	126,32	+ 6,35	80,56	66,59	+ 20,98	130,67	122,12	+ 7,00
6. ค่าพาหนะเดินทางในจังหวัด	255,89	249,13	+ 2,71	222,99	227,26	- 1,88	253,64	247,59	+ 2,44
7. ค่าใช้จ่ายอื่น ๆ	56,32	34,47	+ 63,39	23,12	17,62	+ 31,21	54,05	33,29	+ 62,36
ค่าใช้จ่ายเฉลี่ย/คน/วัน	1.655,46	1.675,22	- 1,18	924,27	867,45	+ 6,55	1.605,48	1.618,40	- 0,80

ที่มา : การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย.2550

ตารางที่ 2.9 แสดงเปรียบเทียบผู้เยี่ยมชมเยือนจำแนกตามพาหนะเดินทางและนักท่องเที่ยว

ตามประเภทที่พักแรม ในเมือง จังหวัดสุราษฎร์ธานี

รายการข้อมูล มกราคม - ธันวาคม	ไทย		ต่างประเทศ		รวม	
	จำนวน	+/(%)	จำนวน	+/(%)	จำนวน	+/(%)
รวมผู้เยี่ยมชมเยือน	883.132	+9,43	34.240	+ 3,20	917.372	+ 9,19
นักท่องเที่ยว	788.534	+9,53	24.437	+ 3,72	812.971	+ 9,35
นักท่องเที่ยว	94.598	+8,62	9.803	+ 1,93	104.401	+ 7,95
ผู้เยี่ยมชมเยือนจำแนกตามพาหนะการเดินทาง	883.132	+9,43	34.240	+ 3,20	917.372	+ 9,19
เครื่องบิน	91.495	- 1,73	6.249	+ 5,49	97.744	- 1,29
รถไฟ	106.365	+98,24	10.908	- 4,47	117.273	+ 80,21
รถโดยสารประจำทาง	301.994	+ 10,05	8.342	+ 20,43	310.336	+ 10,30
รถส่วนตัว	383.278	- 0,66	7.672	- 13,88	390.950	- 0,96
อื่นๆ	-	-	1.069		1.069	
นักท่องเที่ยวจำแนกตามประเภทที่พัก	788.534	+9,53	24.437	+ 3,72	812.971	+ 9,35
โรงแรม	650.275	+2,57	19.589	- 13,43	669.864	+ 2,02
เกสต์เฮาส์	-	-	-	-	-	-
บังกาลี/รีสอร์ต	-	-	-	-	-	-
บ้านญาติ/เพื่อน	114.694	+ 50,85	3.950	+ 323,37	118.644	+ 54,15
ที่พักในอุทยานฯ	14.941	+285,87	404	-	15.345	+ 296,31
บ้านรับรองฯ	2.091	- 15,92	-	-	2.091	- 15,92
อื่นๆ	6.533	+ 83,61	494	-	7.027	-
ผู้เยี่ยมชมเยือนจำแนกตามประเภทการจัดการ เดินทาง						
1. จัดการเดินทางมาที่บริษัทนำเที่ยว	103.948	+6,38	7.582	- 2,34	111.530	+ 5,74
2. จัดการเดินทางมาเอง	779.184	+9,85	26.658	+ 4,89	805.842	+ 9,68

ที่มา : การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย.2550

ตารางที่ 2.10 แสดงจำนวนนักท่องเที่ยวและการพยากรณ์ในอนาคต

ปี พ.ศ.	จำนวน (คน)	อัตราเพิ่ม (%ต่อปี)
2542	244,273	-
2543	259,808	6.36
2544	275,344	5.98
2545	290,879	5.64
2546	306,415	5.34
2547	321,950	5.07
2548	337,486	4.83
2549	353,021	4.60
2550	368,557	4.40
2551	384,092	4.22
2552	399,628	4.047
2553	415,163	3.89
2554	430,699	3.74

ที่มา : สถานีอนามัยหาดริน . 2549

ตารางที่ 2.11 แสดงจำนวนธุรกิจและบริการแยกตามประเภทในชุมชนหาดรีน

ประเภท	จำนวน	ร้อยละ
1. บังกะโล / ที่พัก	54	25.47
1.1 หาดรีนนอก	19	8.93
1.2 หาดรีนใน	25	11.79
1.3 ในชุมชน	10	4.72
2. ร้านอาหาร	25	11.79
3. ภัตตาคาร / ร้านอาหาร	40	18.87
4. สินค้าที่ระลึก	17	8.02
5. ขายยา / แพทย์	10	4.72
6. ธุรกิจท่องเที่ยว	23	10.85
7. รถเช่า	2	0.94
8. เสริมสวย	6	2.83
9. ชักผ้า	2	0.94
10. ซ่อมมอเตอร์ไซด์	2	0.94
11. ขายน้ำมัน	3	1.42
12. บ้านเพิง	3	1.42
13. บริการ Internet	5	2.36
14. อุปกรณ์ก่อสร้าง	1	0.47
15. บริการแลกเปลี่ยนเงิน	4	1.89
16. ทำป้าย	1	0.47
17. ธุรกิจท่องเที่ยว+ขายของชำ	1	0.47
18. สินค้าที่ระลึก+ขายของชำ	1	0.47
19. ธุรกิจท่องเที่ยว+ภัตตาคาร / ร้านอาหาร	2	0.94
20. ธุรกิจท่องเที่ยว+เสริมสวย	1	0.47
21. ขายยา / แพทย์+บริการ Internet	1	0.47
22. ฝึกสอนกีฬา / ดำน้ำ	2	0.94
23. โรงเรียน	1	0.47
24. สถานือนามัย	1	0.47
25. ไปรษณีย์	1	0.47
26. ป้อมตำรวจ	1	0.47
27. โรงบำบัดน้ำเสีย	1	0.47
28. ที่ทำการกำนัน	1	0.47
รวม	212	100.00

ที่มา : จากการสำรวจเดือนกุมภาพันธ์ 2550

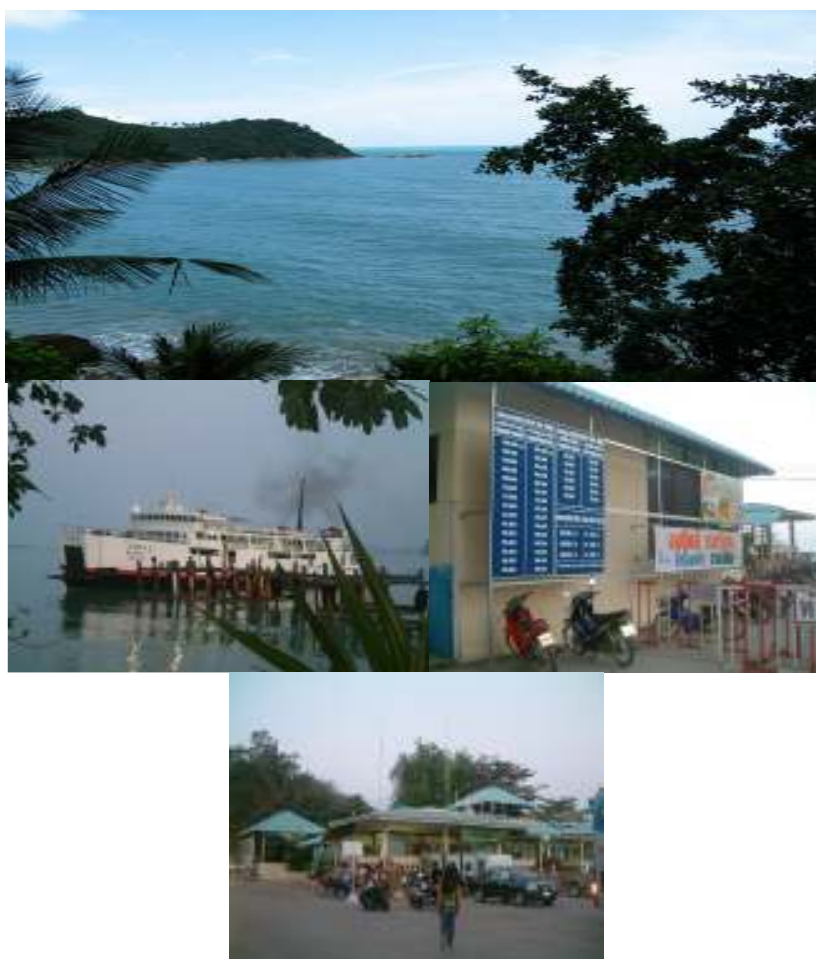
การเดินทางไปเกาะพะงัน

ตารางเวลาเดินทาง

จากตัวเมืองสุราษฎร์ธานี สามารถเดินทางไปเกาะพะงันได้โดย

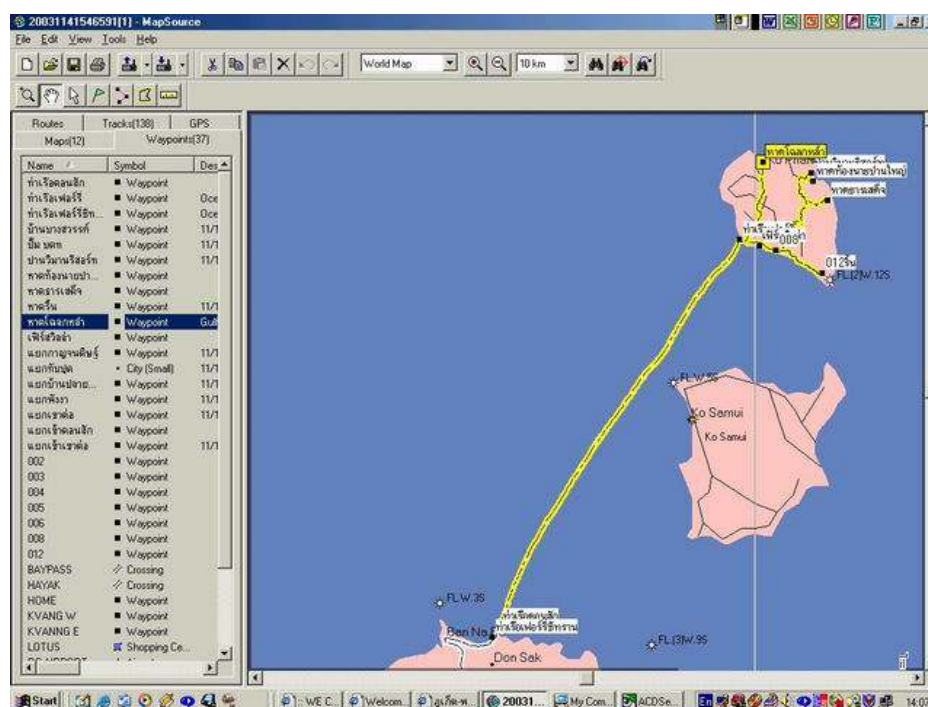
เรือเฟอร์รี่

บริษัทราชาเฟอร์รี่ จำกัด ซึ่งสามารถนำรถยนต์ข้ามมาสู่เกาะพะงันได้ โดยเรือเฟอร์รี่จะออกจากท่าเรือคอนสัค จ.สุราษฎร์ธานี วันละ 3 เที่ยว

ภาพที่ 2.4 แสดงภูมิประเทศท่าเรือคอนสัคลงเรือเฟอร์รี่สู่เกาะพะงัน

ที่มา : <http://www.suratthani.go.th>

ภาพที่ 2.5 แสดงเส้นทางทำเรือคอนสแตงเรือเฟอร์รี่สู่เกาะพะงัน

ที่มา : <http://www.suratthani.go.th>

เรือด่วน

เรือด่วน บริษัทส่งเสริมบริการ ออกจากท่าเรือท่าทองห่างจากตัวเมือง สุราษฎร์ธานี 5 กิโลเมตร และท่าเรืออำเภอขนอม โดยบริษัทฯ มีรถบริการ รับส่งจากตัวจังหวัดสุราษฎร์ธานีทุกวัน ติดต่อขอทราบรายละเอียดการเดินทาง เพิ่มเติมได้ที่ บริษัทส่งเสริมทราเวลเซ็นเตอร์ สำนักงานกรุงเทพฯ โทร: 982-8080-120, 9828100-20 และสำนักงานจังหวัดสุราษฎร์ธานี โทร:(077)285124-6

เรือนอน

ออกจากท่าเรือจังหวัดสุราษฎร์ธานี เวลา 23.00 น. ถึงเกาะพะงันเวลา 05.00 น. บนเรือจัดที่นั่งนอนให้ผู้โดยสารได้พักผ่อนตลอดการเดินทาง หรือหากผู้ใดต้องการความสะดวกสบาย จะใช้บริการของ บริษัทการบินกรุงเทพฯ (บางกอกแอร์เวย์) ก็จะช่วงระยะเวลาการเดินทางได้มาก โดยใช้เส้นทางกรุงเทพฯ -เกาะสมุย ซึ่งมีตารางการบินวันละกว่า 10 เที่ยวบิน แล้วต่อเรือโดยสารของบริษัทส่งเสริมบริการ หรือเรือเร็วจากบ้าน บ่อผุดมาลงที่หาดรีน ทั้งหมดใช้เวลาเพียง 2 ชั่วโมงกว่าๆ เท่านั้น

การเดินทางไปเกาะพะงัน จากเกาะสมุย จังหวัดสุราษฎร์ธานี

ชื่อบริษัท	ประเภทเรือ	เวลาไป	ระยะเวลา	เวลากลับ	ราคา
บริษัทเฟอร์รี่ไลน์ และ ส่งเสริมทราเวลเซ็นเตอร์ เกาะสมุย โทร. (077) 421316-9, 421228 เกาะพะงัน (077) 377046, 377096	เรือเฟอร์รี่	12.00, 20.00 (หน้าทอน)	1 ชม.		80

การเดินทางไปเกาะพะงัน จากจังหวัดสุราษฎร์ธานี

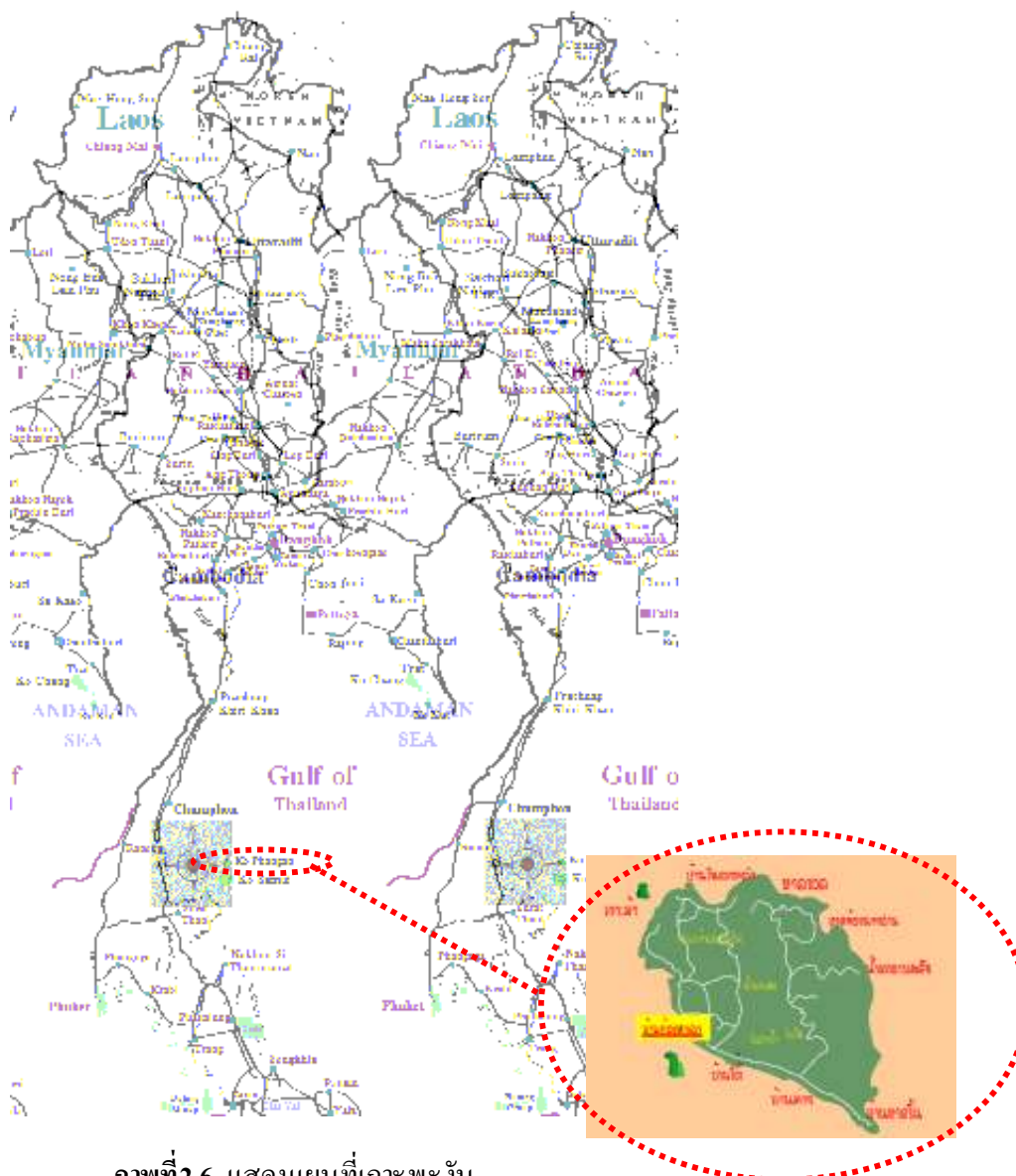
ชื่อบริษัท	ประเภทเรือ	เวลาไป	ระยะเวลา	เวลากลับ	ราคา
บริษัทเฟอร์รี่ไลน์ และ ส่งเสริมทราเวลเซ็นเตอร์ ท่าเรือท่าทอง ปากน้ำตาปี ห่างจากตัวจังหวัด 10 กม. โทร. (077) 285124-8	เรือด่วน	08.00, 14.00 (ท่าทอง)	3	หน้าทอน เกาะพะงัน	160
ท่าเทียบเรือบ้านดอน โทร. (077) 284928	เรือนอน	23.00	6	22.00	90

หมายเหตุ หากเดินทางมาโดยทางรถทัวร์ หรือรถไฟจากกรุงเทพฯ บริษัทส่งเสริมบริการ และราชาเฟอร์รี่จะมีรถรอรับจากสถานีขนส่งและสถานีรถไฟ ไปส่งยังท่าเรือ โดยไม่คิดค่าบริการ

ที่มา : <http://www.suratthani.go.th>

ที่พักเกาะพะงัน

ที่พักบนเกาะพะงันจะอยู่เรียงรายตามชายหาด เกือบทั่วทุกหาด และมีหลายระดับให้เลือกตามความต้องการ และงบประมาณโดยมีราคาตั้งแต่ 50 บาท ไปจนถึง 2000 บาทต่อคืน ที่พักราคาถูก ส่วนใหญ่จะสร้างเป็นกระท่อมหลังคามุงจากแบบง่าย ๆ และไม่มีห้องน้ำภายในห้อง ดังนั้น หากต้องการความสะดวกสบายพอสมควรก็ควรเลือกที่พัก ที่มีราคาตั้งแต่ 300 บาทขึ้นไป ชายหาดที่มีชื่อเสียงสวยงามและ เป็นที่นิยมในหมู่นักท่องเที่ยวได้แก่ หาดรีน หาดท้องนายปาน หาดบ้านใต้ และหาดศรีธนู

ภาพที่ 2.6 แสดงแผนที่เกาะพะงัน

ที่มา : <http://www.suratthani.go.th>

สถานที่ท่องเที่ยว

บ้านท้องศาลา

ชุมชนที่ใหญ่ที่สุดของเกาะพะงันและเป็นที่ตั้งของที่ว่าการอำเภอ สถานีตำรวจ ธนาคาร และหน่วยราชการ เป็นศูนย์รวมธุรกิจบริการ ทุกประเภท และเป็นท่าเรือสำคัญของเกาะพะงัน แต่บรรยากาศของบ้านท้องศาลา ก็ยังคงความเป็นธรรมชาติ โดยเฉพาะในยามพระอาทิตย์ตก ในคั้งอ่าวท้องศาลา ชาวบ้านยังคงดำเนินวิถีชีวิตแบบดั้งเดิมเป็นส่วนใหญ่ ประเพณีที่มีชื่อเสียงคือ ประเพณีชักพระทางน้ำ ซึ่งจัดขึ้นในราวเดือนตุลาคมของทุกปี

ประเพณีชักพระทางน้ำของเกาะพะงัน แตกต่างจากที่อื่น ๆ ในประเทศไทย คือจะเป็นการชักพระในทะเล คือในบริเวณอ่าวท้องศาลา และยังคงมีการอนุรักษ์ เพลงร้องเรือแบบดั้งเดิมไว้อย่างเหนียวแน่น

เกาะเติน

เป็นเกาะเล็ก ๆ ตั้งอยู่ตรงข้ามกับท่าเรือท้องศาลา บริเวณรอบเกาะ มีปะการังสวยงาม ที่นักท่องเที่ยวสามารถใช้หน้ากากดำน้ำดำชมได้ ติดต่อขอเช่าเรือได้จากบริเวณท่าเรือท้องศาลา

บ้านท้องศาลา-หาดรีน

ภาพที่ 2.7 แสดงอาชีพ ปอกมะพร้าวตำบลบ้านใต้

ที่มา : <http://www.tat.or.th>

มะพร้าวเป็นสินค้าออกที่สำคัญของเกาะพะงัน เช่นเดียวกับเกาะสมุย ส่วนใหญ่ชาวบ้านจะจ้างคนรับเหมาเก็บมะพร้าวและจะนำไปกองไว้เพื่อเผา และแคะเนื้อที่ตำบลดำบ้านใต้

คั้งนั้นที่ตำบลดำบ้านใต้จะสามารถพบเห็นการแปรรูปมะพร้าวได้โดยทั่วไป บริเวณตรงข้ามกับชายหาดบ้านใต้ เป็นที่ตั้งของลานแปรรูปมะพร้าวแหล่งใหญ่ที่สุด นักท่องเที่ยวสามารถเข้าชมการแปรรูปมะพร้าวได้ทุกวัน

ชายหาดบ้านใต้

เป็นชายหาดที่สวยงาม มองเห็นเกาะสมุยอยู่ตรงข้าม ชุมชนบ้านใต้เป็นหมู่บ้านชาวประมงขนาดเล็ก สามารถพบเห็นวิถีชาวบ้านได้ทั่วไป

วัดเขาถ้ำ และพระพุทธรูปบาทจำลอง

ตั้งอยู่บนยอดเขาตำบลดำบ้านใต้ ภายในวัดมี บรรยากาศร่มรื่น สวยงาม อากาศเย็นสบาย บริเวณเนินหินที่สร้างมณฑป สามารถมองเห็นทิวทัศน์ของอ่าวบ้านใต้ และท้องศาลาได้ นอกจากนี้วัดเขาถ้ำยังเป็นสถานที่ฝึกอบรม วิปัสสนาสำหรับชาวต่างชาติ ที่มีชื่อเสียงไปทั่วโลกอีกด้วย

วัดใน

เป็นที่ตั้งของเจดีย์ที่เก่าแก่กว่า 300 ปี ตั้งอยู่ที่บ้านเหนือ ตำบลดำบ้านใต้ ลักษณะของเจดีย์ก่ออิฐถือปูน มีรูปทรงคล้ายกับเจดีย์พระบรมธาตุไชยา ที่หน้าบันด้านหนึ่งมีลายปูนปั้นรูปยักษ์ที่ค่อนข้างสมบูรณ์

ภาพที่ 2.8 แสดงหน้าบัน ด้านหนึ่งมีลายปูนปั้นรูปยักษ์

ที่มา : <http://www.tat.or.th>

ต้นยางใหญ่

เป็นต้นไม้ใหญ่อันดับสองของประเทศ เส้นรอบวงประมาณ 14 เมตร ตั้งอยู่ที่บ้านเหนือ ตำบลบ้านใต้

หาดรีน

เป็นชายหาดที่สวยงามที่สุด และมีชื่อเสียงของเกาะพะงัน ความยาวของชายหาดประมาณ 2 กิโลเมตร เป็นสถานที่จัดงานฟูลมูนปาร์ตี้ ซึ่งจัดขึ้น ทุกคืน วันเพ็ญ บริเวณชายหาด มีบังกะโลที่พักหลายแห่ง รวมทั้งสถานบริการ และร้านค้าเช่นเดียวกับสถานที่ท่องเที่ยวทั่วไป

เส้นทางสู่หาดรีนจากบ้านค่ายเป็นถนนซีเมนต์แต่สูงชัน และแคบ จึงควรขับรถด้วยความระมัดระวัง

น้ำตกธารเสด็จ

น้ำตกแห่งนี้เป็นน้ำตกที่มีชื่อเสียงและเป็น ที่รู้จัก แพร่หลายในหมู่นักท่องเที่ยวมาช้านานแล้ว ด้วยเป็นสถานที่ ที่พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 5 โปรดเสด็จ ประพาสหลายครั้งหลายครา และมีกษัตริย์ราชวงศ์จักรีอีกหลายพระองค์ ได้เสด็จมาเยือนธารน้ำตกแห่งนี้

ภาพที่ 2.9 แสดงพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 5 โปรดเสด็จ ประพาส
ที่มา : <http://www.tat.or.th>

พระบาทสมเด็จพระพุทธเจ้าหลวง เสด็จประพาสธารเสด็จ

น้ำตกธารเสด็จแตกต่างจากน้ำตกอื่น ๆ ตรงที่มีลักษณะเป็นลำธาร ไหลจากภูเขาแล้วตกมาเป็นช่วง ๆ ตามสภาพของแก่งหินแต่ละตอน เหมาะสำหรับการไปท่องเที่ยวพักผ่อนหย่อนใจ นอกจากนี้ตามโขดหิน ในลำธารยังมีจารึกพระปรมาภิไธยย่อ ในพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ปรากฏอยู่หลายจุด รวมทั้งพระปรมาภิไธยของ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว องค์ปัจจุบันที่ได้ทรงจารึกไว้ครั้งเมื่อเสด็จมาเยือน

ระยะทางจากบ้านท้องศาลาไปน้ำตกธารเสด็จ ประมาณ 13 กิโลเมตร โดยแยกจากถนนท้องศาลา-หาดรีน ที่ตำบลบ้านใต้ การเดินทางไปได้ทั้ง ทางเรือและทางรถ แต่ในฤดูมรสุม คือในช่วงเดือนตุลาคมถึงเดือนมกราคม ไม่สามารถเดินทางไปทางเรือได้ ส่วนเส้นทางทางรถ เป็นทางลาดชันและภูเขาสูง ซึ่งต้องใช้ความระมัดระวังเป็นพิเศษ

ท้องศาลา - บ้านโหลกหล้า

วนอุทยานน้ำตกแพง

ได้ประกาศเป็นวนอุทยานเมื่อปีพ.ศ. 2520 ภายในวนอุทยานมีน้ำตกที่ใหญ่ที่สุดบนเกาะพะงัน คือน้ำตกแพง ซึ่งเป็นน้ำตกที่สวยงาม โดยเฉพาะในฤดูฝน จากน้ำตกหากเดินขึ้นสู่ยอดเขา ก็จะพบจุดชมวิว ที่สามารถมองเห็นทิวทัศน์ของเกาะพะงันได้เกือบทั้งหมด

ระยะทางจากบ้านท้องศาลาสู่ น้ำตกแพงประมาณ 4 กิโลเมตร สามารถเหมารถแท็กซี่บริการ หรือ จะเช่ารถยนต์ รถจักรยานยนต์ หรือจักรยาน เดินทางไปเองได้สะดวก

ศาลเจ้าแม่กวนอิม

ตั้งอยู่บนยอดเขาห่างจากท้องศาลาประมาณ 9 กม. เป็นที่สักการะของคน ที่เดินทางผ่านไปมา เมื่อขึ้นไปถึงหน้าศาลา จะสามารถมองเห็นทิวทัศน์ของอ่าวโหลกหล้า ซึ่งเป็นจุดชมวิวที่สวยงามแห่งหนึ่งของเกาะพะงัน ทุกปีในช่วงฤดูกินเจ จะมีชาวจีน ชาวไทยจากที่ต่าง ๆ เดินทางมาร่วมจำนวนมาก

การเดินทาง สามารถเหมารถโดยสารจากบ้านท้องศาลา หรือเช่ารถยนต์ รถจักรยานยนต์ และจักรยาน เดินทางมาเองได้โดยสะดวก

ภาพที่ 2.10 แสดงศาลเจ้าแม่อิม

ที่มา : <http://www.tat.or.th>

หมู่บ้านโฉลกหล้า

อยู่ทางทิศเหนือของเกาะพะงัน เป็นอ่าวลึกกำบังคลื่นลมในบางฤดู ได้เป็นอย่างดี ในอดีตบ้านโฉลกหล้า เป็นศูนย์กลางการประมงท้องถิ่น และเป็นท่าจอดพักเรือประมงจากที่ต่าง ๆ ปัจจุบันยังคงมีการทำประมงชายฝั่ง และเป็นแหล่งผลิตสินค้าแปรรูปจากทะเล ปลาสดสารพัด เช่น ปลาเค็ม และปลาหมึกตากแห้ง ที่มีชื่อเสียงของเกาะพะงัน

ท่องเที่ยวแบบผจญภัย

เกาะพะงัน นอกจากจะมีชายทะเลที่งดงาม ไว้สำหรับพักผ่อนตากอากาศแล้ว สำหรับผู้ที่ชื่นชอบการผจญภัย ก็ยังมีกิจกรรมต่าง ๆ ให้เลือกมากมาย

ภาพที่ 2.11 แสดงบรรยากาศใต้ทะเล

ที่มา : <http://www.tat.or.th>

ดำน้ำลึก (Scuba Diving)

เกาะพะงัน ก็เช่นเดียวกับเกาะต่าง ๆ ใกล้เคียง คือมีแหล่งดำน้ำลึกชมปะการัง และสิ่งมีชีวิตใต้ทะเล ซึ่งอยู่ห่างออกไปไม่กี่ไมล์นั้ก ที่มีชื่อเสียงเช่น จุดดำน้ำลึกหินใบ (Sail Rock) และจุดดำน้ำลึกตำราญ (Samran Pinnacles) นอกจากนี้ ยังสามารถเดินทางไปดำน้ำยังเกาะเต่า โดยจะมีบริษัททัวร์และโรงเรียนสอนดำน้ำ จัดบริการให้ไปกลับได้ในวันเดียว

สำหรับผู้ที่ยังไม่เคยมีประสบการณ์ในการดำน้ำมาก่อน บนเกาะพะงัน มีโรงเรียนสอนดำน้ำอยู่หลายแห่ง ทั้งในท้องศาลา และหาดรีน ใช้เวลาประมาณ 5 วัน ก็จะได้ประกาศนียบัตร ที่นำไปใช้เป็นใบอนุญาตดำน้ำได้ทั่วโลก ส่วนท่านที่มีประกาศนียบัตรแล้ว ท่านไม่ต้องนำอุปกรณ์ดำน้ำมาเอง เพราะโรงเรียนสอนดำน้ำเหล่านี้มีอุปกรณ์ดำน้ำ ที่มีมาตรฐานให้เช่าในราคาไม่แพงนัก

ดำน้ำชมปะการังน้ำตื้น (Snorkeling)

ดำน้ำแบบนี้ค่อนข้างจะสะดวก และเป็นอิสระกว่าการดำน้ำลึก ซึ่งค่อนข้างเสี่ยงต่ออันตรายมากกว่า เกาะพะงันมีแหล่งปะการังน้ำตื้นอยู่แทบจะรอบเกาะ แหล่งที่มีชื่อเสียงและเป็นที่ยอมรับมากคือบริเวณเกาะม้า บ้านแม่หาด ซึ่งสามารถเดินจากชายหาด ไปถึงแนวปะการังได้ และ เกาะเตาใน ซึ่งนั่งเรือไปเพียง 10 นาทีก็ถึง อุปกรณ์การดำน้ำ สามารถหาเช่าได้จากร้านค้าในท้องศาลา หาดรีน หรือตามบังกะโลทั่วไป

นอกจากนี้ บริษัททัวร์บนเกาะพะงัน ยังจัดนำเที่ยวแบบเช้าไปเย็นกลับ สู่หมู่เกาะอ่างทอง อันเป็นสถานที่ท่องเที่ยวทางธรรมชาติอันลือชื่อ ท่านสามารถดำน้ำตื้นชมปะการังอันสวยงาม ล่องเรือชมเกาะแก่ง และเดินป่าไปยังจุดชมวิวที่น่าประทับใจ การเดินทางจากเกาะพะงัน ไปยังหมู่เกาะอ่างทอง ใช้เวลาประมาณ 1 ชม.ครึ่ง และสามารถไปกลับได้ในวันเดียว

จักรยานเสือภูเขา

ภาพที่ 2.12 แสดงเส้นทางจักรยานเสือภูเขา

ที่มา : <http://www.tat.or.th>

เกาะพะงันมีเส้นทางที่เหมาะสม ในการขี่จักรยานท่องเที่ยวเป็นอย่างยิ่ง เพราะการจราจรบนเกาะ ไม่คับคั่งเช่นที่อื่น ๆ และยังมีเส้นทางตัดในสวนมะพร้าว ผ่านบ้านสวนของชาวบ้าน ที่ให้ร่มเงา ผ่อนคลายความร้อนจากถนนใหญ่ไปได้มาก เส้นทางเสื่อภูเขาบนเกาะพะงัน มีให้กับทุกระดับฝีมือของผู้ขี่ ตั้งแต่หัดเริ่มต้นแบบถนนเรียบ ไปจนถึงมือโปร ที่ต้องใช้กำลังขึ้นเขา บนถนนลูกรังปนกรวดทราย เลยที่เดียว ระยะทางก็พอดีกับกำลังก็มีตั้งแต่ 5 กม. ไปจนถึง ไปกลับ 30 กม. บนเทือกเขาที่สูงชัน

หากท่านไม่ต้องการนำจักรยานไปเอง ก็สามารถเช่าได้ตามร้านจักรยานให้เช่าทั่วไป ที่บ้านท่องเที่ยว บ้านหาดรีน และ บ้าน โฉลกหล้า โดยสนนราคาก็ไม่แพงนักเพียง 80-150 บาทต่อวันเท่านั้น

เดินป่าแค้มป์

ป่าของเกาะพะงันยังคงความอุดมสมบูรณ์อยู่มาก วนอุทยานน้ำตกแพง เป็นสถานที่ที่เหมาะสม สำหรับการเดิน ป่าแค้มป์ เพราะมีน้ำตกอัน สวยงาม พันธุ์ไม้และนกนานาชนิด รวมทั้งสัตว์ป่าขนาดเล็ก ก็ยังมีอยู่ชุกชุม มีจุดชมวิวที่สามารถมองเห็นทิวทัศน์รอบเกาะอยู่หลายแห่ง เช่น ที่ไม่ไกลจากตัวน้ำตกมากนัก และที่เขาราว ยอดเขาที่สูงที่สุดของเกาะพะงัน บนยอดเขาจะมีอากาศเย็นสบาย เหมาะสำหรับการตั้งแคมป์ รายละเอียดเพิ่มเติมและไกด์นำทาง สามารถติดต่อได้ ณ ที่ทำการวนอุทยานน้ำตกแพง บ้านมะเดื่อหวาน

ประวัติความเป็นมาของเกาะพะงัน

ตามรอยพระพุทธเจ้าหลวงเสด็จประพาสธารเสด็จ

ภาพที่ 2.13 แสดงฉายาลักษณ์ของพระพุทธเจ้าหลวงเสด็จประพาสธารเสด็จ

ที่มา : <http://www.geocities.com>

7 กรกฎาคม พ.ศ. 2441

วันที่ 7 เวลารุ่งเช้าถึงเกาะพะงัน เรือพระที่นั่งทอดที่อ่าวธารเสด็จ เวลาเช้า 3 โมงเศษ เสด็จลงเรือพระที่นั่งเล็กไปประทับขึ้นที่เกาะ มีราษฎรชาวเกาะมาเข้าเฝ้าถวายของ เสด็จพระราชดำเนินไปตามทางหลังเขาเลี้ยวลงธารที่จารึกอักษรพระนาม จ.ป.ร. ชั้นที่ 1 ประทับที่นั่น โปรดเกล้าฯให้จารึกศิลาศักราช 1260 หมายถึงที่เสด็จพระราชดำเนิน ต่อมาศักราชที่จารึกไว้แต่ก่อน 4 คราวมาแล้ว คราวนี้เป็นครั้งที่ 5 แล้วทรงฉายพระรูป แล้วเสด็จพระราชดำเนินกลับมายังที่ทรงตั้งธาร ประทับทรงน้ำแล้ว เสด็จกลับลงเรือพระที่นั่งกรเชียงมาขึ้นเรือพระที่นั่งมหาจักรีเวลาบ่ายโมง 1 ครั้นเวลาบ่าย 2 โมงครึ่งออกเรือพระที่นั่งใช้จักรต่อมา เวลาทุ่มครึ่งถึงตรงปากน้ำเมืองหลังสวน เรือพระที่นั่งทอดห่างเพราะมีคนักพระยาจรูญราช โทคากร ผู้ว่าราชการเมือง กับทั้งผู้ว่าราชการเมืองที่อยู่ติดต่อกันคือ พระยาวิเชียรกิติ เมืองกาญจนดิฐ นายพินิจราชการเมืองไชยา พระยาศรีโลหะภูมิพิทักษ์เมืองระนอง ลงมาเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาทในเรือพระที่นั่ง ประทับแรมที่นี่

รัตนโกสินทร์ศก 118 (พ.ศ. 2442)

17 มิถุนายน พ.ศ. 2442

วันที่ 16 เวลาเช้าเห็นฝั่งทะเลตะวันตกเหนือเมืองกำเนิดคนพคุณ.....เวลาบ่าย 3 โมง ครึ่งทอดที่ปากน้ำเมืองชุมพร.....เวลา 5 ทุ่มเศษออกเรือพระที่นั่ง

วันที่ 17 เวลาเช้า 2 โมง ครึ่งถึงเกาะพะงัน เรือพระที่นั่งทอดที่อ่าวธารเสด็จเวลาเช้า 4 โมงเศษ เสด็จลงเรือพระที่นั่งกระเชียงขึ้นบก มีพันพูนนุราช 1 ปลัดเมืองกาญจนดิฐกับข้าหลวงคลังอีกคนหนึ่ง มารับเสด็จ เสด็จขึ้นที่ศาลาสลักอักษรพระนามชั้นที่ 1 โปรดให้จารึกศักราช 1261 เติมลง แลทรงฉายพระรูป แล้วเสด็จมาประทับใต้ต้นไม้ที่ทรง ทรงเครื่องใหญ่แล้วทรงน้ำในธาร แล้วเสด็จมาประทับเสวย กลางวัน ที่ศาลา พระยารัตนเศรษฐี 2 ข้าหลวงเทศาภิบาลมณฑลชุมพร ซึ่งไปคอยรับเสด็จอยู่เกาะสมุย นั้น กลับขึ้นมาเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาท เวลาบ่าย 3 โมง เสด็จกลับมายังเรือพระที่นั่ง ทอดประทับแรม ที่เกาะพะงัน จนเวลา 3 ยามออกเรือพระที่นั่ง

วันที่ 18 เวลาเช้าโมงครึ่ง ถึงเกาะเต่า (3) ทอดเรือพระที่นั่งแล้ว เวลาเช้า 2 โมงเศษ เสด็จลงเรือพระที่นั่งไปประทับที่หาดทราย ทรงพระดำเนินประพาสตามหาด แล้วทรงพระดำเนินขึ้นบนเนินลูกเขาน้อย ตัดไปลงหาดอีกแห่งหนึ่ง อยู่ใกล้กับที่นั้น เป็นปากธารมีน้ำจืด แต่ไม่มีมากนัก น้ำไหลรินๆมีศิลาใหญ่อยู่ที่ปากธาร ทรงพระราชหัดถเลขานี้เป็นพระนามย่อ จ.ป.ร. แลเลขบอกศก 118 ที่ศิลานั้น แลโปรดเกล้าฯให้สลักลงไว้ตามรอยพระราชหัดถเลขานี้เสร็จแล้ว ทรงฉายพระรูป แล้วเสด็จกลับมาที่หาดซึ่งเป็นที่แรกเสด็จขึ้น เพราะหาดทางที่จารึกอักษรพระนามนั้น เป็นที่ตื้นแลมีศิลาขึ้นลำบาก จึงเสด็จขึ้นทางอื่น เสด็จลงเรือพระที่นั่งกระเชียงจากที่ทอดเกาะเต่า บ่าย 4 โมงถึงเกาะลังกาจิวทอดเรือพระที่นั่ง แต่ไม่ได้เสด็จพระราชดำเนินขึ้นประพาส เพราะน้ำขึ้นมาก ทางเสด็จขึ้นถ้าเร่งก็เป็นที่ลำบาก 4 เวลาทุ่ม 1 ออกเรือพระที่นั่ง

รัตนโกสินทร์ศก 119 (พ.ศ. 2443)

21 พฤษภาคม พ.ศ. 2443

วันที่ 20 พฤษภาคม.....เวลา 8 ทุ่มออกเรือพระที่นั่งจากปากน้ำชุมพร

วันที่ 21 พฤษภาคม เวลาบ่ายเศษถึงเกาะเต่า หยุดเรือพระที่นั่งที่เกาะเต่าด้านตะวันออก แต่ไม่ได้เสด็จประพาสเพราะไม่มีหาดที่จะเสด็จประพาส เวลาเช้า 2 โมงเศษ ออกเรือพระที่นั่งจากเกาะเต่าถึงเกาะพะงัน เวลาเช้า 4 โมงเศษ ทอดเรือพระที่นั่งที่อ่าวธารเสด็จ เสด็จขึ้นประพาสตามทางที่ขึ้น ไปถึงอักษรพระนามชั้นต้น โปรดเกล้าฯให้จารึกศักราช 1262 หมายปีที่เสด็จพระราชดำเนินที่หน้าผาเติมลง

เสร็จแล้วทรงฉายพระรูปแล้ว เสด็จกลับมาทรงน้ำที่น้ำตกซึ่งเป็น ที่ตรง แล้วประทับเสวยกลางวัน ที่ศาลา เวลาบ่าย 3 โมงเศษ เสด็จกลับเรือพระที่นั่ง

อนึ่งในคืนวันนี้ โปรดเกล้าฯ ให้เชิญพระบรมวงศานุวงศ์ ข้าราชการที่โดยเสด็จพระราชดำเนิน ประชุมรับพระราชทานอาหารเป็นการรื่นเริง ในการวันประสูติ สมเด็จพระเจ้าลูกยาเธอ เจ้าฟ้ากรมขุนนครราชสีมา ซึ่งเป็นวันตรงในวันที่ 12 แต่โปรดเกล้าฯ ให้เลื่อนมามีการในวันนี้ ในการรื่นเริงนี้ โปรดเกล้าฯ ให้มีฉลากเครื่องแต่งตัว สำหรับพระราชทานให้แก่ผู้ที่รับเชิญจับแต่งตัวเช่นอย่างทุกปีที่เคยมา เวลาห่มเสวยพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเสด็จออกทรงจับฉลากแล้ว โปรดเกล้าฯ ให้พระบรมวงศานุวงศ์ ข้าราชการจับต่อไป ครั้นเสร็จในการจับฉลากแต่งตัวพร้อมแล้ว โปรดเกล้าฯ ให้เข้าไปนั่งโต๊ะ ซึ่งจัดตั้งไว้ที่ศาลาฟ้าท้ายเรือพระที่นั่งนั้น พลทหารเรือทำเพลงแตร พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเสด็จประทับโต๊ะเสวย พร้อมด้วยพระบรมวงศานุวงศ์ ข้าราชการ ครั้นเสร็จการเลี้ยงแล้ว พระยาสุขุมบาลบริหาร (1) ซึ่งเป็นผู้มีอายุมากกว่าผู้อื่น กล่าวคำถวายไชยมงคล แก่สมเด็จพระเจ้าลูกยาเธอ เจ้าฟ้ากรมขุนนครราชสีมาเสร็จแล้ว โปรดให้จับฉลากครั้งที่ 2 พระบรมวงศานุวงศ์ ข้าราชการผู้ใหญ่จับฉลาก (1) และมีสปีคต่างๆ ในการรื่นเริง เวลา 5 ห่มเสวยเลิกการ ครั้นเวลา 8 ห่มออกเรือ พระที่นั่งจากเกาะพะงัน

วันที่ 22 พฤษภาคม เวลาเช้า 2 โมงเศษ เห็นเขาหลวงเมืองนครศรีธรรมราชฝั่งตะวันตก

วันที่ 29 พฤษภาคม.....ออกเรือพระที่นั่ง จากปากน้ำเมืองสงขลาต่อมา

30 พฤษภาคม พ.ศ. 2443

วันที่ 30 พฤษภาคม เวลาเช้าโมงเศษถึงเกาะพะงัน ทอดเรือพระที่นั่งที่เกาะพะงัน ไม่ได้ เสด็จขึ้นประพาส คืนวันนี้ประทับแรมที่เกาะพะงัน

วันที่ 31 พฤษภาคม เวลาบ่าย ออกเรือพระที่นั่งจากเกาะพะงันไปทอดที่เกาะสมุยหน้า แม่น้ำวันนี้เป็นวันตรงกับวันสิ้นพระชนม์สมเด็จพระนางเจ้าสุนันทากุมารีรัตน์ แลสมเด็จพระเจ้าลูกเธอ เจ้าฟ้ากรรณาภรณ์เพ็ชรรัตน์ สมเด็จพระเจ้าลูกยาเธอ เจ้าฟ้าศิริราชกกุธภัณฑ์ ได้ทรงพระราชดำริที่จะทรงบำเพ็ญพระราชกุศล เมื่อเรือพระที่นั่งถึงแล้วเจ้าพนักงานได้ขึ้นไปจัดการบนบก มีพลับพลาที่ประทับแลมีโรงฉันทุกล้อมรอบพระเจดีย์ ซึ่งเป็นของขรัวพุทธสรสร้างไว้ในที่วัดนี้ ที่พลับพลาตั้งพระพุทธรูปแลพระทนต์สมเด็จพระนางเจ้าสุนันทากุมารีรัตน์ บนม้าห่ม มีเครื่องนมัสการพร้อม เวลาเช้า 2 โมงเศษ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เสด็จลงประทับเรือพระที่นั่งกระเชียง ไปขึ้นสะพานที่หาดทรายเกาะสมุย ทรงพระราชดำเนินไปตามทางลาดพระบาท ประทับที่โรงฉันทุกล้อมรอบพระเจดีย์ ผู้อำนวยการศึกษาในมณฑลชุมพรเป็นประธานกับพระสงฆ์ เจ้าคณะเมืองหลังสวน เมืองชุมพร เมืองไชยา และพระสงฆ์ตามวัดต่างๆ ในเกาะพะงันแลเกาะสมุยรวมทั้งสิ้น 76 รูป ได้นั่งอยู่ในโรงฉันทุกล้อมรอบพระเจดีย์

พระเจ้าอยู่หัวได้ทรงบาตรแล้วโปรดเกล้าฯให้พระบรมวงศานุวงศ์ แลราษฎรที่มาคอยตักบาตรนั้น ตักบาตรพระสงฆ์ต่อไป เสร็จการตักบาตรแล้วพระสงฆ์รับพระราชทานฉัน พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวประทับทอดพระเนตรพระสงฆ์ฉันอยู่ประมาณครู่หนึ่ง แล้วเสด็จไปประทับพลับพลา ได้ทรงพระกรุณาฯ พระราชทานเงินแก่ราษฎรที่มาช่วยตักบาตรพระสงฆ์ในการพระราชกุศลนี้ทั่วกัน ครั้นพระสงฆ์ฉันแล้ว โปรดเกล้าฯให้นิมนต์พระสงฆ์ที่เป็นชั้นเจ้าคณะ เจ้าอธิการรวม 20 รูป มีพระสาสน์ติด เป็นประธาน ขึ้นไปบนพลับพลา พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้ทรงทอดผ้าไตรแล้ว โปรดเกล้าฯให้สมเด็จพระเจ้าลูกยาเธอ เจ้าฟ้ากรมขุนนครราชสีมา แลเจ้าฟ้าประชาธิปกศักดิเดชน์ ทรงทอดผ้าไตรต่อไปจนครบ 20 เท่าจำนวนพระสงฆ์ฯ สดับปกรณ์แล้ว ไปครองไตรฯเสร็จแล้วได้มานั่งที่ตามเดิม พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงจุดเทียนเครื่องนมัสการแล้ว พระสงฆ์สวดพระพุทธรูปมนต์สัตตปริต โดยสังเขป จบแล้วเจ้าพนักงานได้นิมนต์พระครูโศภณเจติการาม วัดโพธารามเมืองไชยา ขึ้นไปเตรียมถวายเทศนาบนพลับพลา โปรดเกล้าฯให้ถวายของว่างแก่พระสงฆ์ 21 รูป ให้ฉันเพล ส่วนพระสงฆ์ที่โรงฉันนั้น ก็ได้โปรดเกล้าฯให้ถวายของว่างฉันเพลเหมือนกัน ครั้นพระสงฆ์ฉันแล้ว พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ได้ทรงจุดเทียนนมัสการทรงธรรม พระครูโศภณเจติการาม ได้ขึ้นบนธรรมาสน์ไม้ไผ่ผูกใบมะพร้าว ถวายเทศนาสังเวคกถา เป็นสำเนียงชาวเมืองตะวันตก ครั้นเทศนาจบแล้ว พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงทอดผ้าไตร สดับปกรณ์ แลทรงประเคนของไทยธรรมตามสมควร แลวัตถุเป็นมูลค่าจตุปัจจัย 40 บาท แล้วโปรดเกล้าฯให้นิมนต์พระสงฆ์ ซึ่งไม่ได้สวดมนต์ขึ้นมานบนพลับพลา สมทบกับพระสงฆ์ที่สวดมนต์แลถวายเทศน์เป็น 76 รูป สวดธรรมสังคีติมาติกาเป็นต้น แล้วสดับปกรณ์แล้วถวายอนุโมทนาพระราชทานปัจจัยมูลรูปละ 1 บาท แล้วเสด็จกลับลงประทับเรือพระที่นั่งกระเชียวออกจากเกาะสมุยมาถึงเรือพระที่นั่งมหาจักรีเวลาเที่ยงเศษ เวลาบ่ายโมงเศษ ออกเรือพระที่นั่งจากเกาะสมุย มาทอดที่เกาะพะงัน แลได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯพระราชทานผ้าแจก พระบรมวงศานุวงศ์แลข้าราชการบรรดาที่โดยเสด็จพระราชดำเนินทั่วกัน เวลาบ่าย 4 โมงเศษ เสด็จขึ้นประพาสบนเกาะพะงัน แลสร่งน้ำในลำธารเสด็จเช่นก่อนๆมา ครั้นสร่งน้ำแล้ว เสด็จกลับมาประทับพลับพลา ทรงจารึกอักษรเงินย่อเลข 119 บนตัวอักษรเงินย่อหนึ่งที่ก้อนศิลาตรงพลับพลาที่ประทับ ครั้นเสร็จแล้วทรงปลุกต้นจันทน์ 4 ต้นในที่ใกล้พลับพลา แลทรงปล่อยไก่แลนกพิราบไว้ที่เกาะนี้ เพื่อให้กินพืชพรรณต่อไป เวลาบ่ายห้าเศษ เสด็จเรือพระที่นั่งมหาจักรี คืนวันนี้ประทับแรมที่เกาะพะงัน

วันที่ 1 มิถุนายน เวลาบ่ายรุ่งออกเรือพระที่นั่งจากเกาะพะงันตัดตรงไปศรีมหาราชา วันนี้ เคนเรือพระที่นั่งทั้งกลาง วันกลางคืน

วันที่ 2 มิถุนายน เวลาบ่ายรุ่งถึงศรีมหาราชา.....เวลาบ่าย 4 โมงเศษ ออกเรือพระที่นั่งจากศรีมหาราชา มาทอดที่เกาะสีชัง.....

ภาพที่ 2.14 แสดงพระพุทธรูปเจ้าหลวงเสด็จประพาสธารเสด็จ

ที่มา : <http://www.geocities.com>

รัตนโกสินทร์ศก 120 (พ.ศ.2444)

7 พฤษภาคม พ.ศ.2444

วันที่ 7 พฤษภาคม ร.ศ.120

ตรงกับวันอังคาร แรม 5 ค่ำ เดือน 6 ปีฉลูตรีศก จ.ศ. 1263 ตั้งแต่นี้มาฝนไม่มี เพิ่งได้รู้ครั้งแรก
ว่าเกาะพะงันธารเสด็จถึงน้ำแห้ง เพราะฉะนั้นจึงไม่ได้แวะ

วันที่ 8 พฤษภาคม ร.ศ. 120

ตรงกับวันพุธ แรม 6 ค่ำ เดือน 6 ปีฉลูตรีศก จ.ศ. 1263เรือมาถึงเกาะริดัง
มีพายุลม..... เสด็จประพาสชาว

21 กรกฎาคม พ.ศ. 2444

วันที่ 21 กรกฎาคม ร.ศ. 120 ตรงกับวันอาทิตย์ ขึ้น 6 ค่ำ เดือน 9 ปีฉลูตรีศก จ.ศ. 1263 เวลาเช้า
4 โมงถึงเกาะพะงันจอดที่อ่าวเสด็จขึ้นบกเขาตัดทางใหม่พ้นจากทางเดิมหน่อยหนึ่ง สำหรับขึ้นไปถ้ำ
ไ่ว้ใหม่จะทำศาลาอีกหลังหนึ่ง ที่ตรงนั้นมีศิลาใหญ่แผ่นหนึ่ง ทำทางคืน่าจารึก เดินขึ้นไปที จ.ป.ร. ไป
ธารมะยม มาแล้ว คู่นี้ช่างขึ้นง่ายขึ้นคายจารึกเลขที่ก้อนศิลาตั้งบรรทัดใหม่ แล้วกลับลงมาอาบน้ำที่
เขยอบ แล้วกินข้าวกลางวัน กะทำให้เขาปลูกศาลาใหม่อีกหลังหนึ่ง เสร็จแล้วกลับลงมาลงเรือ เวลาค่ำมี
แฟนซีเครสดินเนอร์ ลูกเอี้ยคแต่งเป็นสุสุหนั้นผัดหน้าเขียนคิ้วเขียนหนวดดูเหมือนดี เราแต่งวิลันดานุ่ง
กางเกงโสร่ง เสื้อแขนแคบสวมสลีปเปอร์ กรมดำรงแต่งเป็น ลูกเอี้ยค เมื่อเจ็บกำลังติดอกไก่ หมอ

ไรเตอร์แต่งเป็นหมอแก่ พระยาชุลยฑธแต่งเป็นหมอทหาร อาภาเป็นปันหี กรมพิทยาเป็นคนถือร่ม ของมิตเตอร์เวลเลตเต ชื่ออาร์ณ เสรฐ วงศ์ เป็นยาคุส หลวงฤทธิ เป็นคนขับรถ พระยาพิชัยเป็นโนรา ลูกเอียนน้อยเป็นผู้จูงราชโกษาคนตาบอดขอทาน จิระ กรมมหิศรเป็นพวกเล่นอังกลุง หลิงเล็กเป็นระตุ หลิงเล็กเป็นระเด่นอายุ นอกนั้นก็แต่งต่างๆเหมือน บ้างไม่เหมือนบ้าง ค่อนข้างจะไม่เหมือนหลายคน เดิมเขาคิดกันว่าจะมีการตีมาให้พร แต่ไปเกณฑ์ให้สู้กเป็นผู้ตี ซึ่งเป็นการธรรมเนียมต้องไม่ยอมอะไรต่างๆเกๆกะๆเราก็เลยให้เลิกเสีย เลิกเวลาทุ่ม 4 เศษ เวลา 7 ทุ่มเรือออก

วันที่ 22 กรกฎาคม ร.ศ.120

ตรงกับวันจันทร์ ขึ้น 7 ค่ำ เดือน 9 ปีฉลูตรีศก จ.ศ. 1263

เวลาเช้า 3 โมง ถึงชุมพร แวะรับปลา เวลา 5 โมงเช้า ออกเรือจากชุมพร ข้ามไปศรีมหาธาตุ

รัตนโกสินทร์ศก 124 (พ.ศ. 2448)

24 มิถุนายน พ.ศ. 2448

วันที่ 24 เวลาบ่ายครึ่งถึงเกาะพะงันแขวงเมืองไชยา ทอดเรือพระที่นั่งตรงอ่าวธารเสด็จ เวลาเช้า 4 โมง เสด็จขึ้นประพาสมีราษฎรเฝ้าเสด็จขึ้นทอดพระเนตรศาลาสร้างใหม่บนเนินสูงยังไม่แล้วเสร็จขึ้นไป ณ ที่จารึกอักษรพระนาม จ.ป.ร. ชั้นที่หนึ่ง โปรดเกล้าฯให้จารึกศักราช 1267 เดิมเป็นเครื่องหมายในการเสด็จประพาสอีกครั้งหนึ่ง แล้วเสด็จกลับมาทรงน้ำ ณ ที่ซึ่งเคยทรง และเสวยอาหารกลางวันในศาลาเดิมที่นี้ เสด็จแล้วเสด็จทรงเรือไฟชุมพรไปประพาสหาดทรายในอ่าวธารประเวศ บ่าย 5 โมงเสด็จกลับเรือพระที่นั่ง เวลาทุ่มเศษออกเรือพระที่นั่งจากเกาะพะงัน

วันที่ 25 เวลาเช้า 4 โมง ถึงบ้านจะทิ้งพระ อำเภอปละท่าแขวง เมืองสงขลา

9 กรกฎาคม พ.ศ.2448

วันที่ 9 เวลาเช้าโมงหนึ่ง เรือพระที่นั่งมหาจักรีถึงเกาะพะงัน ทอดตรงธารเสด็จเวลาเช้า 3 โมง เสด็จเรือพระที่นั่งกรเชียงขึ้นประพาส มีข้าราชการแลราษฎรมณฑลชุมพรมาคอยรับเสด็จเหมือนคราวก่อน โปรดเกล้าฯ พระราชทานแจกเสมาแก่เด็กแล้ว ทรงพระราชดำเนินไปที่ต้นธารที่เคยทรงประทับ ทรงน้ำแล้วเสด็จมาเสวยเครื่องว่างที่ศาลาริมธารนั้น แล้วเสด็จกลับถึงเรือพระที่นั่งมหาจักรีเวลาเที่ยงเศษ เวลาบ่ายโมงหนึ่งเรือพระที่นั่งมหาจักรีออกเดิน บ่าย 3 โมงเศษถึงเกาะงัวตลา อยู่ในหมู่ช่องอ่างทอง เรือพระที่นั่งทอดในช่องเกาะ แล้วเสด็จลงประทับเรือพระที่นั่งกรเชียง ไปขึ้นเรือกลไฟทวารวดี ทอดพระเนตรหมู่เกาะแลทรงฉายรูปแล้วเสด็จกลับเรือพระที่นั่งมหาจักรีเวลา 2 ยาม เรือพระที่นั่งมหาจักรีออกจากเกาะในหมู่ช่องอ่างทอง

วันที่ 10.....บ่าย 5 โมงถึงเมืองกำเนิดนพคุณ.....

รัตนโกสินทร์ศก 128 (พ.ศ. 2452)

23 พฤษภาคม พ.ศ.2452

.....ทอดสมอเรือพระที่นั่งที่ปากน้ำเมืองชุมพร..... เวลา 2 ยามออกเรือ
พระที่นั่งตั้งเข็มทางทิศใต้เฉียงไปข้างตะวันออก

วันที่ 23 พฤษภาคม เวลาบ่าย 40 นาทีทอดสมอเรือพระที่นั่งที่เกาะเต่าด้านเหนือ เวลาบ่าย 2
โมงครึ่งออกเรือพระที่นั่งไปเกาะพะงัน ไปทางทิศเหนือแห่งเกาะแล้วจึงวกมาทางด้านตะวันออก เวลา
บ่าย 30 นาทีทอดสมอเรือพระที่นั่งหน้าเกาะพะงันด้านตะวันออก

วันที่ 24 พฤษภาคม เวลาเช้า 2 โมง 45 นาทีเสด็จพระราชดำเนินขึ้นประพาสเกาะพะงันถึง
จ.ป.ร. ที่ 1 ทรงจารึกศักราช 1271 ที่ก้อนศิลาใหญ่หมายจุลศักราชเสด็จประพาส แล้วเสด็จกลับมาสรง
น้ำที่ธารเสด็จแลเสวยกลางวันที่พลับพลาปลายลำธาร เสด็จกลับลงเรือพระที่นั่ง เวลาบ่าย 2 โมงครึ่ง
ออกเรือพระที่นั่งไปเกาะสมุย ทอดสมอเรือพระที่นั่งที่หน้าเกาะสมุยด้านเหนือ คือหน้าแม่น้ำ เวลาบ่าย 4
โมงครึ่งประทับแรม

วันที่ 25 พฤษภาคม เวลาบ่าย ออกเรือพระที่นั่งกลับไปทอดที่เกาะพะงันด้านที่เรียกว่ากาะตุ้ม
เวลาเช้าโมงครึ่ง ครั้นเวลาเช้า 5 โมงออกเรือพระที่นั่งข้ามไปทิศตะวันตกไปช่องอ่างทอง เวลาบ่ายโมง
40 นาทีถึงหมู่เกาะช่องอ่างทอง ทอดสมอเรือพระที่นั่งหน้าเกาะสามยอดด้านใต้ประทับแรม

วันที่ 26 พฤษภาคม เวลาบ่าย ออกเรือพระที่นั่งข้ามไปปากน้ำเมืองหลังสวน เวลาเช้า 4 โมง
ครึ่งทอดสมอเรือพระที่นั่งที่ปากน้ำเมืองหลังสวน

อุทยานแห่งชาติน้ำตกธารเสด็จ

ความเป็นมาของอุทยานแห่งชาติน้ำตกธารเสด็จ

เมื่อ พ.ศ. 2510 พระครูสุภัทรธรรมาภิรม (วิฑูร ธรรมวโร) เจ้าอาวาสวัดราษฎร์เจริญ อำเภอกะ
พะงัน ได้ริเริ่มก่อตั้ง "วนอุทยานการุณเมตต์" บริเวณน้ำตกแพง บ้านมะเดื่อหวานหมู่ 3 ตำบลเกาะพะงัน
อำเภอกะพะงัน จังหวัดสุราษฎร์ธานี โดยเห็นว่าพื้นที่บริเวณน้ำตกแพงมีความอุดมสมบูรณ์ มีป่าไม้
และสัตว์ป่าชุกชุม และได้เริ่มมีชาวบ้านเข้าไปบุกรุก จับจองพื้นที่ เพราะบริเวณน้ำตกแพงอยู่ใกล้ที่
ชุมชน พระครูสุภัทรธรรมาภิรมได้ร่วมมือกับชาวบ้าน พระเถระเข้าไปตักแต่งสถานที่ ปรับปรุงให้เป็น
แหล่งพักผ่อนหย่อนใจของประชาชนทั่วไป มีการตัดถนนเข้าสู่ตัวน้ำตกระยะทาง 1 กิโลเมตร ได้รับความ
ร่วมมืออย่างดีจากเจ้าของที่ดินนตัดผ่าน และได้ชี้แจงให้ผู้ที่บุกรุกบริเวณน้ำตกแพงให้ร่วมการ
อนุรักษ์แทนการทำลาย

พ.ศ. 2520 พระครูสุภัทรธรรมาภิรม ได้มอบ " วนอุทยานการุณเมตต์" ให้กับกรมป่าไม้ เหตุ
เนื่องจากมีปัญหาจากผู้ที่ไม่หวังดี ได้กล่าวหาและ โจมตีว่า พระครูสุภัทรธรรมาภิรมย์ นำพื้นที่ดังกล่าว

เป็นที่ขอมสุมผู้คนและอาวุธ ของผู้ก่อการร้ายคอมมิวนิสต์ เพื่อลี้ภัยประชาชนไปไทย ซึ่งในเวลานั้น กำลังเป็นปัญหาใหญ่ของชาติ ทำให้พระครูสุภัทรธรรมมาภิรมย์ตัดสินใจนำพื้นที่มอบให้กับกรมป่าไม้ และกรมป่าไม้ก็ได้ประกาศเป็น "วนอุทยานน้ำตกแพง"

พ.ศ. 2530 นายประทีป ทวยเจริญ สมาชิกสภาจังหวัดเขตอำเภอเกาะพะงัน ได้มีหนังสือถึงกรมป่าไม้ พื้นที่ของเกาะพะงันซึ่งเป็นป่าสงวนแห่งชาติป่าเกาะพะงัน มีธารน้ำตก ป่าไม้และสัตว์ป่าที่อุดมสมบูรณ์ สามารถที่จะพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวต่อไปในอนาคตจึงเสนอให้กรมป่าไม้ประกาศเป็นอุทยานแห่งชาติ

พ.ศ. 2532 กรมป่าไม้ได้มีคำสั่งให้นายชัยชนะ วิชัยดิษฐ เจ้าพนักงานป่าไม้ 4 (ตำแหน่งในขณะนั้น) ดำเนินการสำรวจพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติเกาะพะงัน และป่าน้ำตกธารเสด็จ ป่าเขาลาดไม้แก้ว ป่าเขาค่าย ป่าเขาหินนก ป่าแหลมนายโพธิ์ - แหลมกะทะคว่า และป่าเขาไฟไหม้ เพื่อเตรียมการประกาศเป็น "อุทยานเขาน้ำตกธารเสด็จ"

พ.ศ. 2540 นายชัยสันต์ หิรัญสาดี เจ้าหน้าที่บริหารงานป่าไม้ 6 (ตำแหน่งในขณะนั้น) ได้เสนอเพิ่มพื้นที่บริเวณเกาะเต่าบางส่วน และหมู่เกาะทางทะเลบางส่วนที่สมควรอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติทางทะเลไว้ประมาณ 10 เกาะ

สถานภาพ

ปัจจุบันอุทยานแห่งชาติน้ำตกธารเสด็จ สังกัดส่วนอุทยานแห่งชาติทางทะเล สำนักอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ กรมป่าไม้ เป็นอุทยานแห่งชาติเตรียมการ ประกาศในพระราชกฤษฎีกาเพื่อกำหนดพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าเกาะพะงัน และบริเวณใกล้เคียงเป็นอุทยานแห่งชาติ

สถานที่ตั้ง

อุทยานแห่งชาติน้ำตกธารเสด็จ อยู่ในท้องที่ ตำบลบ้านใต้ ตำบลเกาะพะงัน ตำบลเกาะเต่า และบางส่วนของตำบลอ่างทอง อำเภอเกาะสมุย

ที่ทำการอุทยานแห่งชาติน้ำตกธารเสด็จ ตั้งอยู่เลขที่ 108 หมู่ที่ 3 ตำบลเกาะพะงัน อำเภอเกาะพะงัน จังหวัดสุราษฎร์ธานี โทร. (077) 238-275

ที่ตั้งและอาณาเขต

พื้นที่ทำการสำรวจ เป็นพื้นที่ป่าของอำเภอเกาะพะงัน เป็นพื้นที่ป่าห้วยอมเล็ก ห้วยมน้อยกระจัดกระจายอยู่ทั่วพื้นที่เกาะ อยู่ระหว่างเส้นลองจิจูดที่ 9.40 - 9.48 เหนือ และเส้นละติจูดที่ 99.58 - 100.05 ตะวันออก ประกอบด้วยป่าดังนี้

1. ป่าสงวนแห่งชาติ ป่าเกาะพะงัน ในท้องที่หมู่ที่ 7 ตำบลเกาะพะงัน หมู่ที่ 2, 3, 4, และ 5 ตำบลบ้านใต้ อำเภอเกาะพะงัน จังหวัดสุราษฎร์ธานี ซึ่งได้ประกาศเป็นป่าสงวนแห่งชาติตามกฎหมายกระทรวง ฉบับที่ 1030 พ.ศ. 2526 ออกตามความในพระราชบัญญัติป่าสงวนแห่งชาติ พ.ศ. 2507 (ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 100 ตอนที่ 206 ลงวันที่ 31 ธันวาคม 2526) มีเนื้อที่ทั้งหมดประมาณ 24,450 ไร่ หรือ 39.12 ตารางกิโลเมตร

2. ป่าน้ำตกธารเสด็จ ในท้องที่หมู่ที่ 5 ตำบลบ้านใต้ อำเภอเกาะพะงัน จังหวัดสุราษฎร์ธานี ได้ประกาศเป็นที่สาธารณะประโยชน์ ประกาศโดย พระสุนทรวรนาถ นายอำเภอสุราษฎร์ธานี มลทล นครศรีธรรมราช ตามประกาศที่ 129 ลงวันที่ 6 พฤศจิกายน 2475 ลำดับแปลงที่ 20 มีเนื้อที่ทั้งหมดประมาณ 574 ไร่ หรือ ประมาณ 0.92 ตารางกิโลเมตร

3. ป่าเขาตาหลวง ในท้องที่หมู่ที่ 35.7 ตำบลเกาะพะงัน จังหวัดสุราษฎร์ธานีเป็นป่าธรรมชาติ ที่ยังไม่ได้ประกาศจัดตั้งเป็นป่าสงวนแห่งชาติ ยังคงมีสภาพเป็นป่าตามกฎหมายป่าไม้ พ.ศ. 2484 มีเนื้อที่ประมาณ 3,125 ไร่ หรือประมาณ 5 ตารางกิโลเมตร

4. ป่าเขาหินนก ในท้องที่หมู่ที่ 4 ตำบลเกาะพะงัน อำเภอเกาะพะงัน จังหวัดสุราษฎร์ธานี เป็นป่าธรรมชาติที่ยังไม่ได้ประกาศจัดตั้งเป็นป่าสงวนแห่งชาติ ยังคงมีสภาพเป็นป่าตามกฎหมายป่าไม้ พ.ศ. 2484 มีเนื้อที่ประมาณ 625 ไร่ หรือประมาณ 1 ตารางกิโลเมตร

5. ป่าเขาถ้ำ ในท้องที่ หมู่ที่ 4 ตำบลบ้านใต้ อำเภอเกาะพะงัน จังหวัดสุราษฎร์ธานี เป็นป่าธรรมชาติที่ยังไม่ได้ประกาศจัดตั้งเป็นป่าสงวนแห่งชาติ ยังคงมีสภาพเป็นป่าตามกฎหมายป่าไม้ พ.ศ. 2484 มีเนื้อที่ประมาณ 1,875 ไร่ หรือประมาณ 3 ตารางกิโลเมตร

6. ป่าแหลมนายโพธิ์ - แหลมกะทะคว่ำ ในท้องที่หมู่ที่ 5 ตำบลบ้านใต้ อำเภอเกาะพะงัน จังหวัดสุราษฎร์ธานี เป็นป่าธรรมชาติที่ยังไม่ได้ประกาศจัดตั้งเป็นป่าสงวนแห่งชาติ ยังคงมีสภาพเป็นป่าตามกฎหมายป่าไม้ พ.ศ. 2484 มีเนื้อที่ประมาณ 1 ตารางกิโลเมตร

7. ป่าเขาลาดไม้แก้ว ในท้องที่หมู่ที่ 5 ตำบลบ้านใต้ อำเภอเกาะพะงัน จังหวัดสุราษฎร์ธานี เป็นป่าธรรมชาติที่ยังไม่ได้ประกาศจัดตั้งเป็นป่าสงวนแห่งชาติ ยังคงมีสภาพเป็นป่าตามกฎหมายป่าไม้ พ.ศ. 2484 มีเนื้อที่ประมาณ 2,500 ไร่ หรือประมาณ 4 ตารางกิโลเมตร

8. ป่าเขาไฟไหม้ ในท้องที่หมู่ที่ 5 ตำบลบ้านใต้ อำเภอเกาะพะงัน จังหวัดสุราษฎร์ธานี เป็นป่าธรรมชาติที่ยังไม่ได้ประกาศจัดตั้งเป็นป่าสงวนแห่งชาติ ยังคงมีสภาพเป็นป่าตามกฎหมายป่าไม้ พ.ศ. 2484 มีเนื้อที่ประมาณ 150 ไร่ หรือประมาณ 0.24 ตารางกิโลเมตร พื้นที่ป่าที่ทำการสำรวจจำนวน 8 ป่ารวมเนื้อที่ทั้งสิ้นประมาณ 33,924 ไร่ หรือประมาณ 54.28 ตารางกิโลเมตร คิดเป็น 32.31 เปอร์เซ็นต์ของพื้นที่เกาะทั้งหมด พื้นที่ทางทะเลรอบเกาะพะงัน 126,875 ไร่ (203 ตร.กม)

9. เกาะว่าวน้อย, ว่าวใหญ่ เกาะตุ๊ก - ตุ๊กกา ซึ่งอยู่ติดกับอุทยานแห่งชาติหมู่เกาะอ่างทองเป็นบริเวณที่มีระบบนิเวศวิทยาได้น้ำอย่างอุดมสมบูรณ์ เนื้อที่ประมาณ พื้นที่บนบกประมาณ 625 ไร่ (1 ตารางกิโลเมตร) พื้นที่ทะเล 19,375 ไร่ (31 ตารางกิโลเมตร)

10. เกาะค่อม้า ซึ่งห่างจากเกาะพะงันไปทางทิศใต้ประมาณ 1 กิโลเมตร เนื้อที่ทางบกประมาณ 125 ไร่ (0.2 ตร.กม.) ตะวันตกเฉียงเหนือ

11. เกาะแตนอก - เกาะแตนใน ซึ่งอยู่ห่างจากเกาะพะงันไปทางทิศตะวันตกประมาณ 1 กิโลเมตร เนื้อที่ทางบกประมาณ 156 ไร่ (0.24 ตร.กม.)

12. เกาะเต่า อยู่ห่าง จากเกาะพะงันไปทางทิศตะวันตกเฉียงเหนือประมาณ 50 กิโลเมตรสำรวจเอาเฉพาะบางส่วนของเกาะเต่าด้านทิศตะวันออกเนื้อที่ทางบกประมาณ 5,625 ไร่ (9 ตารางกิโลเมตร) พื้นที่ทางทะเล 66,875 ไร่ (107 ตารางกิโลเมตร)

13. พื้นที่ทางทะเลรอบเกาะพะงัน 126,875 ไร่ (203 ตร.กม.) อยู่ห่างจากเกาะพะงันไปทางทิศเหนือประมาณ 15 กม. เนื้อที่ทางทะเล 625 ไร่ (1 ตร.กม.)

ลักษณะทางภูมิศาสตร์ทั่วไป

อุทยานแห่งชาติน้ำตกธารเสด็จ ตั้งอยู่บนเกาะพะงัน อยู่ทางทิศตะวันออกเฉียงเหนือของจังหวัดสุราษฎร์ธานี บริเวณ ตอนกลางของอ่าวไทย ห่างจากอำเภอเมืองประมาณ 80 กม.ห่างจากเกาะสมุยประมาณ 20 กม. และห่างจากอุทยานแห่งชาติหมู่เกาะอ่างทองประมาณ 25 กม. ตั้งอยู่บริเวณเส้นรุ้งที่ 9 45 เหนือ และเส้นแวงที่ 100 05 ตะวันออก ประกอบด้วย เกาะพะงัน เกาะแตนอก, เกาะแตนใน, เกาะม้า, เกาะตุ๊ก - ตุ๊กกา, เกาะว่าวใหญ่, และเกาะเต่า ที่อยู่ห่างไปทางทิศเหนือของเกาะพะงัน ประมาณ 30 กม.

เกาะพะงันตั้งอยู่ชายฝั่งทะเลด้านตะวันออก ซึ่งเป็นชายฝั่งทะเลยกตัว และชายฝั่งทะเลเปิดของคาบสมุทร เป็นส่วนติดต่อกับเทือกเขาหลวง เขตจังหวัดสุราษฎร์ธานี และจังหวัดนครศรีธรรมราช เกาะพะงันเป็นส่วนเหนือสุดของหินแกรนิตของเทือกเขาที่โผล่ให้เห็น

ภูมิประเทศที่เป็นภูเขาสูงมีอาณาเขตตั้งแต่ใจกลางเกาะแผ่ปกคลุมพื้นที่ ส่วนใหญ่ 77 % เป็นเทือกเขาทอดแนวจากทิศเหนือสู่ทิศใต้ สภาพทั่วไปเป็นภูเขาสลับซับซ้อน มีที่ราบตามหุบเขาและบริเวณอ่าวต่าง ๆ รอบเกาะ ประกอบด้วยยอดเขาที่สำคัญได้แก่

ยอดเขาตาหลวง อยู่ทางทิศตะวันตกเฉียงเหนือสูง 478 เมตร

เขาหรา อยู่ทางทิศเหนือ สูง 627 เมตร

เขากินนอน อยู่ทางทิศเหนือ สูง 438 เมตร

เขาบ้านไฟไหม้ อยู่ทางทิศตะวันออกเฉียงเหนือ สูง 240 เมตร

เขาลาดไม้แก้วอยู่ทางทิศตะวันออก สูง 378 เมตร

สำหรับเกาะเต่า นั้น พื้นที่ของเกาะเป็นป่าดิบแล้งสภาพทั่วไปเป็นภูเขาสูง มีที่ราบเล็กน้อยทางทิศตะวันตก มีลำธารสายสั้น ๆ ที่มีน้ำไหลเฉพาะฤดูฝน ส่วนปะการังมีความอุดมสมบูรณ์สูง น้ำมีความใสมาก ปะการังกระจายอยู่ทั่วไปรอบเกาะ

ในส่วนของเกาะตุ้งกู - ตุ้งกา และเกาะว่าว เป็นเกาะที่อยู่ติดต่อกับหมู่เกาะต่าง ๆ ของอุทยานแห่งชาติหมู่เกาะอ่างทอง ลักษณะของเกาะเป็นเกาะหินปูน มีความสวยงามและแปลกตาคล้าย ๆ กับกำแพงขนาดยักษ์ ตั้งอยู่กลางน้ำ ปะการังส่วนใหญ่เป็นประเภทปะการังหินลูกช้างและปะการังสมอง

เส้นทางคมนาคม

(1) ทางหลวงแผ่นดิน (ไม่มี)

(2) ทางหลวงจังหวัด (ไม่มี)

(3) ทาง รพช. จำนวน 1 สาย ระยะทาง 10 กิโลเมตร สภาพเป็นถนนคอนกรีตระยะทางยาวประมาณ 8 กิโลเมตร ใช้ได้ตลอดปี

(4) ทางหลวงชนบท จำนวน 4 สายคือ

4.1 จากท่าเทียบเรือบ้านท้องศาลา หมู่ที่ 1 ตำบลเกาะพะงัน ถึงบ้านโลกหล้า หมู่ที่ 7 ตำบลเกาะพะงัน ระยะทางประมาณ 11 กิโลเมตร สภาพเป็นถนนลาดยางกว้างประมาณ 6 เมตร

4.2 จากท่าเทียบเรือบ้านท้องศาลา หมู่ที่ 1 ตำบลเกาะพะงันถึง บ้านศรีธนู หมู่ที่ 8 ตำบลเกาะพะงัน ระยะทางประมาณ 7 กิโลเมตร สภาพเป็นถนนคอนกรีตกว้าง 6 เมตร

4.3 จากท่าเทียบเรือบ้านท้องศาลา หมู่ที่ 1 ตำบลเกาะพะงัน ถึงบ้านค่าย หมู่ที่ 4 ตำบลบ้านใต้ ระยะทางประมาณ 8 กิโลเมตร สภาพเป็นถนนคอนกรีตประมาณ 6 เมตร

4.4 จากบ้านใต้ หมู่ที่ 2 ตำบลบ้านใต้ถึงบ้านท้องตาปาน หมู่ที่ 5 ตำบลบ้านใต้ระยะทางประมาณ 8 กิโลเมตร สภาพเป็นดิน ผ่านเนินเขาสูงชัน กว้างประมาณ 4 เมตร

ขณะนี้ มีโครงการปรับปรุงระบบถนนภายในอำเภอเกาะพะงัน เพื่อให้สามารถติดต่อระหว่างตำบลและหมู่บ้านต่าง ๆ กัน ได้ทั่วถึง

(5) ทางน้ำ จากสุราษฎร์ธานีถึงเกาะพะงันระยะทางประมาณ 100 กิโลเมตรปัจจุบันมีเรือโดยสาร 3 ประเภท

5.1 เรือด่วน เป็นเรือโดยสารขนาดกลางจุคนโดยสารประมาณ 150 คน บริการวันละ 4 เที่ยว (ไป 2 กลับ 2) ระยะทางการเดินทางจากสุราษฎร์ธานีถึงเกาะพะงันประมาณ 4 ชั่วโมง

5.2 เรือนอน เป็นเรือโดยสารธรรมดาและขนส่งสินค้า เป็นแบบสองชั้น จุผู้โดยสารประมาณ 160 คน เดินทางในช่วงกลางคืน จัดที่นั่งสำหรับผู้โดยสารทุกคน มีบริการทุกคืน ระยะเวลาเดินทางจากสุราษฎร์ธานีถึงเกาะพะงันประมาณ 8 ชั่วโมง

5.3 เรือเฟอร์รี่ เป็นเรือโดยสารและขนส่งสินค้าขนาดใหญ่ จุผู้โดยสารประมาณ 500 คน รวมทั้งรถยนต์ รถบรรทุก ประมาณ 50 คัน มีบริการ 2 บริษัทคือ บริษัทราชาเฟอร์รี่ และบริษัทเฟอร์รี่ไลท์ วันละ 4 เที่ยว ระยะเวลาเดินทางจากสุราษฎร์ธานีถึงเกาะพะงันประมาณ 5 ชั่วโมง

แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ

น้ำตกแพง

เป็นน้ำตกที่เกิดจากเทือกเขาบริเวณบ้านมะเดื่อหวาน ไหลจากหน้าผาสูง ลดหล่นลงตามโขดหิน มีความสวยงามมาก มีน้ำตลอดปี และเป็นที่พักของนักท่องเที่ยวทั่วไป และเป็นที่ตั้งที่ทำการอุทยานแห่งชาติน้ำตกธารเสด็จ ตั้งอยู่หมู่ที่ 3 บ้านมะเดื่อหวาน สามารถเดินทางมาจากท่าเรือบ้านท้องศาลา ตามเส้นทางท้องศาลา - บ้านโกลกหล้า ระยะทางประมาณ 3 กิโลเมตร ค่าโดยสารรถคนละ 30 บาท มีถนนเข้าถึงน้ำตก หรือโดยรถส่วนตัวก็สามารถเดินทางถึงต้นน้ำตกแพงโดยสะดวก มีนักท่องเที่ยวนิยมเข้าไปเที่ยวชมและพักผ่อนหย่อนใจอยู่เป็นประจำและสภาพป่าไม้บริเวณใกล้เคียง มีความอุดมสมบูรณ์สูง

เส้นทางศึกษาธรรมชาติน้ำตกแพง - จุดชมวิว - โดมศิลา

เส้นทางศึกษาธรรมชาติ เริ่มจากน้ำตกแพงน้อย ซึ่งเป็นน้ำตกขนาดเล็ก สูงประมาณ 20 เมตร แล้วเดินลัดเลาะไปตามทางเดินเลียบริบต้นน้ำตก ผ่านชั้นน้ำตกต่าง ๆ คือ ธารน้ำรัก ธารสองแพร่ง ธารกล้วยไม้ หนึ่งในสายธารเล็ก ๆ ของสายน้ำตกแพง แพง ภาษาล้านนาหมายถึง เฝิงหินเล็ก ๆ ที่ลดหล่น ลงมาตามโขดหิน ซึ่งความสวยงามของชั้นน้ำอยู่ที่พันธุ์กล้วยไม้ป่าที่ขึ้นอยู่หนาแน่น รวมทั้งเฟิร์นชนิดต่าง ๆ เช่น เฟิร์นก้านดำ เฟิร์นสามร้อยยอด ซึ่งเป็น เฟิร์นที่มักจะขึ้นอยู่บริเวณ ที่มีความชุ่มชื้นสูง เฟิร์นชายผ้าสีดา ที่อิงอาศัยตามกิ่งไม้ต่าง ๆ ซึ่ง แสดงให้เห็นถึง ความสมบูรณ์ของ ระบบนิเวศน์ ป่าพงัน นอกจากเฟิร์นแล้วเรายังจะพบกับพืชชนิดอื่น ๆ เช่น หว้าหรือรู เถวัลย์ชนิดต่าง ๆ และเมื่อเดินไปเรื่อย ๆ เรายังจะพบพันธุ์ไม้ยักษ์ใหญ่ของป่าเขตร้อน อันได้แก่ ไม้ยางนา ซึ่งหาดูได้ง่ายในป่าพงัน ยางนาเป็นพันธุ์ไม้แห่งป่าดงดิบ ลำต้นที่สูงชะลูดขาวเด่นออกมาจากรือนยอดหนาทึบของไม้เบงกอล ไม้ยางนา ยังเป็นไม้ที่ให้ปริมาตรเนื้อไม้มาก และต้นที่ใหญ่ที่สุดของประเทศไทยก็อยู่บนเกาะพะงันนี่เอง แต่น่าเสียดาย ยางนา มักถูกเจาะเอาน้ำมันชั้น หากถูกเจาะใช้มากเกินไป ต้นจะโทรมและตายไปในที่สุด

นอกจากนี้เรายังจะพบกับพันธุ์ไม้พื้นล่างประเภท กระจ่าง หลาวชะโอน และหวายที่ขึ้นอยู่ทั่วไป รวมทั้งกล้วยไม้เพชรหึง ที่เป็นกล้วยไม้ที่ลำต้นใหญ่ที่สุดในโลกที่พบขึ้นอยู่ตามคาบไม้ ตลอดเส้นทางเพชรหึง เป็นดอกไม้ประจำอุทยานแห่งชาติน้ำตกธารเสด็จ เส้นทางเดินศึกษาธรรมชาติจะสิ้นสุดที่ จุดชมวิวดอมศิลา ซึ่งเป็นจุดชมวิวที่สามารถมองดวงอาทิตย์ตกได้สวยงามที่สุด เส้นทางเดินศึกษาธรรมชาติดีความยาวประมาณ 1.5 กิโลเมตร ใช้เวลาเดินประมาณ 2 ชั่วโมง

เขاهรา

เป็นยอดเขาที่สูงที่สุดของเกาะพะงัน สูงประมาณ 627 เมตร จากระดับน้ำทะเล อยู่ในเขตอุทยานแห่งชาติน้ำตกธารเสด็จเป็นจุดชมวิวที่สามารถมองเห็นทิวทัศน์ของเกาะพะงันได้ทั่วทั้งเกาะ อยู่ห่างจากที่ทำการอุทยานไปทางทิศเหนือประมาณ 3 กิโลเมตร ใช้เวลาเดินประมาณ 4 ชั่วโมง ในอดีตเขاهราเป็นสถานที่ตั้งเสาอากาศวิทยุของบริษัทที่สำรวจน้ำมันและก๊าซธรรมชาติในอ่าวไทย เพื่อใช้ติดต่อระหว่างบริษัทในกรุงเทพและเรือที่ใช้สำรวจในอ่าวไทย เขاهราเป็นสถานที่ท่องเที่ยวที่นักท่องเที่ยวมาเกาะพะงันแล้วต้องไปให้ถึง เส้นทางเดินสู่เขاهราสามารถที่จะเดินศึกษาธรรมชาติได้ตลอดเส้นทางเช่นกัน เพราะมีพันธุ์ไม้หลากหลายชนิด บนยอดเขاهรามีที่ราบประมาณ 50 ตารางเมตร สามารถกางเต็นท์ได้

การดำน้ำชมปะการังในเขตอุทยานแห่งชาติน้ำตกธารเสด็จ

ปัจจุบันการดำน้ำชมปะการังเป็นที่นิยมของนักท่องเที่ยวมากและปะการังในเขตอุทยานแห่งชาติน้ำตกธารเสด็จก็สวยงามไม่แพ้ที่อื่นๆ ในอ่าวไทย

กลุ่มเกาะพะงัน

กลุ่มเกาะพะงันประกอบด้วยเกาะ จำนวนทั้งหมด 8 เกาะ คือ เกาะพะงัน เกาะม้า เกาะกงธารเสด็จ เกาะกงรีน เกาะกงนุ้ย เกาะกงเกลี้ยง เกาะแดน และเกาะแดนอก

เกาะพะงันเป็นเกาะที่มีขนาดใหญ่ ซึ่งเป็นอันดับที่ 2 ของจังหวัดสุราษฎร์ธานี รองจากเกาะสมุย ตั้งอยู่ห่างจากฝั่งประมาณ 45 กิโลเมตร น้ำค่อนข้างใส ความโปร่งใสของน้ำประมาณ 3-6 เมตร แนวปะการังพัฒนาได้ดีทางด้าน ทิศตะวันตกและทิศใต้เป็นแนวปะการังริมฝั่ง (fringing reef) มีความกว้างประมาณ 100 เมตร จนถึง 1 กิโลเมตร โดยมีความกว้างมากที่สุดที่บริเวณอ่าววกตุ่ม โดยที่ทางทิศตะวันตกและทิศใต้โซนพื้นราบบริเวณถัดจากชายฝั่งออกมามีลักษณะเป็นแอ่งน้ำตื้น (lagoon) เป็นพื้นทรายมีเศษปะการังตายปะปน และในแอ่งน้ำบางบริเวณพบแนวหญ้าทะเลกว้างประมาณ 300-500 เมตร ส่วนโซนพื้นราบส่วนนอกมีก้นหินกว้างประมาณ 20-50 เมตร ขนานกับแนวชายฝั่งเป็นซากหินปะการังซึ่งไหลพื้นน้ำช่วงเวลาน้ำลง สันนิษฐานว่าเกิดจากการทำลายโดยพายุ ถัดออกมาพบปะการังมีชีวิต

ตลอดถึง โชนสันและ โชนลาดชัน สิ้นสุดที่ระดับน้ำลึกประมาณ 1-11 เมตร แต่ส่วนใหญ่ก่อตัวถึงระดับน้ำลึก 2-7 เมตร แนวปะการังส่วนใหญ่อยู่ในสภาพสมบูรณ์ปานกลางจนถึงสมบูรณ์ดี มีปะการังมีชีวิตปกคลุมพื้นที่บริเวณ โชนลาดชันประมาณ 50-70 % และปะการังตายประมาณ 30-50 % ปะการังที่พบส่วนใหญ่เป็นปะการังโขด (*P.lutea*) ปะการังเขากวาง (*Acropora* spp.) ปะการังดอกกะหล่ำ (*P.damicornis*) ปะการังไฟแบบแผ่น (*M. Platyphalla*) ปะการังดอกไม้ทะเล (*Goniopora* Sp.) ปะการังโต๊ะ (*Acropora* sp.) และปะการังเขายูยี (*S.rus*) ส่วนทางด้านทิศตะวันออกและทิศเหนือของเกาะ พบปะการังขึ้นบนโขดหินและเป็นกลุ่มปะการังบนโขดหิน ยกเว้นในอ่าวโกลกหล่ำและชายฝั่งบางบริเวณที่กำลังจากคลื่นลมของอ่าวทางด้านทิศตะวันออก ที่มีลักษณะเป็นแนวปะการังริมฝั่ง ส่วนใหญ่มีสภาพสมบูรณ์ปานกลางจนถึงสมบูรณ์ดี ปะการังเด่นที่พบได้แก่ปะการังสมองร่องยาว (*P. daedalea*) ปะการังจาน (*Turbinaria* sp.) ปะการังโขด (*P.lutea*) ปะการังดาวใหญ่ (*D.heliopora*) และปะการังเขากวาง (*ACROPORA* SPP.) เกาะพะงันมีพื้นที่แนวปะการังประมาณ 9.23 ตารางกิโลเมตร ซึ่งมีมากเป็นอันดับ 2 ของจังหวัดสุราษฎร์ธานีรองจากเกาะสมุย โดยมีรายละเอียดแบ่งตามทิศต่าง ๆ ของเกาะดังนี้

ทิศเหนือ เริ่มตั้งแต่เกาะม้าเรือไปทางทิศตะวันออกผ่านอ่าวโกลกหล่ำจนถึงแหลมปากช่อง

เกาะม้า เป็นเกาะที่มีขนาดเล็ก ลักษณะค่อนข้างกลม มีรัศมีไม่เกิน 400 เมตร ตั้งอยู่ทางทิศ

ตะวันออกเฉียงเหนือของเกาะพะงัน มีหาดทรายและแนวปะการังเชื่อมต่อกับเกาะพะงัน แนวปะการังก่อตัวได้ดี เป็นแนวปะการังริมฝั่งมีความกว้างประมาณ 60 เมตร สิ้นสุดที่ระดับความลึก 4-5 เมตร มีสภาพสมบูรณ์ปานกลางจนถึงสมบูรณ์ดี แต่ส่วนใหญ่มีสภาพสมบูรณ์ดี โดยเฉพาะทางด้านทิศตะวันตกและทิศเหนือ ส่วนทิศตะวันออกมีสภาพสมบูรณ์ปานกลาง มีปะการังมีชีวิตปกคลุมพื้นที่บริเวณโชนลาดชันประมาณ 30-60 % และปะการังตายประมาณ 30-40 % ปะการังที่พบส่วนใหญ่เป็นปะการังโขด (*P.lutea*) ปะการังสมองร่องยาว (*Daedalea*) ปะการังฟิวอี้ (*S.rus*) และปะการังจาน (*Turbinarias* sp.)

เกาะพะงัน ทางด้านทิศเหนือส่วนใหญ่เป็นกลุ่มปะการังบนโขดหินและเริ่มมีปะการังลดลงบริเวณแหลมปากช่อง ซึ่งมีไม่ถึง 25 % ส่วนตรงบริเวณอื่นส่วนใหญ่แนวปะการังมีสภาพสมบูรณ์ปานกลางจนถึงสมบูรณ์ดีมีปะการังมีชีวิตประมาณ 30-40 % และปะการังตายประมาณ 30-40 % ในอ่าวโกลกหล่ำ มีแนวปะการังพัฒนาได้ดีจนมีลักษณะเป็นแนวปะการังริมฝั่ง ยกเว้นตรงบริเวณกลางอ่าวไม่มีปะการังขึ้นอยู่ แนวปะการังมีความกว้างประมาณ 100-400 เมตร สิ้นสุดที่ระดับน้ำลึกประมาณ 3-5 เมตร แนวปะการังส่วนใหญ่อยู่ในสภาพเสื่อมโทรมจนถึงเสื่อมโทรมมาก อาจมีสาเหตุจากพายุเนื่องจากเป็นด้านที่รับลมมรสุมตะวันออกเฉียงเหนือ

ทิศตะวันออก เริ่มตั้งแต่บริเวณแหลมปากช่องลงมาถึงแหลมเทียนหรือแหลมหาดรีน

ปะการังส่วนใหญ่ก่อตัวบนแนวหิน มีสภาพสมบูรณ์ปานกลางจนถึงสมบูรณ์ดี ประกอบด้วยปะการังมีชีวิตปกคลุม 10-30 % และปะการังตาย 5-20 % ของพื้นที่ ปะการังที่พบส่วนใหญ่ได้แก่ ปะการังจาน (*Turbinaria* sp.) ปะการังสมองร่องยาว (*P.daedalea*) ปะการังโหนด (*P.lutea*) และพบแนวปะการังริมฝั่งในอ่าวที่กำบังจากคลื่นลมซึ่งส่วนใหญ่เป็นอ่าวที่มีขนาดเล็ก ยกเว้นอ่าวหาดรีน ซึ่งเป็นหาดที่กว้างใหญ่ มีหาดทรายเป็นแนวชายหาดเป็นแหล่งที่มันักท่องเที่ยวนิยมมาเที่ยวอีกแห่งหนึ่งของจังหวัดสุราษฎร์ธานี และมีแนวปะการังที่มีสภาพสมบูรณ์ปานกลางจนถึงสมบูรณ์ดี มีความกว้างประมาณ 1-3 เมตร ปะการังชนิดเด่นที่พบในบริเวณอ่าวได้แก่ ปะการัง โหนด (*P.lutea*) และปะการังเขากวาง (*Acropora* spp.)

ทิศใต้ เริ่มตั้งแต่แหลมเทียนเรื่อยไปทางทิศตะวันตกผ่านบ้านใต้จนถึงอ่าวในวงบริเวณที่ตั้งอำเภอเกาะพะงัน

แนวปะการังก่อตัวได้ดีจนมีลักษณะเป็นแนวปะการังริมฝั่งตลอดชายฝั่งทางด้านทิศใต้ ความกว้างของแนวตั้งแต่ 100-600 เมตร โดยกว้างมากที่สุดตรงบริเวณบ้านในวงใกล้กับที่ตั้งของอำเภอเกาะพะงัน ลึนสุดที่ระดับความลึก 2-5 เมตร แนวปะการังส่วนใหญ่มีสภาพสมบูรณ์ดี มีปะการังมีชีวิตปกคลุมพื้นที่บริเวณโซนพื้นราบประมาณ 60-70 % และปะการังตายประมาณ 30-40 % ส่วนใหญ่เป็นพวกปะการังโหนด (*P.lutea*) ปะการังเขากวาง (*Acropora* spp.) ปะการังไฟแบบแผ่น (*M.platyphylla*) ปะการังดอกไม้ทะเล (*Goniopora* sp.) และปะการังผิวขี้ (*S.rus*)

ทิศตะวันตก เริ่มตั้งแต่อ่าวในวงตรงบริเวณที่ตั้งของอำเภอเกาะพะงันเรียกขึ้นไปทางทิศเหนือผ่านอ่าววงกลมจนถึงเกาะม้า

ทางด้านทิศนี้ แนวปะการังก่อตัวได้ดีที่สุด ซึ่งแนวปะการังมีความกว้างมาก โดยเฉลี่ยกว้างประมาณ 300-800 เมตร และกว้างที่สุดบริเวณอ่าววงกลม ซึ่งแนวปะการังมีความกว้าง 1 กิโลเมตร ถึงระดับความลึกประมาณ 2-5 เมตร ปะการังส่วนใหญ่มีสภาพสมบูรณ์ดี ประกอบด้วยปะการังมีชีวิตปกคลุมพื้นที่บริเวณโซนลาดชันประมาณ 50-70 % และปะการังตายปกคลุมพื้นที่ 30-40 % ยกเว้นในอ่าวในวงตรงบริเวณบ้านท้องศาลา แนวปะการังมีสภาพสมบูรณ์ระดับปานกลางเนื่องจากอยู่หน้าแหล่งชุมชนและมีเรือเข้าออกที่ทำเรือเฟอร์รี่ อยู่เป็นประจำทำให้น้ำค่อนข้างขุ่น ปะการังจึงมีความสมบูรณ์ต่ำกว่าบริเวณอื่นในด้านเดียวกัน ปะการังเด่นที่พบเป็นพวกปะการังโหนด (*P.lutea*) ปะการังเขากวาง (*Acropora* spp.) ปะการังดอกไม้ทะเล (*Goniopora* sp.) ปะการังดอกกะหล่ำ (*P.damicomis*) และปะการังไฟแบบแผ่น (*M.platyphylla*)

เกาะกงธารเสด็จ

เกาะกงธารเสด็จ เป็นเกาะที่มีขนาดเล็ก ตั้งอยู่ห่างจากเกาะพะงัน ไปทางด้านทิศตะวันออกเฉียงเหนือ ประมาณ 200 เมตร แนวปะการังก่อตัวได้ดีทางด้านทิศตะวันตกเป็นแนวปะการังริมฝั่ง กว้างไม่เกิน 20 เมตร ลึกลงที่ระดับความลึกประมาณ 2-3 เมตร มีสภาพความสมบูรณ์ปานกลาง ปะการังมีชีวิตปกคลุมพื้นที่บริเวณโซนลาดชันประมาณ 50 % และปะการังตายประมาณ 50 % ส่วนด้านอื่นพบปะการังขึ้นบนโขดหินมีสภาพสมบูรณ์ดีมาก มีปะการังมีชีวิตประมาณ 30-35 % และปะการังตายประมาณ 10-15 % ส่วนใหญ่เป็นปะการังโขด (*P.lutea*) ปะการังเขากวาง (*Acropora* spp) เกาะกงธารเสด็จมีพื้นที่แนวปะการังน้อยมากประมาณ 0.001 ตารางกิโลเมตร

เกาะกงรีน

เกาะกงรีนเป็นเกาะที่มีขนาดเล็ก ลักษณะค่อนข้างกลม ตั้งอยู่ทางทิศใต้ของแหลมเทียน ห่างออกมาประมาณ 300 เมตร ลึกลงที่ระดับความลึกประมาณ 2-3 เมตร มีลักษณะเป็นแนวปะการังริมฝั่งทางด้านทิศเหนือ เพราะมีแหลมเทียนช่วยกำบังคลื่นลมมรสุมตะวันออกเฉียงเหนือ ส่วนด้านทิศตะวันตกเป็นกลุ่มปะการังบนโขดหินที่มีปะการังขึ้นอยู่อย่างหนาแน่นโดยมีปะการังมีชีวิต และปะการังตายปกคลุมพื้นที่บริเวณโซนลาดชันประมาณ 60 % และปะการังตายประมาณ 40 % ซึ่งส่วนใหญ่เป็นพวกปะการังโขด (*P. lutea*) เกาะกงรีนมีพื้นที่แนวปะการัง 0.005 ตารางกิโลเมตร

เกาะกงนุ้ย

เกาะกงนุ้ยเป็นเกาะที่มีขนาดเล็ก ตั้งอยู่ห่างจากเกาะพะงัน ไปทางทิศตะวันออกประมาณ 1 กิโลเมตร แนวปะการังก่อตัวได้ดี มีลักษณะเป็นแนวปะการังริมฝั่งโดยรอบเกาะ เนื่องจากมีเกาะพะงันช่วยกำบังคลื่น ลม ความกว้างของแนวประมาณ 60-120 เมตร ปะการังก่อตัวลงไปได้จนถึงที่ระดับน้ำลึกประมาณ 6 เมตร โดยแนวปะการังมีส่วนของโซนพื้นราบกว้างมากที่สุดทางทิศตะวันออกเฉียงใต้ ส่วนทางด้านทิศตะวันตกและทิศเหนือส่วนใหญ่เป็นโซนลาดชันและลึกกว่าทางด้านทิศตะวันออกและทิศใต้ แนวปะการังมีสภาพความสมบูรณ์ปานกลาง โดยมีปะการังมีชีวิตปกคลุมพื้นที่บริเวณโซนลาดชันประมาณ 35-45 % และปะการังตายประมาณ 40-50 % ปะการังชนิดเด่นที่พบเป็นปะการังเขากวาง (*Acropora* spp.) ปะการังโต๊ะ (*Acropora* spp.) และปะการังโขด (*P.lutea*) เกาะกงนุ้ยมีพื้นที่แนวปะการังประมาณ 0.058 ตารางกิโลเมตร

เกาะกงเกลี้ยง

เกาะกงเกลี้ยงเป็นเกาะที่มีขนาดเล็ก ลักษณะค่อนข้างรี ตั้งอยู่ห่างจากเกาะพะงันไปทางทิศตะวันออก ประมาณ 3.4 กิโลเมตร ปะการังขึ้นบนโขดหินรอบเกาะ แนวปะการังมีสภาพความสมบูรณ์

ปานกลางจนถึงสมบูรณ์ดี มีปะการังมีชีวิตปกคลุมพื้นที่ประมาณ 20-30 % และปะการังตายประมาณ 10% ปะการังที่พบส่วนใหญ่ ได้แก่ ปะการังสมองร่องยาว (*P.daedalea*) ปะการังดอกกะหล่ำ (*P.damicornis*) และปะการังเขากวาง (*Acropora spp.*)

เกาะเติน

เกาะเตินเป็นเกาะที่มีขนาดเล็ก ตั้งอยู่บริเวณอ่าวในวง ตรงข้ามที่อำเภอเกาะพะงัน ห่างจากเกาะพะงันไปทางทิศตะวันตกประมาณ 1.2 กิโลเมตร แนวปะการังก่อตัวได้ดีโดยรอบเกาะ มีลักษณะเป็นแนวปะการังริมฝั่งความกว้างของแนวประมาณ 50-700 เมตร ลึกลงที่ระดับน้ำลึก 4 เมตร แนวปะการังทางด้านทิศตะวันตกของเกาะมีสภาพสมบูรณ์ดี ส่วนทางด้านทิศตะวันออกซึ่งอยู่ตรงข้ามท่าเรือของอำเภอเกาะพะงัน แนวปะการังส่วนใหญ่มีสภาพสมบูรณ์ปานกลาง เนื่องจากมีเรือเข้าออกเป็นประจำทั้งเรือเฟอร์รี่และเรือประมง ทำให้น้ำค่อนข้างขุ่น ปะการังจึงมีความสมบูรณ์ต่ำกว่าด้านทิศตะวันตก และพบว่ามีสาหร่ายชนิดต่าง ๆ เช่น สาหร่าย *Halimeda*, *Padina* และ *Sagassum* ขึ้นปะปนอยู่บนปะการังตาย นอกจากนี้ยังพบสัตว์น้ำจำพวกหริ่งหัวหอมเป็นจำนวนมากตรงบริเวณที่มีสาหร่ายขึ้นอยู่ ปะการังที่พบส่วนใหญ่เป็นปะการังโขด (*P. lutea*) ปะการังเขากวาง (*Acropora spp.*) ปะการังดอกไม้ทะเล (*Goniopora sp.*) และปะการังดอกกะหล่ำ (*P. damicomis*) ซึ่งทางด้านทิศตะวันออกพบขนาดโคโลนีของปะการังมีขนาดเล็กกว่าปะการังทางด้านทิศตะวันตก เกาะเตินมีพื้นที่แนวปะการังประมาณ 0.573 ตารางกิโลเมตร

เกาะเตนอก

เกาะเตนอกเป็นเกาะสัมปทางรังนกมีขนาดเล็ก แต่มีขนาดใหญ่กว่าเกาะเตินเล็กน้อย ตัวเกาะมีลักษณะค่อนข้างชัน และมีส่วนโค้งเว้าทางด้านทิศเหนือและทิศใต้ ตั้งอยู่ห่างจากเกาะพะงันไปทางทิศตะวันตกประมาณ 4 กิโลเมตร แนวปะการังก่อตัวได้ดี เป็นแนวปะการังริมฝั่งรอบเกาะ ความกว้างโดยเฉลี่ยประมาณ 100 เมตร ลึกลงที่ระดับความลึกของน้ำประมาณ 3-8 เมตร ส่วนใหญ่มีสภาพสมบูรณ์ดีซึ่งมีปะการังมีชีวิตปกคลุมพื้นที่โซนลาดชันประมาณ 50-70 % และปะการังตายประมาณ 25-35 % ปะการังชนิดเด่นได้แก่ ปะการังโขด (*P. lutea*) ปะการังเขากวาง (*Acropora spp.*) และปะการังดอกไม้ทะเล (*Goniopora sp.*) นอกจากนี้ยังพบปะการังอ่อนหนังก (*Simularia sp.*) และฟองน้ำครก ขึ้นอยู่พอสมควร เกาะเตนอกมีพื้นที่แนวปะการังประมาณ 0.223 ตารางกิโลเมตร

ประเพณีชักพระทางน้ำ อำเภอเกาะพะงัน และเพลงชักพระ

ประวัติความเป็นมา

ประเพณีชักพระไม่ว่าจะเป็นทางบกหรือทางน้ำ สันนิษฐานว่า น่าจะสืบเนื่องมาจากตำนานเทโวโรหนสูตร ซึ่งมีหลักฐานปรากฏในคัมภีร์ขุททกนิกายว่า ก่อนพุทธศก 80 ปี องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าได้ทรงเสด็จไปประทับจำพรรษา ณ เทวโลก ชั้นดาวดึงส์ เพื่อแสดงธรรมโปรดพุทธมารดาจนตลอดไตรมาส แล้วก็เสด็จกลับสู่ชมพูทวีป ในวันแรม 1 ค่ำเดือน 11 จากปฐมเหตุนี้เอง ชาวเมืองจึงถือว่าวันนี้เป็นวันพระเสด็จ และจัดเป็น ประเพณีชักพระสืบต่อกันมา จนถึงปัจจุบันนี้

สำหรับประเพณีชักพระเกาะพะงัน มีความแตกต่างจากที่อื่น คือ ถือเอาวันแรม 8 ค่ำเดือน 11 เป็นวันชักพระ ด้วยเหตุที่ต้องอาศัยปัจจัยสำคัญ ได้แก่ ลมและน้ำ เนื่องจากการชักพระทางน้ำ ใช้อ่าวท้องศาลาเป็นบริเวณงาน

ประเพณีชักพระทางน้ำเกาะพะงันเกิดขึ้นเมื่อใด ยากที่จะหาคำตอบได้แน่ชัด แต่จากการสอบถามผู้สูงอายุวัย 96 ปี ก็มีเพียงคำตอบที่คาดว่าน่าจะเป็นเวลาร้อยปีเศษมาแล้ว เพราะเมื่อเป็นเด็กก็มีประเพณีนี้แล้ว โดยทุกฝ่ายพร้อมเพรียงกันจัดงาน ดังคำกล่าวที่ว่า "พระช่วยฟื้นผาย หลิงชายทุกวัย ไปลงเรือ" บ้านทุกหลังเป็นบ้านร้าง 3 วัน ในทะเลเต็มไปด้วยเรือมาด เรือเฟรียว นับ 100 ลำ ที่ผูกโยงกับเชือกเส้นเดียวกันจากเรือพนมพระ ช่วยกันผายลากเรือพนมพระ ไปทั่วบริเวณอ่าวท้องศาลา พร้อมกับร้องเพลงชักพระที่มีทำนองไพเราะ และมีเอกลักษณ์เฉพาะตัว

กิจกรรมภาคกลางวัน มีการทำบุญเลี้ยงพระช่วงเช้า แล้วทุกคนไปลงเรือแห่พระ จนได้เวลาถวายภัตตาหารเพลจึงหยุดพัก ภาคบ่าย ลงเรือแห่พระ ร้องเพลง แข่งเรือผาย ประกวดเรือพระ เป็นต้น จนถึง 5 โมงเย็น ในภาคกลางคืน มีการร่วมฟังพระธรรมเทศนา ทำกิจกรรมดังกล่าวนี้จนครบ 3 วัน โดยมีวัดราษฎร์เจริญเป็นศูนย์กลางการจัดงาน

ต่อมา สภาพเศรษฐกิจและสังคมเกาะพะงัน เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว กลายเป็นเมืองท่องเที่ยวสำคัญของชาวไทยและชาวต่างประเทศ อาชีพและการดำเนินชีวิตของชาวเกาะพะงันก็เปลี่ยนแปลงไป การจัดและร่วมกิจกรรมงานชักพระก็ไม่สามารถทำได้เหมือนก่อน โดยเปลี่ยนแปลงรูปแบบไปบ้าง

อย่างไรก็ตาม ชาวเกาะพะงันก็ไม่มีวันทอดทิ้งงานประเพณีสำคัญนี้ ได้ร่วมมือกันจัดงานมาทุกปีไม่เคยขาด เป็นที่ชื่นชมของผู้มาพบเห็นและผู้มาร่วมงานได้รับความสุขกันถ้วนหน้า สร้างความสามัคคีพร้อมกับการทำนุบำรุงพระพุทธศาสนาได้อย่างดียิ่ง

เพลงชักพระเกาะพะงัน

เพลงชักพระมีมานานควบคู่กับงานประเพณีชักพระ และมีเอกลักษณ์เฉพาะตัว ลักษณะขอเพลงจะเป็นคำกลอน วรรคหน้า 8 คำ วรรคหลัง 6 คำ เนื้อหาสาระหลากหลาย เช่น เมื่อเข้าใกล้เรือพนมพระ ก็ร้องไห้ วัพระ หรือชมบารมีพระที่เสด็จมาทางน้ำ ชมความงามของเรือพนมพระ เล่าประวัติงานชักพระ ชมสถานที่ต่าง ๆ ชมบุคคล และเกี่ยวพาราสิระหว่างพายเรือ ซึ่งมีเรือผู้ชายและเรือผู้หญิง

เพลงชักพระนี้ จะนำมาร้องกันในงานประเพณีชักพระเท่านั้น ส่วนการถ่ายทอดเพลง และการแต่งเพลงนั้น เป็นไปตามธรรมชาติ คือเมื่อเรียนรู้ถึงทลัักษณ์ ก็ไปแต่งเองตามชอบใจ ผู้ที่แต่งไม่ได้ ก็ต้องขอให้ผู้อื่นแต่งให้

การร้องเพลงชักพระ ในเรือแต่ละลำ จะมีหญิงล้วน หรือชายล้วนลำละ 4-5 คน ถ้าเป็นเรือของผู้หญิง คนที่นั่งหัวเรือมักจะเป็นคนสวย คนท้ายเรือเป็นผู้อาวุโส คอยดูแลคุ้มครองสาว ๆ ไม่ให้เรือผู้ชายเข้ามาใกล้นัก เรือผู้ชายก็จะร้องเพลงไปพร้อม ๆ กับซัด (ปา) สาหร่ายไปที่เรือผู้หญิง แต่หากใครเข้าไปจับกรวยเรือผู้หญิง ก็จะถูกตีด้วยไม้พายของผู้อาวุโสท้ายเรือ ผู้ชายจึงมักร้องอ้อนว่า "ขอโทษนายท้าย ใหัวก่อนทัก อย่าช้องอย่าชัดเลยหนา" ถ้าเป็นทั่ว ๆ ไปอาจจะร้องว่า "พบคนรู้จัก ทักกันตามควร ยกมือไหว้รำลึก สวัสดิ์" ซึ่งในเรือแต่ละลำมีพ่อเพลง-แม่เพลงร้องนำ และมีลูกคู่รับ

การแต่งกายในการร้องเพลงชักพระ แต่เดิมไม่พิถีพิถันกันนัก เพียงแต่ให้ดูเรียบร้อย ต่อมา มีการจัดทีม จึงมีเสื้อทีมสีต่างๆ และเปลี่ยนจากนุ่งโจงกระเบน มาเป็นนุ่งผ้าถุง ใส่หมวกสีต่างๆ เป็นทีม ๆ ไป

เมื่อปี พ.ศ. 2521 นายเถกิงศักดิ์ พัฒโน นายอำเภอเกาะพะงัน ในขณะนั้น (ปัจจุบันเป็นผู้ว่าราชการจังหวัดลำพูน) ได้เขียนถึงการแห่พระน้ำเกาะพะงันไว้ว่า...

...แต่พะงันนั้นถือวันแรมแปดค่ำ	แห่พระน้ำสนุกเหลือเรือสลอน
เพราะวันนี้ฝั่งเจ็มนอนน้ำดูงามอน	คนแต่ก่อนจึงจัดสรรเป็นวันงาน
มิตรเกาะเต่าโกลกบ้านเก่าโกลกหล้า	วกคุ่มนำศรีธนูคูอาจหาญ
ท้องศาลาหินกองท้องนายปาน	ทั้งสถานบ้านได้ร่วมสายใจ
คัจฉะเคื้อหวานบ้านในสวน	ทุกคนล้วนใจถึงซึ่งเพียงไหน
ทั้งในวกก็ออกเรือเพื่อโยงโย	เชื่อมสายใจแก่กันให้มันคง
รวมที่ท้องศาลามาแข่งขัน	ประกวดประชันประเพณีที่สูงส่ง
เข้าสายเชือกแล้วกระจายรายเป็นวง	ลากเรือทรงยอดพนมในยมนา

ยึดเอาท้องทะเลกว้างอย่างสนาม	แห่พระยามวสันต์ออกพรรษา
เด็กหนุ่มสาวเต่าแก่แห่กันมา	ล้วนเสื้อผ้าชุดใหม่ใส่ประชัน
เรือพนมค้อยค้อยลอยคล้อยเคลื่อน	ประหลาดเหมือนวันพระจากฟากสวรรค์
โชคดีที่พี่ได้เห็นเป็นบุญครัน	เจ้าจอมขวัญมาร่วมด้วยได้ช่วยงาน
แข่งเรือเร็วเรือสาวงามตามจังหวะ	พนมพระมาประกวดอวดชาวบ้าน
มีประกวดขวัญใจสาวในงาน	ประกวดท่านผู้เฒ่าคราวมารดา
เรียกประกวดสาวน้อยอร่อยเหาะ	เลือกได้เหมาะน่ารักเป็นหน้าหนา

ตัวอย่างกลอนประกวดเพลงชักพระอำเภอเกาะพะงัน ปีพ.ศ. 2540 ของโรงเรียนบ้านมะเดื่อ
หวาน

"ชมงาน"

แต่ง โดย นายคิติ อุทุมสกุลรัตน์

ขออัญชูลี ท่านที่มีบุญ	คำจุน ปกป้อง รักษา
ชักพระ พะงัน นับวันโรยรา	ช่วยมายกย่องของไทย
ปีนี้อำเภอเสนอประหยัด	เพราะรัฐสั่งมาอย่าใหญ่
ไทยทำไทยขาย ไทยใช้ของไทยเชิญไป	เที่ยวงานบ้านเรา
จัดที่หัวท่า เรือพระลอยล่อง	นั่งกลองก้องไกลไม่เหงา
เรือเพรียวเกี่ยวสายนายท้ายใคร่มา	ฉวยเอามัดทรายหมายแรง
ผัดไทยไถ่อย่างตามทางเดินผ่าน	หนมหวานใส่โหลโชว์แฉง
ราดหน้าผ้าร้ายต้มไว้ไม่แฉง	เหล้าแดงหยาดองลงแล
ไข่ต้มส้มเขียวถ้วยเดียวเหนียวหลาม	หม้อขามถามขายหงายแฉ
ร้านผ่านใส่ชั้นในไหมแพร	ขายแจไม่ขีดมีดคม
ของเล่นหมาหมีลิงตีกลองชุด	สวยสุดตุ๊กตาผ้าผม
รถไฟใส่ถ่านข้างร้านปิ่นลม	ระงมรถชิงวิ่งชน
มหรสพมีครบกลางแจ้ง	สีแสงยั่วตาน่าสน...

ฟูลมุนปาร์ตี

ภาพที่ 2.15 แสดงงานฟูลมุนปาร์ตีบริเวณหาดรีน

ที่มา: หนังสือพิมพ์เดลินิวส์ ฉบับวันที่ 3 พฤษภาคม 2540

สุราษฎร์ธานีเป็นจังหวัดหนึ่งที่อยู่ทางภาคใต้ของประเทศไทย เป็นแหล่งเผยแพร่พุทธศาสนาที่มีชื่อ เช่นที่ วัดสวนโมกข์อ.ไชยา ซึ่งมีพระนักปฏิบัติและเผยแพร่ธรรมะชื่อเสียงโด่งดังระดับโลก อย่างท่าน "พุทธทาสภิกขุ" จนมีชื่อ ซึ่งเป็นที่รู้จักกันดี ทั้งชาวไทยรวมไปถึงชาวต่างประเทศ อาทิ เกาะสมุย ที่เป็นอำเภอหนึ่งของจังหวัดสุราษฎร์ธานี มีสถานที่พักผ่อนหย่อนใจมีชื่อเสียงไปทั่วโลก เนื่องจากมีธรรมชาติที่งดงาม ชายหาดที่สะอาดอย่างเช่น "หาดเฉวง" อันเลื่องชื่อน้ำทะเลใสปราศจากสิ่งปฏิกูลที่เปลี่ยนสีน้ำทะเลให้มัวหมอง เหมือนกับเมืองท่องเที่ยวอื่นๆ ประชาชนมีอัธยาศัยใจกดี เป็นมิตรกับทุกคน ที่มาเยือน

นอกจาก "เกาะสมุย" ที่โด่งดังรู้จักกันเป็นอย่างดีแล้ว ยังมี "เกาะพะงัน" อันเป็นแหล่งที่มีสถานที่ท่องเที่ยวไม่แพ้กัน ถ้าจะเปรียบ "เกาะสมุย" เป็นเกาะพี่แล้ว "เกาะพะงัน" ก็เป็นเกาะน้องนั่นเอง เพราะมีฐานะในการปกครองเป็นอำเภอหนึ่งในจังหวัดสุราษฎร์ธานีเช่นกัน มีพื้นที่น้อยที่สุดในจังหวัด ประกอบด้วยเกาะใหญ่ 2 เกาะ คือ เกาะพะงันกับเกาะเต่า ที่เกาะพะงันชายหาดมีทรายสีขาว น้ำทะเลสวยพอ ๆ กันกับเกาะสมุย หรือบางที่อาจสวยกว่าด้วยซ้ำไป เพราะยังมีคนไทยไปท่องเที่ยวที่เกาะพะงันนี้น้อยมาก ผิดกับชาวต่างประเทศ โดยเฉพาะชาวตะวันตก หรือพวกฝรั่งมังค่านิยมไปเที่ยวที่เกาะพะงันกันจำนวนมาก ทั้งนี้ เนื่องจากเกาะพะงันนั้น เป็นสถานที่แห่งหนึ่งในสามของโลก เป็นจุดที่สามารถมองเห็น "พระจันทร์" สวยที่สุดในคืนที่มีพระจันทร์ขึ้นเต็มดวง หรือคืนขึ้น 15 ค่ำของทุก ๆ เดือน ซึ่งจะมองเห็นเด่นชัดบริเวณชายหาดที่ชื่อ "หาดรีน" ในเกาะนี้ อันเป็นที่กำเนิดของงาน "ฟูลมุนปาร์ตี" ที่ลือชื่อไปทั่วโลก

จากการที่คนไทยนิยมไปเที่ยวที่เกาะพะงันกันจำนวนมาก จึงทำให้บริษัทส่งเสริมทราเวล เช่นเตอร์จำกัด กับบริษัท เฟอร์รี่ ไลน์ จำกัด (มหาชน) โดยคุณจิตติพงษ์ ส่งตระกูล กรรมการผู้จัดการใหญ่ ของทั้งสองบริษัท คิดจัดโครงการท่องเที่ยวที่เกาะพะงันนี้โดยใช้ชื่อว่า "ไทยเที่ยวไทย" มีการเชิญ สื่อมวลชน ประกอบด้วยหนังสือพิมพ์รายวัน นิตยสารท่องเที่ยวและ นิตยสารรายเดือน รายสัปดาห์ ต่างๆ ไปท่องเที่ยวชมงาน "ฟูลมูน ปาร์ตี้" บนเกาะพะงัน เพื่อนำมาเผยแพร่ให้ประชาชนที่สนใจทราบ ทั้งรายละเอียดเกี่ยวกับการเดินทางและสถานที่สำคัญต่าง ๆ ในเกาะ รวมทั้งบรรยากาศของงาน "ฟูลมูน ปาร์ตี้" ที่ชื่อดังกระฉ่อนไปทั่วโลก

สำหรับการเดินทางสู่เกาะพะงันนั้น จะเดินทางโดยรถยนต์หรือเครื่องบินก็ได้ สามารถไปได้ทั้งสองทาง ทางเครื่องบินจะบินจากสนามบินท่าอากาศยานกรุงเทพฯ สู่สนามบิน จังหวัดสุราษฎร์ธานี หรือจะใช้บริการของบริษัททางกอกแอร์เวย์ส ไปลงที่เกาะสมุยเลยก็ได้ ถ้าทางรถยนต์ สามารถเดินทางไปโดยรถทัวร์ปรับอากาศเข้าสู่ตัวจังหวัด จากนั้น ทั้งสองทางต้องต่อรถไปยังท่าเรือท่าทอง ต.บางกุ้งอ. เมืองสุราษฎร์ธานี เพื่อไปลงเรือที่มีทั้งเรือด่วน บรรทุกเฉพาะคนโดยสาร และเรือเฟอร์รี่ขนาดใหญ่ สามารถบรรทุกรถยนต์ได้หลายสิบคัน รวมทั้งคนโดยสารของบริษัทเฟอร์รี่ไลน์ ไปยังเกาะสมุย แล้วจึงต่อไปยังเกาะพะงัน ที่อยู่ห่างออกไปจากเกาะสมุยทางเหนือ ใช้เวลาเดินทาง 1 ชม. หลังจากเดินทางจนมาถึงที่หมายยังเกาะพะงันแล้ว ควรจะหาที่พักก่อนเป็นสิ่งแรก

ที่น่าแปลกบนเกาะนี้ก็คือ สถานที่พักส่วนใหญ่จะเป็นบังกะโลแบบหลังเดี่ยว มีทั้งแบบแยกห้องน้ำ กับที่มีห้องน้ำในที่พักเลย ส่วนโรงแรมที่เห็นมีเพียงแห่งเดียวบนเกาะชื่อ "พะงัน ชัยโฮเต็ล" ตั้งอยู่ที่หาดท้องศาลาสนนราคาห้องละ 600-900 บาทต่อคืน สำหรับบังกะโลนั้นราคาถูกมากมีตั้งแต่คืนละ 30 บาท ไปจนถึงสูงสุด 500 บาท ถ้าเทียบกับสถานที่ท่องเที่ยวที่อื่นแล้ว นับว่าเป็นราคาที่ถูกต้องจริงๆ เนื่องจากประชาชนส่วนใหญ่บนเกาะพะงันนี้ ประกอบอาชีพทำสวนมะพร้าวกับประมงเป็นหลัก การปลูกบังกะโลให้เช่าพักนั้น เป็นรายได้เสริม และต้องการให้นักท่องเที่ยวมาเยือนที่เกาะพะงันเพิ่มขึ้นมาก ๆ สถานที่ท่องเที่ยวบนเกาะพะงันก็มีหลายแห่งไม่แพ้ที่อื่น

ในช่วงกลางวันก่อนที่จะไปชมงาน "ฟูลมูน ปาร์ตี้" ของพวกฝรั่งที่หาดรีนนัน ถ้าเราจะเที่ยวตามแหล่งท่องเที่ยวแบบธรรมชาติ ก็มีให้เลือกเที่ยวถึง 33 แห่ง ประกอบด้วย อ่าวและชายหาด 21 แห่ง เกาะ 3 แห่ง คือ เกาะแตน เกาะม้า และ เกาะกงเลียง สถานที่ท่องเที่ยวอันเป็นประวัติศาสตร์และศาสนสถาน มีวัด 3 แห่ง คือ วัดเจดีย์ใน วัดเขาน้อย เป็นวัดเก่าแก่มีรอยพระพุทธรูปบาทจารีอยู่ และยังมีรูปปั้นเหมือนของ "หลวงพ่อเพชร" ที่ชาวเกาะพะงันนับถือกันทั้งเกาะ เพราะขออะไรจากหลวงพ่อก็ได้ มักสมปรารถนาทุกราย ส่วนวัดเขาถ้ำ เป็นวัดที่ตั้งอยู่บนเขา ที่สามารถมองลงมาเห็นทิวทัศน์ที่ราบของ

เกาะเกือบทั้งหมด นอกจากนั้น ยังมีสถานที่ตั้งของสำนักเจ้าแม่กวนอิม ที่สร้างบนหน้าผาหันหน้าออกทะเล เพื่อใช้เป็นสัญลักษณ์ เมื่อชาวประมงเดินทางกลับมายังเกาะพะงัน จะมองเอาสำนักเจ้าแม่กวนอิมเป็นหลัก สถานที่ท่องเที่ยวอันเป็นประวัติศาสตร์นั้นมี 3 แห่ง คือน้ำตกธารเสด็จ น้ำตกธารประพาส และน้ำตกธารประเวศ ที่พระมหากษัตริย์ในราชวงศ์จักรีหลายพระองค์ เคยเสด็จประพาสมาแล้ว

เมื่อเราท่องเที่ยวสถานที่สำคัญต่างๆบนเกาะแล้ว คราวนี้ ถึงตอนกลางคืนที่มีพระจันทร์ขึ้นเต็มดวงจะเห็นว่า มีนักท่องเที่ยวต่างชาติหลายชาติหลายภาษา ทั้งฝรั่งแถบยุโรปอเมริกา หรือชาวเอเชีย ญี่ปุ่น ได้หวัน รวมทั้งคนไทยที่สนใจ พวกนี้เริ่มออกเดินทางไปยังหาดรีน ที่ตั้งอยู่ทางด้านตะวันออกเฉียงใต้ของเกาะพะงัน การเดินทางไปยังหาดรีน สถานที่จัดงาน "ฟูลมูน ปาร์ตี้" นั้น นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่จะเหมารถสองแถวที่มีวิ่งอยู่บนเกาะไปส่ง ทำให้ประชาชนมีรายได้ช่องทางหนึ่ง ในทุกคืนที่พระจันทร์ขึ้นเต็มดวง หาดรีนแห่งนี้ มีลักษณะเป็นพื้นที่ราบเชื่อมต่อระหว่างเขาหิน 2 ลูก ที่ยื่นออกไปเป็นแหลมรีน ทำให้แบ่งพื้นที่เป็นหาดรีนนอก และหาดรีนใน โดยมีพื้นที่ตรงกลางเป็นที่ลุ่มน้ำขัง หรือชาวเกาะเรียกว่า พรุ คือ พรุหาดรีนนั่นเอง ชายหาดมีทรายที่ขาวนวลละเอียด น้ำทะเลใสสะอาดเห็นพื้นทรายใต้น้ำ เหมาะอย่างยิ่งสำหรับที่จะอาบแดดหรือเล่นน้ำทะเลที่หาดรีนนี้

ก่อนที่จะถึงงานสำคัญ "ฟูลมูน ปาร์ตี้" ต้องขอเรียนให้ทราบถึงประวัติความเป็นมา ที่เกิดงานปาร์ตี้ขึ้น โดยเมื่อประมาณปี 2530 มีนักท่องเที่ยวชาวญี่ปุ่นคนหนึ่ง เดินทางท่องเที่ยวมายังเกาะพะงันนี้ แล้วมาพักผ่อนอาบแดดเล่นน้ำทะเล ณ หาดรีน พอดตกกลางคืนตรงกับคืนขึ้น 15 ค่ำ ซึ่งพระจันทร์จะขึ้นเต็มดวง ณ หาดรีนไม่มีเมฆมาบดบัง นักท่องเที่ยวชาวญี่ปุ่นคนนี้ ได้ออกมานอนเล่นบนชายหาดมองไปบนท้องฟ้าที่ปราศจากเมฆ เห็นพระจันทร์เต็มดวงส่องแสงนวลจ้า งามจับตา จนทำให้เกิดความรู้สึกดีคล้ายกับทัศนียภาพ ที่สวยงามของแสงจันทร์ ที่ส่องสะท้อนกระทบถูกหาดทรายสีขาวสะอาด พื้นน้ำทะเลสีครามกระทบแสงสะท้อนจากดวงจันทร์ เกิดเป็นแสงแวววาววามระยิบระยับ แสนประทับใจ เป็นภาพที่งดงามเหนือคำบรรยายใด ๆ ที่นักท่องเที่ยวชาวญี่ปุ่นคนนี้ ไม่เคยพบเห็นมาก่อน จึงได้เก็บเอาความสวยงามที่ลืมไม่ลง ของคืนที่พระจันทร์ขึ้นเต็มดวง ไปเขียนในหนังสือเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเล่มหนึ่ง ที่ตีพิมพ์จำหน่ายไปทั่วโลก โดยกล่าวถึง หาดรีนว่า เป็นจุดที่ชมพระจันทร์ขึ้นเต็มดวงที่สวยงามที่สุดในสามแห่งของโลก ที่เคยพบมา

เมื่อนักท่องเที่ยวชาวตะวันตก ผู้มีรสนิยมชอบธรรมชาติ และแสงจันทร์แบบพุกบุปผาชน อ่านพบข้อความที่เขียนถึงคืนพระจันทร์ขึ้นเต็มดวง ที่หาดรีนบนเกาะพะงัน จึงเกิดความหลงใหลใฝ่ฝันอยากมาเที่ยวชมความสวยงามของพระจันทร์เต็มดวงที่นี่ เลยพากันแห่มาเที่ยวจำนวนมาก จนเป็นเหตุให้กำเนิดงานพบปะชุมนุมของผู้ที่หลงใหลรักในธรรมชาติของหาดทราย น้ำทะเลและแสงจันทร์ขึ้นมา

ส่งผลดีที่สามารถทำให้ประชาชนบนเกาะพะงัน ส่วนใหญ่ที่มีฐานะยากจน เริ่มมีรายได้เลี้ยงครอบครัวเพิ่มขึ้น จากการขายของให้กับนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติพวกนี้

งาน "ฟูลมูน ปาร์ตี้" ในอดีตที่ผ่านมา เราอาจจะเคยได้ยินมาบ้างว่า เป็นการมั่วสุมของนักท่องเที่ยวต่างชาติ หรือพวกฝรั่ง ที่เข้ามาฉวยโอกาสมั่วเสพยาเสพติด ทั้งเฮโรอีน กัญชา ยาอี ยาบ้า ต่าง ๆ นานา เมฆเหว้าเสร็จแล้วลงท้ายด้วยการมั่วเซ็กซ์อย่างโจ่งครึ่มบนชายหาดของหาดรีน ซึ่งภาพที่ผ่านมา อาจทำให้นักท่องเที่ยวชาวไทย ไม่สนใจในการมาเที่ยวชมงาน "ฟูลมูน ปาร์ตี้" เท่าไรนัก

แต่นั้นเป็นภาพในอดีตที่ผ่านไปแล้ว สำหรับในปัจจุบันนี้ ไม่ได้เป็นแบบเดิมอีกแล้ว เมื่อทางการหันมาให้ความสนใจ ส่งเจ้าหน้าที่ปราบปรามยาเสพติด และเจ้าหน้าที่ตำรวจพื้นที่ของเกาะพะงันเอง ตรวจสอบกวดขัน จับกุมคนจากที่อื่น ไม่ได้เป็นคนบนเกาะ นำยาเสพติดเข้ามาขายให้กับพวกนักท่องเที่ยวต่างชาติ จนพวกนี้ไม่กล้าที่จะเข้ามาขายอีก เนื่องจากถูกจับกุมอย่างจริงจังและต่อเนื่อง รวมทั้งประชาชนในพื้นที่เอง ก็ต่อต้านร่วมมือ ป้องกันให้เบาะแสกับเจ้าหน้าที่ของรัฐ จนได้ผลเกินคาด จนภาพเก่า ๆ ที่เคยเป็นมาจางหายไปหมด งาน "ฟูลมูน ปาร์ตี้" จึงเกิดรูปแบบใหม่ขึ้นมา

เริ่มจากบรรดานักท่องเที่ยวทั้งชายหญิง จะเดินทางมารวมตัวกันที่หาดรีนในตอนค่ำของคืนขึ้น 15 ค่ำ ที่พระจันทร์จะขึ้นให้เห็นเต็มดวง โดยที่ชาวบ้านในย่านหาดรีน พาออกมาออกร้านขายอาหาร มีเบียร์ เหล้า และน้ำอัดลม จำหน่าย ให้กับนักท่องเที่ยว ราคาอาหารเครื่องดื่มที่ขายนั้นก็ไม่แพงเหมือนกับเมืองท่องเที่ยวบางแห่ง ที่พอค่ำ แม่ค้า ฉวยโอกาสขูดรีดขายในราคาสูงจนน่าเกลียด บางร้านจัดเป็นแบบดับ หรือเชคกลางแจ้ง มีการเปิดเพลงให้เดินรำกัน บนชายหาดรีนตลอดแนว พวกฝรั่งนักท่องเที่ยวจะจับกลุ่มเดินรำกันสนุกสนาน ท่ามกลางแสงจันทร์ที่พระจันทร์เต็มดวงสาดส่องลงมากระทบผิวน้ำทะเล ที่มีคลื่นซัดแตกเป็นฟอง ส่งเสียงผสมผสานเข้ากับจังหวะของดนตรี ในเพลงที่เปิดฝรั่งบางคนใช้สีสะท้อนแสงเขียนหน้าตา หรือตามตัวให้สะท้อนกับแสงไฟที่สลัวบนชายหาด เวลาเดินรำมองแล้ว ดูสวยงามติดตาอย่างไม่เคยเห็นมาก่อน รวมทั้งมีการจุดพลุ กับดอกไม้ไฟ แข่งกับแสงจันทร์จนหาดรีนสว่างไสวไปทั่ว ส่วนยาเสพติดหมดไป จะเหลือเพียงนิดหน่อยที่มี กลิ่นกัญชาโขยมาบางครั้งจากพวกที่แอบสูบ แต่ยาเสพติดชนิดอื่น เชื่อว่าไม่มีแน่ เพราะมีเจ้าหน้าที่จาก บช.ปส. มาคอยตรวจค้น จับกุมทั้งผู้ขาย และ คนเสพ

ตลอดเวลาที่มีงาน ตั้งแต่ค่ำยันเช้า บางคนมาเป็นคู่ชายหญิงนอนบนชายหาดของหาดรีน ชมความสวยงามของพระจันทร์เต็มดวง ที่สาดแสงสีเหลืองนวล สะท้อนกระทบทรายสีขาวบนหาดแห่งนี้ เพื่อจดจำว่าครั้งหนึ่ง เคยมาเยือนจุดชมพระจันทร์ที่สวยงามที่สุดแห่งหนึ่งในโลกที่ประเทศไทย พวกนักท่องเที่ยวที่มาในงานฟูลมูนปาร์ตี้ครั้งนั้น ส่วนใหญ่ จะอยู่กันยันตะวันขึ้น จับขอบฟ้าแล้วจึงพากันกลับที่พัก โดยจะกลับมาร่วมงานกันอีก ในคืนที่พระจันทร์ขึ้นเต็มดวงของ ทุก ๆ เดือน

ภาพที่ 2.16 แสดงงานฟูลมูนปาร์ตี้บริเวณหาดรีน

ที่มา : การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย . 2549

ภาพที่ 2.17 แสดงงานฟูลมูนปาร์ตี้บริเวณหาดรีน

ที่มา : การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย . 2549

ภาพที่ 2.18 แสดงภาพถ่ายทางอากาศแสดงภูมิประเทศ ของอำเภอ เกาะพะงัน จังหวัดสุราษฎร์ธานี
ที่มา : <http://www.google earth.com>

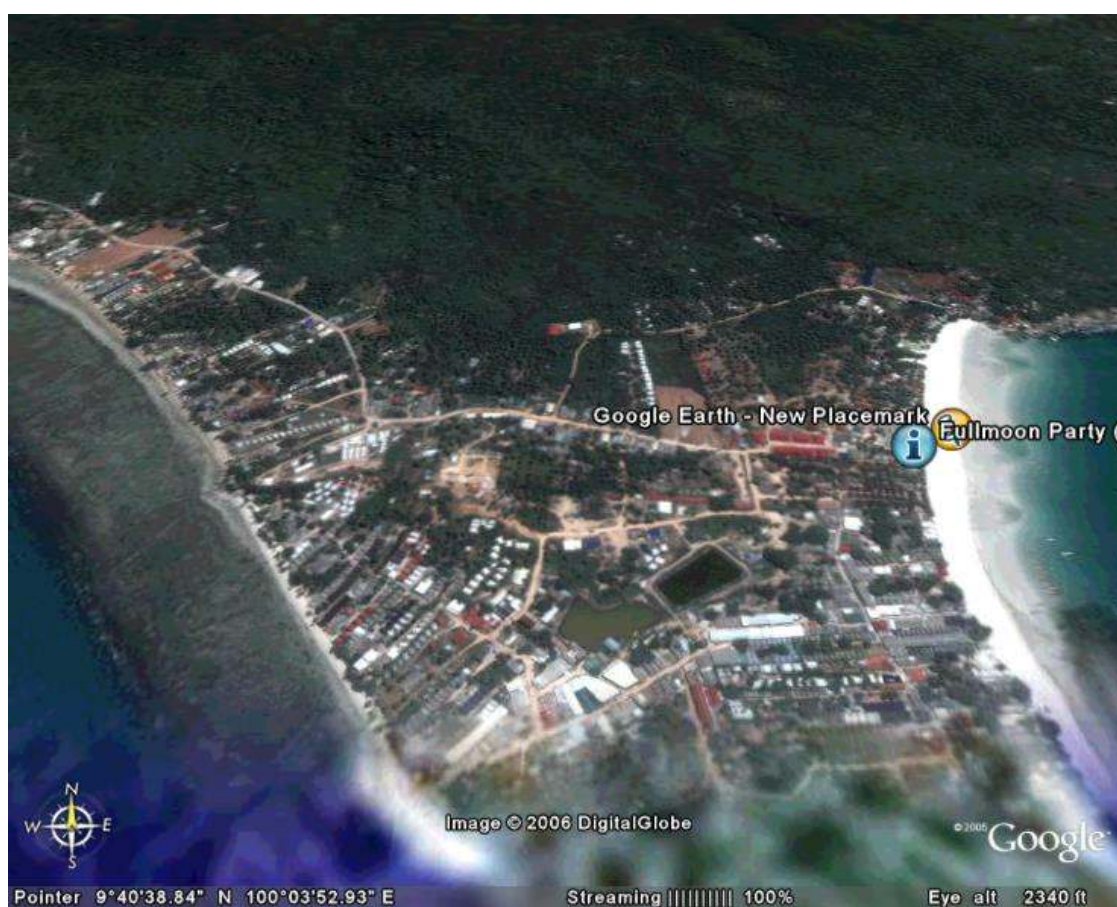
ภาพที่ 2.19 แสดงภาพถ่ายทางอากาศแสดงแหล่งเที่ยวที่สำคัญ ของอำเภอ เกาะพะงัน
จังหวัดสุราษฎร์ธานี
ที่มา : <http://www.google earth.com>

ภาพที่ 2.20 แสดงภาพถ่ายทางอากาศแสดงที่พักอาศัย ของอำเภอ เกาะพะงัน จังหวัดสุราษฎร์ธานี
ที่มา : <http://www.google earth.com>

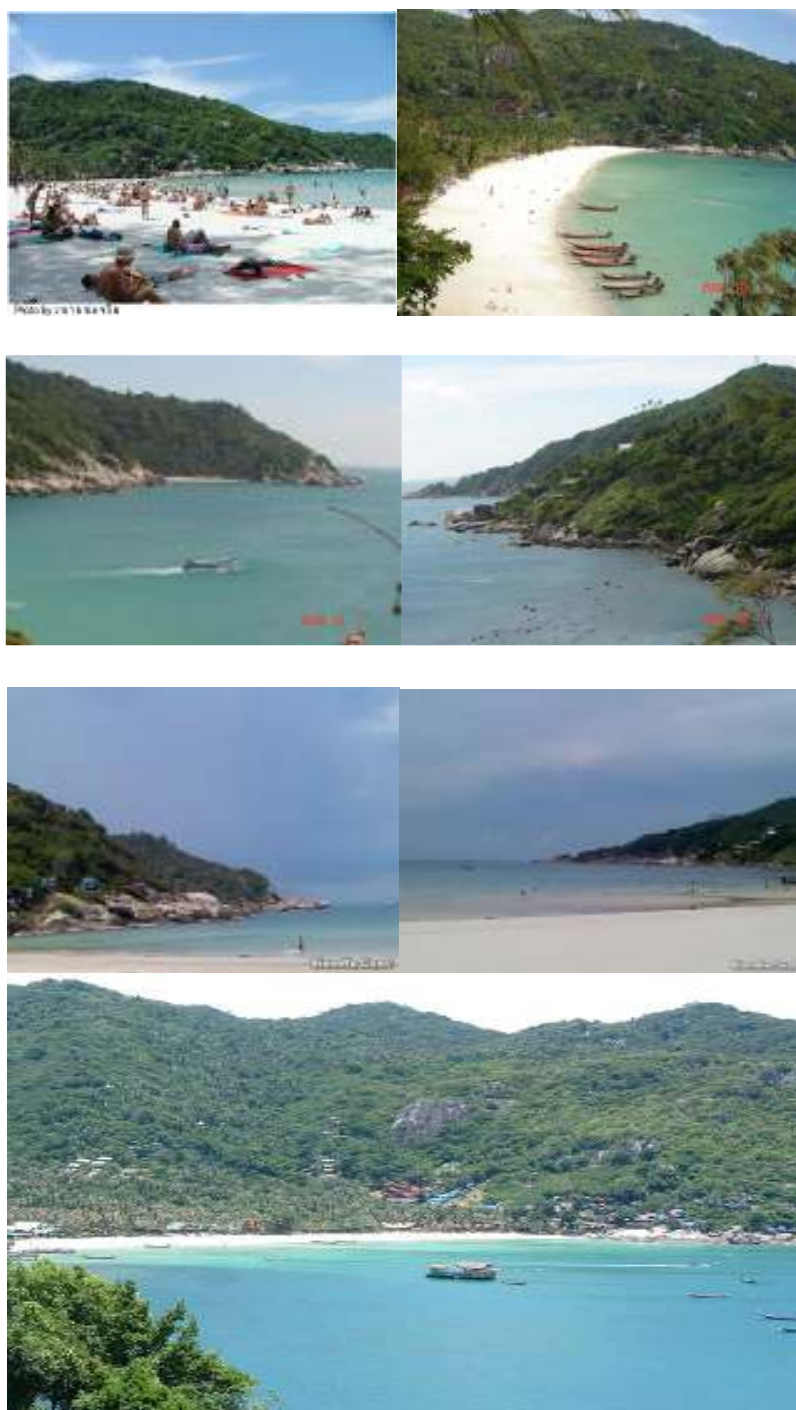

ภาพที่ 2.21 แสดงภาพถ่ายทางอากาศแสดงหาดรีน ของอำเภอ เกาะพะงัน จังหวัดสุราษฎร์ธานี
ที่มา : <http://www.google earth.com>

ภาพที่ 2.22 แสดงภาพถ่ายทางอากาศชุมชนหาดรีน ของอำเภอ เกาะพะงัน
จังหวัดสุราษฎร์ธานี

ที่มา : <http://www.google.com>

ภาพที่ 2.23 แสดงภาพถ่ายชายหาดรีน ของอำเภอ เกาะพะงัน
จังหวัดสุราษฎร์ธานี

ที่มา : <http://www.google earth.com>

ภาพที่ 2.24 แสดงภาพถ่ายทางอากาศแสดงชายหาด ของอำเภอ เกาะพะงัน จังหวัดสุราษฎร์ธานี

ที่มา : <http://www.google earth.com>

ภาพที่ 2.25 แสดงภาพถ่ายทางอากาศแสดงชายหาด ของอำเภอ เกาะพะงัน จังหวัดสุราษฎร์ธานี

ที่มา : <http://www.google earth.com>

ภาพที่ 2.26 แสดงภาพถ่ายทางอากาศแสดงชายหาด ของอำเภอ เกาะพะงัน จังหวัดสุราษฎร์ธานี

ที่มา : <http://www.google earth.com>

2.4 ทฤษฎีและหลักการพัฒนาภูมิทัศน์เมืองเพื่อการท่องเที่ยว

โทสกาช ฝาสุชนิรันต์ (2537: 1) กล่าวว่าสภาพแวดล้อมชุมชนหมายถึง สิ่งแวดล้อมทางกายภาพที่มนุษย์เป็นผู้สร้างขึ้นเพื่อประโยชน์ใช้สอยในสังคม เช่น อาคารบ้านเรือน ถนน สะพาน และอื่นๆ รวมไปถึงเครื่องหมายสัญลักษณ์และอุปกรณ์สื่อสาร โทรคมนาคมต่างๆ หรืออีกนัยหนึ่งอาจหมายถึงถาวรวัตถุรอบๆ ตัวที่มนุษย์สร้างขึ้นให้ได้พบเห็นอยู่เป็นประจำในสังคม

2.4.1 แนวความคิดเกี่ยวกับองค์ประกอบทางกายภาพชุมชนและเมือง

องค์ประกอบของชุมชน ชุมชนมีองค์ประกอบที่สำคัญ 3 ประการ คือ

1. มนุษย์ เป็นองค์ประกอบอันดับแรก มนุษย์ต้องอยู่ร่วมกันเป็นหมู่คณะ มีความสัมพันธ์ทางครอบครัวและกับคนนอกมีกลุ่มหรือสถาบัน เช่น กลุ่มพ่อค้า กลุ่มนักการเมือง
2. สิ่งที่มนุษย์ประดิษฐ์ขึ้น เป็นสิ่งอำนวยความสะดวก และบำบัดความต้องการในการดำรงชีวิตและการประกอบอาชีพ เช่น เครื่องทุนแรง รถไฟ อาหาร ที่อยู่อาศัย เป็นต้น
3. สิ่งที่ธรรมชาติสร้างขึ้น ได้แก่ ดิน น้ำ ลม ไฟ ต้นไม้ ซึ่งมีลักษณะเฉพาะและแตกต่างกัน ในแต่ละภูมิภาคพื้นที่

2.4.2 แนวความคิดเกี่ยวกับการสำรวจเมือง Visual Survey

Visual Survey (Spreiregen, Pual D1 , AIA., 1965) วิธีการนี้จะทำให้เราทราบว่า เมืองควรมีการปรับปรุงเมื่อไหร่ และควรมีการเสริมสร้างสิ่งใดขึ้นในจุดไหนบ้างภายในเมืองนั้น ซึ่งการทำ Visual Survey สามารถได้กับทุกเมืองทุกขนาด ไม่ว่าจะเป็นบริเวณศูนย์กลางเมือง หรือชานเมืองก็ตาม

กระบวนการในการ Visual Survey ไม่มีความวุ่นวายหรือซับซ้อน และก่อนการทำ Visual Survey เราควรต้องทราบถึงองค์ประกอบ (Elements) ของเมือง และควรเข้าใจถึงความเกี่ยวข้องขององค์ประกอบต่างๆ เหล่านั้นด้วย องค์ประกอบที่กล่าวถึงนี้ได้แก่ องค์ประกอบทางกายภาพของเมืองที่ได้กล่าวไว้ในตอนต้น และองค์ประกอบด้านอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องอีกดังนี้ คือ

2.4.2.1 รูปทรงของที่ดินและธรรมชาติ

ซึ่งมีหลักในการทำ Visual Survey อยู่ 3 ลักษณะดังนี้ คือ

1. การพยายามเอาลักษณะสถาปัตยกรรมซึ่งเกี่ยวข้องและสอดคล้องกับรูปร่างของเมืองทั้งหน้าที่ใช้สอยและทางสุนทรียภาพ
2. การประเมินงานทางสถาปัตยกรรมของเมืองที่เพิ่มเข้าไปในธรรมชาติ

3. การตัดสินใจว่าบริเวณของธรรมชาติในสวนไหนที่ไม่ควรแตะต้องเนื่องจากเป็นส่วนประกอบของรูปร่างของเมือง

ทั้งนี้เนื่องจากว่างานสถาปัตยกรรมทุกงาน มีอิทธิพลต่อภูมิทัศน์โดยรอบอาจจะทั้งทางบวกและทางลบ โดยธรรมชาตินั้นจะเป็นที่ตั้งของงานก่อสร้าง ทั้งยังเป็นกรอบของการมองเห็นงานก่อสร้างนั้นทุกชั้นที่เกิดขึ้น ดังนั้นจึงควรคำนึงไว้อย่างเสมอ

2.4.3.2 สภาพของอากาศภายในท้องถิ่น

ในขณะที่เราสนใจถึงสภาพภูมิประเทศนั้น เราควรสนใจถึงสภาพภูมิอากาศด้วย โดยจะต้องพิจารณาถึงสิ่งต่อไปนี้

1. อุณหภูมิและความชื้นของอากาศในแต่ละฤดูจะเป็นตัวที่ทำให้ทราบถึงความสะดวกภายในเมือง
2. แสง จำนวนวันที่แจ่มใส มีหมอกหมอก มีฝน ซึ่งเป็นสภาพการณ์ที่แสงจะมีผลต่อหน้าตาของเมืองนั้น
3. ปริมาณฝนตก จำนวนของน้ำฝนที่ตกแต่ละเดือน แต่ละปี
4. แสงอาทิตย์ มุมของดวงอาทิตย์ในฤดูต่างๆ กัน
5. ลม ลมประจำฤดู ทิศทางลม

นอกจากนี้ยังมีการพิจารณาถึงสภาพภูมิอากาศที่อิทธิพลต่อรูปแบบของเมืองอีก เช่น เมืองบางเมืองตั้งได้ตำแหน่งดี หรือเมืองบางเมืองได้รูปแบบเมืองมาจากสภาพภูมิอากาศ โดยสิ่งต่างๆ เหล่านี้มีได้เฉพาะ เพียงการพิจารณาเพื่อความสวยงาม แต่เป็นการพิจารณาเพื่อเป็นประโยชน์ใช้สอยในส่วนต่างๆ ของเมืองได้อย่างดี

2.4.2.3 รูปร่างของเมือง

วงกลมและรัศมี ซึ่งลักษณะของเมืองโดยมากจะพบแต่ลักษณะนี้ เป็นลักษณะที่เป็นวงกลมใหญ่มีเส้นรัศมี ซึ่งพุ่งจากแกนกลางและเป็นแกนเชื่อม

ตารางเป็นการเปลี่ยนแปลงแบบจากวงกลมและรัศมีถนนใหญ่ตั้งจากที่กลางเมืองและถนนอื่นๆ ก็จะตั้งฉากกันเรื่อยๆ ไป ซึ่งลักษณะเมืองเช่นนี้จะพบเฉพาะในเมืองเล็กๆ เท่านั้น

ดวงดาว เมืองรูปดาว เป็นแบบวงกลมและแบบรัศมี จะมีที่ว่างและเส้นรัศมี พุ่งจากศูนย์กลางของเมือง

วงแหวน เป็นเมืองที่สร้างขึ้นล้อมรอบที่โล่งตรงกลางซึ่งว่างขนาดใหญ่ โดยอาจจะเป็นอ่าวภูเขา หรือพื้นที่ซึ่งเป็นอุปสรรคตามธรรมชาติ รูปร่างจะเป็นทั้งแบบวงแหวน และแบบ

ดวงดาวอาจจะพบอยู่กันได้ ในกรณีที่ถนนวงแหวนถูกสร้างขึ้นรอบนอก บริเวณชานเมืองหลวงที่กำลังขยายตัว แนวยาว รูปร่างตามแกนยาว เป็นผลเนื่องจากสภาพพื้นดินตามธรรมชาติซึ่งเกิดจากการ

เจริญเติบโตของเมือง หรือผลสืบเนื่องมาจากสภาพพื้นดิน ทางธรรมชาติซึ่งเกิดจากการเจริญเติบโตของเมือง หรือผลสืบเนื่องมาจากเส้นทางคมนาคมสายสำคัญ

สาขาเป็นรูปร่างที่แผ่กิ่งก้านสาขา คือ แบบ Linear ที่เชื่อมด้วยกิ่งก้านออกไป

ผืนแผ่นดิน เป็นเมืองกว้างที่แยกออกเป็นเล็ก ๆ น้อยๆ โดยไม่มีจุดเชื่อม และทำให้มีความชัดเจนของรูปทรงมากน้อยหรือไม่มีเลย

ผืนแผ่นดินต่อเนื่อง รูปแบบนี้เกิดจากการที่จุดเชื่อมจุดศูนย์กลางมีมากกว่าหนึ่งจุด หรือมีจุดเชื่อมย่อย

กลุ่มดาว กลุ่มของกิจกรรมต่างๆ ในเมืองที่มีขนาดใกล้เคียงกันมาอยู่ติดกัน

เมืองบริวาร เป็นกลุ่มของเมืองรอบๆ ศูนย์กลาง

ซึ่งรูปแบบของเมืองต่างๆ นี้เป็นไปตามประโยชน์ใช้สอยต่างๆ ของเมืองซึ่งมีทั้งข้อดีและข้อเสีย และเกี่ยวข้องกับการติดต่อระบบเชื่อมโยงระหว่าง Node นอกจากนี้การแบ่งเมืองยังสามารถที่จะนำมาใช้กับส่วนต่างๆ ของเมืองได้เช่นกัน หรือจะแยกพิจารณาตามลำพัง เช่น ส่วนระบบสัญจรติดต่อหรือที่โล่ง ซึ่งที่โล่งของเมืองจะเป็น Linear หรือ Branch หรือ Radio centric Patten ข่ายของการสัญจรจะเป็นตัวอธิบายของรูปร่างของเมืองได้เป็นอย่างดี

2.4.2.4 พื้นที่ว่างในเมืองและพื้นที่เปิดโล่ง

รูปร่างของเมือง รูปแบบ ความละเอียด ขนาด ความหนาแน่น และผิวสัมผัสจะเป็นสิ่งที่เราสามารถมองเห็นได้อย่างชัดเจนในเมืองต้น กลุ่มเมืองของอาคารในเมืองก็คงจะรู้สึกดีขึ้น หากกล่าวว่าอาคารไม่ใช่เพียง “ Solid ” หรือของแข็งที่มีชีวิต แต่กลับเป็นที่สร้างที่เกิดขึ้นจากการสร้างของแข็ง (Solid) เช่นเดียวกับการพิจารณาเมือง ที่ว่างของเมืองจะเริ่มต้นจากที่โล่งของถนนถึงที่โล่ง ของสวนสาธารณะ และที่โล่งอันกว้างใหญ่ที่เมืองตั้งอยู่ซึ่งเราอาจแบ่งการคิดที่โล่งเป็น 2 ทาง

1. พื้นที่ว่างในเมือง ซึ่งเกิดจากด้านหน้าของอาคารและส่วนถิ่นของเมือง ถูกชี้ให้เห็นเด่นชัดโดยคุณภาพของสิ่งที่ปิดและคุณภาพของการตกแต่งรายละเอียด รวมถึงกิจกรรมที่เกิดขึ้นในนั้นพื้นที่ว่างในเมืองควร จะปิดกำแพง และมีชนิดของพื้นที่ที่เหมาะสมกับประโยชน์ใช้สอย

กลุ่มของอาคารที่แวดล้อมที่ว่างรอบๆ ลาน โถง หรือส่วนที่ถนนตัดกัน พื้นที่ว่างถูกใช้เพื่อการสัญจร สิ่งนี้เป็นพื้นที่ว่างภายในเมือง ซึ่งมีทั้งภูมิสัญลักษณ์ (Landmark) และศูนย์รวมกิจกรรมทางด้าน

การสัญจร ซึ่งที่ว่างภายในเมืองจะเป็นที่เชื่อมต่อตามแนวยาว ซึ่งมีต้นไม้สองข้างทาง หรืออาคาร เป็น Enclose Corridor Spaces เป็น Spaces สำหรับการเคลื่อนไหวหรือช่องทางในแนวยาวก็ได้ ซึ่งใน บางครั้งอาจจะมีการเชื่อมต่อกัน

2. พื้นที่เปิดโล่ง ในกรณีของที่เปิดโล่งซึ่งเป็นธรรมชาติที่ถูกนำเอาธรรมชาติเข้าสู่ในเมืองและคงสภาพธรรมชาติไว้เช่นนั้น องค์ประกอบของที่เปิดโล่งเหล่านี้ ก็จะมีต้นไม้ พุ่มไม้ พื้นดิน หญ้าและก้อนหิน เป็นต้น สิ่งที่น่าปรากฏแก่สายตาก็คือ ธรรมชาติและพืชพรรณไม้ให้อาคาร รอบๆ อย่างไรก็ตาม อาจจะมีสะพานหรือทางสัญจรเป็นส่วนประกอบ ซึ่งอาจจะช่วยให้รูปทรงของ ธรรมชาตินั้นสมบูรณ์ยิ่งขึ้น อาจมีไว้เพื่อเป็นส่วนประกอบของรูปร่างเมืองให้มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น หรืออาจใช้เป็นส่วนที่สงวนไว้เพื่อเป็นประโยชน์ภายนอกหน้าก็เป็นได้

ในการทำสำรวจเพื่อการออกแบบชุมชนเมือง ควรจะพิจารณาถึงที่ว่างของเมืองทั้งหมดซึ่งจะ ช่วยในการพิจารณาถึงพื้นที่ว่างภายในเมืองและพื้นที่เปิดโล่งด้วยกัน ตัวอย่างเช่น เราเริ่มทำผังส่วน พักผ่อนของเมือง ควรจะมีการวางผังส่วนกลางเมืองและพื้นที่ว่างเป็นช่องทางเชื่อมต่อที่จะนำไปยัง ส่วนนั้น การสำรวจที่ว่างควรจะมีการเรียงลำดับจากพื้นที่ว่าง สำหรับพักผ่อนจนถึงพื้นที่ว่างสำหรับ สังสรรค์ชุมนุมกัน และกิจกรรมที่วุ่นวายอื่นๆ ส่วนสาธารณะของเมือง เช่น ถนน โรงเรียน สวน ศาลาประชาคม ห้องสมุด ควรจะนับเป็นระบบของที่เปิดโล่งซึ่งเกิดขึ้น โดยอาคารสาธารณะ ในการ สำรวจเราควรดูถึงตำแหน่งที่ตั้ง คุณภาพ และบริเวณของที่เปิดโล่งที่เกี่ยวข้องกับบริเวณก่อสร้างอาคาร ของเมืองด้วย

2.4.2.5 เส้นทาง

เราสามารถมองเห็นภูมิทัศน์สถาปัตยกรรมและเมือง เป็นลำดับต่อเนื่องกันหากเราเดินทางไป ตามเส้นทางสัญจร เส้นทางของการสัญจรจะมีผลต่อสภาพภูมิทัศน์ของพื้นที่ที่ตัดผ่านตลอดจน สถาปัตยกรรมและเมืองที่เส้นทางอำนวยความสะดวกให้เส้นทางสัญจร จึงนับเป็นตัวกำหนด รูปทรงของเมืองที่สำคัญอีกประการหนึ่ง ซึ่งในการพิจารณาเส้นทางของเมือง เราควรที่จะเริ่มต้นจาก พื้นที่อยู่นอกขอบเขตของเมืองก่อนและเราจะเห็นว่าทางหลวงหลายๆ สาย มีความสัมพันธ์ทาง กายภาพที่เลื่อมมากกับพื้นที่ซึ่งให้บริการอยู่ ซึ่งนอกจากจะไม่เป็นการช่วยกำหนดความชัดเจนของพื้นที่ แล้วยังเป็นการแข่งขันที่ออกป็นสิ่งๆ อีกด้วย

2.4.2.6 ย่านภายในเมือง

เมืองทุกเมืองถูกแบ่งย่อยออกเป็นส่วนๆ ซึ่งเราเรียกว่าย่าน (districts) หรือส่วน (Sectors) หรือบริเวณ (Quarters) ซึ่งแต่ละส่วนจะมีลักษณะเฉพาะของตนเอง บางส่วนแบ่งแยกกันอย่างชัดเจน บางส่วนเหลื่อมซ้อนกัน รูปแบบของย่านเกี่ยวข้องกับรูปแบบเส้นทางการสัญจร ขนาดของย่านจะประมาณได้โดยถนนภายในย่าน ตัวอย่างเช่น บริเวณค้าขายจะมีเส้นผ่านศูนย์กลางซึ่งสามารถติดต่อ

ด้วยการเดินเท้า หรือการเดินทางระยะสั้น โดยเช่ารถ ส่วนใช้สอยร่วมกัน หรือสิ่งอำนวยความสะดวกของบริเวณย่านพักอาศัยมักจะติดต่อกับบริเวณชุมชนพักอาศัย โดยอยู่ในรัศมีของการเดินเท้า

โดยหลักการแล้ว เราสามารถจำแนกความแตกต่างระหว่างย่านภายในเมืองได้โดยการพิจารณาลักษณะที่สำคัญ 2 ประการซึ่งใช้พิจารณาความแตกต่างระหว่างย่านในเมืองได้โดยการปรากฏและกิจกรรมที่เห็นได้ เช่น รูปแบบของอาคารบริเวณย่านการค้า กลุ่มผู้คนที่กำลังเร่งรีบ แท็กซี่ และรถเมล์ หรือในย่านพักอาศัยจะเห็นบ้าน ที่โล่งต้นไม้ สนามเด็กเล่น ร้านค้าย่อย เป็นต้น สิ่งที่ปรากฏแก่สายตา และความสัมพันธ์ของแต่ละส่วนทำให้เกิดลักษณะของย่านนั้นๆ ขึ้น

2.4.2.7 ส่วนประกอบของย่าน

ในการศึกษาย่าน เราจะสำรวจถึงส่วนต่างๆ ของย่านในเรื่องของลักษณะความหนาแน่นของอาคาร ระยะห่างระหว่างอาคาร ส่วนเขียวของเมือง รายละเอียดต่างๆ เช่น บาทวิถี การตั้งเสาไฟ สัญญาณต่างๆ จุครวม หรือพื้นที่ในโล่งว่างในย่านมีหรือไม่ ลักษณะเป็นอย่างไร รวมทั้งการพิจารณาถึงสิ่งต่อไปนี้

1. กิจกรรม ผู้คนบริเวณนั้นทำอะไร สถาปัตยกรรมบริเวณนั้นสนองประโยชน์ใช้สอยที่อยู่หรือไม่ มีกิจกรรมอะไรบ้างที่เกิดขึ้นเอง รูปแบบของกิจกรรมเปลี่ยนแปลงไปตามวันเวลา ฤดูกาลหรือไม่ สภาพภูมิอากาศมีอิทธิพลต่อการเป็นอยู่หรือไม่
2. ลักษณะพิเศษอะไรเป็นส่วนดีของย่าน ศูนย์รวม จุดสังเกตเป็นอย่างไร อะไรเป็นตัวดึงดูดตัวกำเนิดกิจกรรมต่างๆ ในท่ามกลางบริเวณที่วุ่นวายของเมืองอะไรเป็นที่สำหรับพักผ่อนหย่อนใจในย่านที่พักอาศัยมีที่ซึ่งเป็นแหล่งชุมนุมหรือไม่
3. เส้นทาง ทางสำคัญของการสัญจรในย่านคือทางสายไหน คนใช้สะดวกหรือไม่ ทางนั้นๆ เชื่อมกับข่ายทางอื่นๆ อย่างไร ขนาดของทางกว้างพอหรือมากเกินไป
4. ศูนย์กลาง แกนกลาง อะไรเป็นแกนของย่านที่ใช้เป็นสัญลักษณ์ของย่านและบรรยากาศบริเวณนั้นมีชีวิตชีวาหรือไม่
5. การแก้ไข เพิ่มเติม อะไรเป็นส่วนเสื่อมโทรมของย่านซึ่งจะทำให้หาทางแก้ไข

ได้เมื่อแยกถึงส่วนที่มีชีวิตชีวา รวมถึงสิ่งที่เชื่อมโยงโทรม สภาพการจราจรเป็นเช่นไร

1. การเปลี่ยนแปลง ย่าน จะเปลี่ยนแปลงไปอย่างไร ทั้งการเปลี่ยนแปลงภายในขอบเขตของย่าน แนวทางการเจริญเติบโตของเมือง ศูนย์กลางของกิจกรรม
2. การปรับปรุงสุดท้ายเราจะต้องได้ข้อมูลว่าย่านใหม่ควรมีอะไรบ้าง องค์ประกอบใหม่ของเมืองควรมีอะไร ย่านส่วนไหนควรมีการปรับปรุงก่อน ย่านใดควรเป็นย่านที่สำคัญที่สุดในเมือง อะไรเป็นข้อแตกต่างระหว่างย่านต่างๆ เหล่านั้น

2.4.2.8 รายละเอียด

รายละเอียดเล็ก ๆ น้อย ๆ เช่น มิเตอร์ที่จอดรถ ต้นไม้ ประตุมือ เป็นสัญลักษณ์ของเมือง สิ่งเหล่านี้จะบอกอายุของเมืองบริเวณนั้น จุดประสงค์ของการใช้บริเวณนั้น ป้ายเป็นรายละเอียดที่สำคัญ การทำการสำรวจ (Visual Survey) ควรจะสำรวจชนิดของป้ายบริเวณนั้น เช่น ใช้เพื่อการโฆษณา บอกทิศทาง บอกตำแหน่งอาคาร ร้านค้าโรงแรม หรือโรงแรม

ป้ายต่างๆ เป็นสิ่งสำคัญ เพราะป้ายสำหรับคนเดินเท้าอาจเป็นป้ายขนาดเล็ก แต่ป้ายบนทางหลวงต้องออกแบบสำหรับผู้ขับรถเร็ว ป้ายจึงเป็นรายละเอียดที่สำคัญสำหรับผู้ใช้ในเมือง

การทำการสำรวจ (Visual Survey) สำหรับศึกษารายละเอียดเมือง ควรจะดูถึงคุณภาพสภาพของม้านั่งในสวนสาธารณะ ถังขยะ ริมถนน บาทวิถี ต้นไม้ ฯลฯ อย่างละเอียด

บริเวณทางเท้า ปัญหาที่เกิดขึ้นจากการจราจรส่วนใหญ่เพราะเราละเลยทางเดินเท้า การเดินควรจะเป็นแบบของการคมนาคมที่นิยมกันมากที่สุด การสัญจรในศูนย์การค้าและบริเวณโรงเรียนจะใช้ระบบเดินเท้าทั้งหมดในปัจจุบัน

เราควรจะต้องระมัดระวังปัญหาที่เกิดจากการปะปนของการสัญจร โดยรถและทางเท้าวิธีที่ดีที่สุดจะตรวจสอบคุณภาพของการใช้ทางเท้าในย่านธุรกิจ สถานที่วุ่นวาย คือ สำรวจว่าทางเดินเพียงพอหรือไม่ ความกว้าง สภาพ การกันแดดและฝน และการตั้งม้านั่ง ขึ้นต่อมาก็คือ ทดลองเดินไปตามทางแล้วสำรวจจุดตัดของทางสัญจร ทำได้โดยจัดส่วนเดินเท้าให้เป็นเกาะและลดความเร็ว ทางคนข้ามจะต้องมีมากและสะดวก

การแก้ปัญหาสำหรับเรื่องนี้ คือ แยกทางรถกับคนเดินออกต่างระดับกัน รถอยู่ระดับต่ำคนอยู่ระดับบน ซึ่งมักจะทำได้จริงๆ ไม่ได้ นอกจากนี้ยังต้องวางมาตรการเพื่อความปลอดภัยในการใช้ถนนของเด็กเล็กๆ อีกด้วย

2.4.2.9 มุมมองและเส้นขอบฟ้า

ทุกเมืองจะต้องมีมุมมอง ไม่ว่าจะนำสายตามาจากทิศทางไหนก็ตาม เป็นต้น ว่ามองจาก ด้านบนอาคารสูงลงมา มองจากทางเข้าเมือง ทิวทัศน์ที่ได้จากทางออกและทางเข้าเมืองเป็นส่วนสำคัญ ที่สุดของการออกแบบเมือง เพื่อช่วยให้ผู้ที่เข้าและออกเมืองเกิดความประทับใจ

ผู้ทำการสำรวจจะต้องบันทึกทิวทัศน์ส่วนใหญ่ของเมือง จุดต่างๆ ของเมือง โดยเฉพาะจุด นำสายตา และประเมินผลว่าเมื่อปรับปรุงแล้วจะได้ผลเช่นไร

ส่วนต่อไปก็คือ เส้นขอบฟ้าของเมือง อันเป็นส่วนที่น่าสนใจที่สุดของรูปทรงของเมือง เส้น ขอบฟ้าของเมืองเป็นทัศนียภาพอันเดียวที่ให้ภาพพจน์ของรูปร่างเมืองทั้งหมด ในกรณีที่จะปรับปรุงให้

เส้นขอบฟ้ามีความงดงามทำได้โดยใช้อาคารประเภทหอนาฬิกา หอคอย ลงตามจุดที่เห็นควร เส้นขอบ ฟ้าบางแห่งอาจเป็นอาคารเดี่ยวโดดๆ บางแห่งอาจเป็นกลุ่มของอาคาร

สิ่งที่เป็นเส้นขอบฟ้าได้อีก คือ แสงไฟยามค่ำคืน การประดับไฟตามขอบเขตของอาคารอาจ ช่วยเน้นให้เห็นเส้นขอบฟ้าชัดเจน น่าดู แปลกกว่ากลางวัน การทำการสำรวจ (Visual Survey)

เมืองในตอนกลางคืนควร จะบันทึกแสงไฟว่าจุดใดควรเพิ่มหรือลด เพื่อผลทางเส้นขอบฟ้า ของเมือง

2.4.2.10 บริเวณซึ่งมีปัญหา

เป็นลำดับขั้นสุดท้ายในการทำการสำรวจ (Visual Survey) เราควรกำหนดลงในแผนที่ได้ว่า บริเวณใดเป็นบริเวณซึ่งมีปัญหา เช่น จุดที่มีปัญหาทางจราจรทางเท้ากับรถที่ติดกัน บริเวณทั่วไปไม่ มีการรู้ตำแหน่ง ทิศทาง บริเวณที่มีป้ายที่สับสน เส้นทางที่ไม่สมบูรณ์ เป็นต้น

2.4.3 พฤติกรรมการท่องเที่ยว

พฤติกรรมการท่องเที่ยวของผู้มาท่องเที่ยวสามารถแบ่งออกเป็น 2 ประเภทใหญ่ๆ คือ

1. ผู้มาท่องเที่ยวที่มาโดยลำพัง ได้แก่ ผู้มาท่องเที่ยวที่มีได้ใช้บริการของบริษัทท่องเที่ยวแต่มา ด้วยตนเอง ผู้มาท่องเที่ยวประเภทนี้ได้รับคำแนะนำจากเอกสารการท่องเที่ยวจึงไม่คาดหวังในเรื่องความ สะดวกสบายของการเดินทางและการเข้าชมแหล่งท่องเที่ยวมากนัก แต่มักให้ความคาดหวังในเรื่องของ การดำเนินทิศทางค่อนข้างสูง และมีความต้องการรู้ทิศทางในแหล่งท่องเที่ยวเป็นอย่างมาก

2. ผู้มาท่องเที่ยวมาเป็นกลุ่ม ได้แก่ ผู้มาท่องเที่ยวใช้บริการของบริษัทท่องเที่ยว มักต้องการ รวมกลุ่ม และการได้รับการบอกเล่าเกี่ยวกับรายละเอียดของแหล่งท่องเที่ยว และมีความต้องการในเรื่อง ดังกล่าวค่อนข้างสูง

สำหรับพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวในเมืองที่มีอยู่ในปัจจุบัน พอจำแนกได้ดังนี้

1. การชมเมืองโดยรวม ได้แก่ การเดินหรือนั่งรถไปตามเส้นทางสำคัญ ๆ ของเมือง
2. การเข้าชมสถานที่สำคัญและสถานที่น่าสนใจ มักเป็นสถาปัตยกรรมในเชิงวัฒนธรรม
3. การขึ้นที่สูงเพื่อชมเมือง อาจเป็นหอคอย ตึกสูง อาจจัดเป็นร้านอาหารหรือจุดชมเมืองในราคากลางคืนได้ด้วย
4. การชมการละเล่นพื้นเมือง หรือขบวนในงานเทศกาล
5. การจับจ่ายซื้อของ ส่วนใหญ่เป็นการซื้อของที่ระลึกผลิตภัณฑ์พื้นเมือง
6. การนมัสการสิ่งศักดิ์สิทธิ์ มักเป็นนักท่องเที่ยวชาวไทย

2.4.3.1 วัตถุประสงค์ของการท่องเที่ยว

1. การท่องเที่ยวที่เกิดขึ้นจาก การอยากรู้อยากเห็น ด้านต่างๆ เป็นการท่องเที่ยวที่เกิดขึ้นเพื่อได้พบสิ่งแปลกใหม่ ได้แก่ วัฒนธรรมประเพณีที่แตกต่างออกไป ทั้งทางด้านการเมือง ด้านสังคม และบุคคล ด้านลักษณะพิเศษของสภาพธรรมชาติ ปรากฏการณ์ทางธรรมชาติ กล่าวคือ ได้รับรู้เรื่องราวที่แตกต่างไปจากที่ตนเองเคยรับรู้นั่นเอง

2. การท่องเที่ยวที่เกิดขึ้นจากความต้องการที่จะพักผ่อนหย่อนใจ เพื่อเป็นการผ่อนคลายความเครียดจากภาระกิจประจำวัน ได้แก่ การไปเล่นกีฬาประเภทต่างๆ การเดินทางท่องเที่ยวตามแหล่งบริเวณที่มีความสวยงามตามธรรมชาติ งานศิลปะและงานดนตรี หรือความบันเทิงอย่างอื่น ๆ ซึ่งอาจรวมถึงการท่องเที่ยวตามความสนุก สวนสัตว์ ผับ และการจับจ่ายซื้อของไว้ด้วย ทั้งนี้เพื่อการพักผ่อนหย่อนใจของผู้ท่องเที่ยว

3. การท่องเที่ยวที่เกิดขึ้นจากความสนใจทางด้านศาสนาและไสยศาสตร์ ซึ่งได้แก่ การจาริกแสวงบุญ การนมัสการศาสนสถานหรือเกจิอาจารย์ ที่มีชื่อเสียงที่ผู้มาท่องเที่ยวนับถือ รวมถึงการท่องเที่ยวตามสถานที่สำคัญทางประวัติศาสตร์หรือศาสนา และกิจกรรมทางศาสนา

4. การท่องเที่ยวที่เกิดขึ้นจากอาชีพและธุรกิจของผู้ท่องเที่ยว ได้แก่ การเดินทางเพื่อสำรวจค้นคว้า การประชุม การสัมมนา การดูงาน การศึกษา ซึ่งเปรียบเสมือนการเดินทางทัศนศึกษา เพื่อเพิ่มพูนความรู้ หรือเป็นเกียรติและศักดิ์ศรีของผู้ท่องเที่ยวเอง

5. การท่องเที่ยวที่เกิดจากสาเหตุอื่นๆ เช่น การเดินทางมาเพื่อเยี่ยมญาติพี่น้องเพื่อนฝูงในต่างถิ่น มักเกิดขึ้นในช่วงวันหยุดสุดสัปดาห์ หรือวันหยุดนักขัตฤกษ์ และวันเทศกาลต่างๆ

ด้วยเหตุผลที่กล่าวมาข้างต้น ผู้มาท่องเที่ยวสามารถเลือกท่องเที่ยว เพื่อตอบสนองวัตถุประสงค์ของตนในสถานที่ที่แตกต่างกันดังนี้

2.4.3.2 ประเภทของแหล่งท่องเที่ยว

แต่แรกนั้นการท่องเที่ยวจะเกิดขึ้นตามแหล่งท่องเที่ยวที่มีอยู่โดยธรรมชาติก่อน ต่อมาก็มีการพัฒนาขึ้นเรื่อยๆ เป็นอุตสาหกรรมชนิดหนึ่ง เรียกว่า อุตสาหกรรมการท่องเที่ยว และมีแหล่งท่องเที่ยวเกิดขึ้นใหม่อย่างมากมาย จนสามารถแบ่งประเภทของแหล่งท่องเที่ยวตามลักษณะกำเนิดระยะเวลาที่แหล่งท่องเที่ยวมีขึ้นๆ มีการท่องเที่ยวเกิดขึ้น และตามลักษณะอันโดดเด่นหรือทรัพยากรการท่องเที่ยวของแหล่งท่องเที่ยวขึ้นดังนี้

1. ลักษณะการกำเนิดแหล่งท่องเที่ยว แบ่งแหล่งท่องเที่ยวเป็น 2 ประเภท คือ

1.1 แหล่งท่องเที่ยวที่มีอยู่เดิมเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มนุษย์สร้างขึ้นมักจะได้แก่แหล่งท่องเที่ยวตามธรรมชาติ ทางประวัติศาสตร์ โบราณวัตถุ โบราณสถาน ศาสนา และทางศิลปวัฒนธรรมประเพณี กิจกรรมดั้งเดิมของท้องถิ่น เช่น วิถีชีวิตชุมชน ท้องถิ่น เป็นต้น

1.2 แหล่งท่องเที่ยวที่มนุษย์สร้างขึ้น อาจจะมีจุดประสงค์เพื่อการศึกษา หรือเพื่อการพักผ่อนหย่อนใจก็ได้เป็นแหล่งที่ดึงดูดผู้มาท่องเที่ยวได้เช่นกัน ได้แก่ ศูนย์การค้า สถานเริงรมย์ สวนสัตว์ ศูนย์ศิลปวัฒนธรรม และพิพิธภัณฑ์

2. ระยะเวลาที่แหล่งท่องเที่ยวมีการท่องเที่ยวเกิดขึ้น แบ่งแหล่งท่องเที่ยวออกเป็น 2 ประเภท คือ

2.1 แหล่งท่องเที่ยวถาวร คือ แหล่งท่องเที่ยวที่มีกิจกรรมการท่องเที่ยวเกิดขึ้นสม่ำเสมอตลอดปี แต่อาจมีช่วงผู้มาท่องเที่ยวเพิ่มขึ้นมากขึ้น เช่น ในวันหยุดพิเศษ วันนักขัตฤกษ์ ซึ่งเป็นได้ทั้งแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติและประวัติศาสตร์ ฯลฯ

2.2 แหล่งท่องเที่ยวชั่วคราว คือ แหล่งท่องเที่ยวที่มีกิจกรรมท่องเที่ยว เฉพาะวันหรือเฉพาะช่วงระยะเวลาสั้นๆ มักจักเป็นวันที่มีการเฉลิมฉลอง หรือวันเทศกาลต่างๆ อาจเป็นวันสำคัญทางศาสนา การแข่งขัน การประกวดหรืออื่นๆ เช่น เทศกาลหุ่นฟาง จังหวัดชัยนาท

3. ลักษณะอันโดดเด่น หรือทรัพยากรการท่องเที่ยวของแหล่งท่องเที่ยว เดชา บุญค้ำ (2531 : 14) ได้กล่าวถึงแหล่งท่องเที่ยวประเภทต่างๆ ภายในเมือง สามารถแบ่งตามลักษณะเด่นของความน่าสนใจ และกิจกรรมที่เป็นสิ่งดึงดูดใจนักท่องเที่ยว อาจแบ่งออกเป็น 7 ประเภทดังนี้

1. ประเภทโบราณสถาน ได้แก่ พระราชวัง สิ่งก่อสร้างและอาคารที่มีความสำคัญ ในทางประวัติศาสตร์ ประสาท ป้อมปราการ

2. ประเภทศาสนสถาน ได้แก่ วัด โบสถ์ เจดีย์ ศูนย์กิจกรรมทางศาสนา ประเภทธรรมชาติ ได้แก่ ทะเล ชายหาด ป่าไม้ แม่น้ำ ลำคลอง ภูเขา น้ำตก หนอง บึง ทะเลสาบ
3. ประเภทศิลปวัฒนธรรมและการศึกษา ได้แก่ พิพิธภัณฑ์ ศูนย์ศิลปวัฒนธรรม ศูนย์วิจัย หรือที่มีการผลิตสินค้าประจําถิ่น มีประเพณีประจําถิ่น
4. ประเภทสถานเริงรมย์ ได้แก่ โรงละคร และการแสดง ร้านอาหาร หรืออาจเป็นย่านที่มีกิจกรรมกลางคืน
5. ประเภทอุตสาหกรรมและหัตถกรรม ได้แก่ อุตสาหกรรมขนาดเล็กประเภทอื่นๆ ได้แก่ สวนสัตว์ สวนสาธารณะ สนามกีฬา สวนสนุก

ทั้งนี้การที่สถานที่ใดจะ ได้ชื่อว่าเป็นแหล่งท่องเที่ยว มิใช่ว่าสถานที่นั้นเป็นแหล่งที่น่าสนใจ แต่ต้องมีปัจจัยอื่นประกอบให้สามารถดึงดูดผู้คนมาเยี่ยมชมสถานที่นั้นได้ด้วย ปัจจัยที่กล่าวถึงนั้นคือ

2.4.3.3 ปัจจัยที่เอื้ออำนวยต่อการท่องเที่ยว

1. สภาพการเข้าถึง หมายถึง สภาพการคมนาคมไปสู่แหล่งท่องเที่ยวต่างๆ ให้มีความสะดวกสบายเหมาะสมต่อการเดินทางท่องเที่ยว เช่น พิจารณาจากการเดินทางว่าเป็นอย่างไร โดยรถยนต์หรือการเดินทางเท้า และสภาพของเส้นทางเหล่านั้นเอื้ออำนวยต่อการเดินทางเพียงพอหรือไม่ สามารถเข้าถึงในทุกฤดูกาลหรือไม่ ในกรณีที่เป็นถนนจะดูที่ความกว้าง มีสภาพเป็นคอนกรีตลาดยางลูกรัง หรือถนนดิน ซึ่งเหมาะสมเพียงพอหรือไม่ต่อการท่องเที่ยว เป็นต้น โดยที่ถ้าพบว่าจะเกิดความไม่สะดวกขึ้นในส่วนใดก็จะพัฒนาส่วนนั้นให้สะดวกเหมาะสมขึ้น เพื่อดึงดูดให้ผู้คนมาท่องเที่ยวในสถานที่ดังกล่าวนี้ให้มากขึ้น ด้วยสภาพการเข้าถึงที่สะดวกสบายต่อการเข้าถึงพื้นที่ท่องเที่ยวเหล่านั้นเอง
2. สิ่งอำนวยความสะดวก และสาธารณูปโภคสาธารณูปการ ซึ่งหมายถึงบริการพื้นฐานต่างๆ ที่จำเป็นต่อการท่องเที่ยว และระบบสาธารณูปโภคสาธารณูปการ ซึ่งมีอยู่ในบริเวณพื้นที่นั้นๆ ที่นักท่องเที่ยวสามารถใช้บริการได้ว่ามีมากน้อยเพียงใด เช่น ระบบไฟฟ้า ประปา โทรศัพท์ สถานีตำรวจ เป็นต้น ถ้าพบว่าจะเกิดความไม่สะดวก หรือความไม่เพียงพอขึ้นมาในส่วนใดก็จะพัฒนาส่วนนั้นให้มีความสะดวกและเพียงพอเหมาะสมยิ่งขึ้น เพื่อดึงดูดการท่องเที่ยวให้เข้ามาพื้นที่ดังกล่าวมากขึ้น ด้วยสิ่งอำนวยความสะดวกที่เพียงพอเหมาะสมต่อการท่องเที่ยวในพื้นที่ท่องเที่ยวนั้นๆ นั้นเอง
3. สิ่งดึงดูดใจ และการต้อนรับ หมายถึง สภาพภูมิทัศน์เมือง สิ่งแวดล้อมสารรูปเอกลักษณ์ ของแหล่งท่องเที่ยว และการต้อนรับจากคนพื้นที่ในแหล่งท่องเที่ยว ซึ่งเป็นสิ่งที่นับได้ว่ามีความสำคัญต่อแหล่งท่องเที่ยวเป็นอย่างมาก ในการดึงดูดการท่องเที่ยวเข้าสู่แหล่งท่องเที่ยวนั้นๆ เพราะ

การท่องเที่ยวนั้นขายความสวยงาม ความแตกต่าง ความพิเศษ ความเป็นตัวของตัวเองของแหล่งท่องเที่ยวเป็นหลัก เนื่องจากสิ่งสำคัญที่สร้างความประทับใจให้แก่ผู้มาเยือน ทั้งในรูปธรรมและนามธรรม ในทางรูปธรรมการดูแลรักษาสภาพภูมิทัศน์สิ่งแวดล้อมที่ดีของแหล่งท่องเที่ยวก็จะช่วยให้แหล่งท่องเที่ยวนั้นคงความงดงามสวยงามน่าชม และทำให้คงความนิยมอย่างยาวนานสืบไป

ส่วนในทางนามธรรม สิ่งดึงดูดใจที่สุดของการท่องเที่ยว คือ ความมีเอกลักษณ์ของแหล่งท่องเที่ยวนั้นเอง ด้วยนักท่องเที่ยวเดินทางมาท่องเที่ยวเพราะต้องการสัมผัสถึงความมีอยู่จริงเป็นอยู่จริงที่มีความแตกต่างจากพื้นที่อื่น หากมาพบกับสภาพของ “วัฒนธรรมฮ่อมแมะ” ด้วยความพยายามทุกอย่างเพื่อเอาใจนักท่องเที่ยวจนลืมความเป็นเอกลักษณ์ แล้วนักท่องเที่ยวก็จะไม่เหลือความน่าสนใจแก่แหล่งท่องเที่ยวนั้นอีกต่อไป การท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวนั้นก็จะเบาบางลงจนหายไปในที่สุด ทำให้กระบวนการพัฒนาการท่องเที่ยวเกิดหยุดชะงักและไม่ประสบความสำเร็จได้

4. การต้อนรับส่วนในเรื่องของการต้อนรับนักท่องเที่ยวของผู้คนพื้นที่แหล่งท่องเที่ยว นั้นก็มีความสำคัญเช่นเดียวกัน อธิษาศัยไมตรี การไม่เอาเปรียบ ความปลอดภัย การช่วยเหลือ ทัศนคติที่ดี และความเป็นมิตร สิ่งเหล่านี้ล้วนแต่เป็นการสร้างบรรยากาศการท่องเที่ยว และภาพพจน์ที่ดีต่อแหล่งท่องเที่ยวนั้นๆ

จากแนวคิดที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมนักท่องเที่ยว ทำให้เห็นความสำคัญการพัฒนาการท่องเที่ยวที่จะต้องคำนึงถึงสิ่งต่างๆเหล่านี้ เพื่อคงคุณค่าการเป็นแหล่งท่องเที่ยวได้อย่างยาวนาน อันจะเป็นประโยชน์อย่างยิ่ง สำหรับการผลักดันให้เกิดระบบการท่องเที่ยวอย่างต่อเนื่อง ซึ่งจะทำให้เกิดรายได้แก่ท้องถิ่นตามมา และผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นในท้องถิ่นในส่วนนี้จะเป็นสิ่งสำคัญในการทำให้ประชาชนตื่นตัวรักษาสภาพแวดล้อมของชุมชน อนุรักษ์วัฒนธรรมประเพณีเพื่อคงสภาพแหล่งท่องเที่ยวของตนให้เป็นแหล่งรายได้แก่ท้องถิ่น ซึ่งสามารถเกิดขึ้นได้อย่างไม่รู้จบ ซึ่งหลักแห่งการพัฒนานี้ได้ถูกเรียกว่าเป็นการพัฒนาแบบยั่งยืน

ปัจจัยต่างๆ ข้างต้นเป็นส่วนสำคัญที่ทำให้ผู้มาท่องเที่ยวตัดสินใจเลือกไปท่องเที่ยวยังสถานที่ท่องเที่ยวที่มีความพร้อมในเรื่องปัจจัยเหล่านี้ และยังเป็นส่วนสำคัญที่ทำให้เกิดความประทับใจที่ต้องการที่จะกลับมาเที่ยวในโอกาสต่อไป ในทางกลับกัน ผู้มาท่องเที่ยวจะเกิดทัศนคติที่ไม่ดีต่อแหล่งท่องเที่ยวนั้น หากเกิดปัญหาและอุปสรรคในการท่องเที่ยวเกิดขึ้น

2.4.5 ปัญหาและอุปสรรคในการท่องเที่ยว

จากการรวบรวมความคิดเห็นของผู้มาท่องเที่ยวและผู้นำทางท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวต่างๆพบว่า การท่องเที่ยวตามแหล่งท่องเที่ยวต่างๆในปัจจุบันผู้มาท่องเที่ยวมักประสบปัญหาดังนี้

1. ขาดการบอกทิศทางในแหล่งท่องเที่ยวและส่วนบริการต่างๆในแหล่งท่องเที่ยว ซึ่งควรมีการบอกทิศทางที่ชัดเจนขึ้น อาจเป็นรูปของป้ายบอกทางด้วยอักษร ด้วยแผนที่รูปภาพ หรือการออกแบบสถานที่ให้สามารถถือถือการเข้าถึงจุดต่างๆได้โดยง่าย

2. ขาดความสะดวกสบายในบริเวณแหล่งท่องเที่ยว เนื่องจากในกิจกรรมท่องเที่ยวที่ผู้มาท่องเที่ยวต้องการสิ่งบริการอื่นๆประกอบในการท่องเที่ยวด้วย เช่น บริการด้านห้องน้ำ ห้องส้วม ศาลา หรือบริเวณที่พักรอคอยกลุ่มท่องเที่ยวของตน เป็นต้น ซึ่งบริการเหล่านี้มักมีจำนวนไม่เพียงพอหรือไม่ก็คุณภาพไม่ดีพอ

3. การที่แหล่งท่องเที่ยวนั้นขาดเอกลักษณ์ เนื่องจากถูกทำลายเพราะการเข้าชมของผู้มาท่องเที่ยว หรือการที่ผู้ประกอบการในแหล่งท่องเที่ยวต่างๆ ประพฤติตามใจชอบ ในการแสวงหาผลประโยชน์ของตนเองจนทำให้เกิดผลเสียต่อแหล่งท่องเที่ยว และสภาพธรรมชาติบริเวณโดยรอบ เช่น การปลูกสร้างอาคารสูงบดบังวัดหรือสถาน โบราณ สถานที่สวยงามซึ่งมีคุณค่าทางประวัติศาสตร์ ทำลายทัศนียภาพ หรือการทิ้งขยะเกลื่อนกลาด การขูดขีดผนังกำแพงหรือต้นไม้ของผู้มาท่องเที่ยว และการปล่อยน้ำเสียจากกิจการของตนลงในแม่น้ำลำคลองของบรรดาผู้ประกอบการ ทำให้แหล่งท่องเที่ยวและ บริเวณโดยรอบเสื่อมสภาพ สูญเสียเอกลักษณ์ที่คงงดงาม เป็นต้น

4. ความไม่สะดวกในการเข้าถึงจุดต่างๆในแหล่งท่องเที่ยว ส่วนใหญ่เป็นเพราะถนนนั้นมีความคับแคบเกินไปเกรงจะเกิดอันตรายระหว่างคนเดินเท้ากับผู้ที่ใช้รถยนต์พาหนะขึ้นได้

5. แหล่งท่องเที่ยวมีความแออัด หรือขาดการระบายอากาศที่ดีเนื่องจากมีผู้มาท่องเที่ยวเข้าชมสถานที่ท่องเที่ยวที่นักท่องเที่ยวมากจนเกินไปกว่าที่ความสามารถของสถานที่นั้นๆจะรองรับได้

6. ขาดความต่อเนื่องของเส้นทางในแหล่งท่องเที่ยว ทำให้การเข้าชมสถานที่ที่น่าสนใจสำหรับนักท่องเที่ยวไม่อาจจะกระทำได้ เนื่องจากไม่มีทางเดินต่อเนื่องกันหรือบาทวิถีคับแคบเกินไป

7. อากาศร้อนมีฝุ่นมาก และเสียงดังหนวกหูจากขบวนพาหนะ ทำให้บรรยากาศในแหล่งท่องเที่ยวไม่สงบ ร่มรื่น ไม่น่าเข้าดูเข้าชม

ปัญหาและอุปสรรคต่างๆข้างต้น เป็นส่วนสำคัญที่ทำให้ผู้มาท่องเที่ยวเกิดทัศนคติที่ไม่ดีต่อแหล่งท่องเที่ยวที่นั้น และอาจไม่กลับมาเที่ยวอีกในโอกาสต่อไป

2.4.6 ทฤษฎีและหลักการ การพัฒนาภูมิทัศน์เมืองเพื่อการท่องเที่ยว

การพัฒนาใดๆก็ตามจะต้องคำนึงถึงวัตถุประสงค์ และวัตถุประสงค์นั้นต้องสอดคล้องกับปรัชญาและแนวความคิดที่มีเหตุผล และเกิดประโยชน์แก่ทุกฝ่ายในการพัฒนาภูมิทัศน์เมืองเพื่อการท่องเที่ยวที่เช่นเดียวกันจะต้องคำนึงถึงผู้ที่เกี่ยวข้องทุกฝ่าย ซึ่งได้แก่ นักท่องเที่ยว ประชากรของเมือง ผู้รับผิดชอบ และผู้ดำเนินการพัฒนา

เดชา บุญค้ำ (2531:10,1) ได้ให้ความหมายของ “ภูมิทัศน์เมือง” หมายถึงองค์ประกอบของเมืองที่มองเห็นได้ด้วยตา และมีผลกระทบต่อการรับรู้ทางด้านสุนทรีย์ ได้แก่ ต้นไม้ อาคาร ป้ายโฆษณา สาธารณูปโภค เป็นต้น

2.4.6.1 ย่านและที่รวมกิจกรรม

เดชา บุญค้ำ (2531:4,1) ได้ให้ความหมายของ “ย่าน”

ย่าน (District) หมายถึง บริเวณที่มีความคล้ายคลึงกันในวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนความคล้ายคลึงของสถาปัตยกรรม หรือกิจกรรมที่เกิดขึ้นหรืออาจเป็นย่านที่เคยมีความสำคัญมาในอดีตเคยมีเหตุการณ์สำคัญทางประวัติศาสตร์เกิดขึ้น โดยที่จะมีอาณาบริเวณขนาดพื้นที่เล็กหรือใหญ่ก็ได้ไม่จำกัด เมืองบางเมืองอาจจะมีเพียงอย่างเดียวในขณะที่บางเมืองมีขนาดใหญ่อาจจะมีถึงสิบย่าน โดยที่แต่ละย่านจะมีอาณาเขตที่แสดงขอบเขตได้ชัดเจนอาจเป็นอาณาเขตทางกายภาพที่เป็นธรรมชาติ เช่น ถนน แม่น้ำ ลำคลอง ภูเขา หรือเป็นอาณาเขตที่มนุษย์สร้างขึ้นก็ได้ เช่น กำแพงแนวหรือกลุ่มต้นไม้ เป็นต้น

ย่าน (District) สำหรับเมืองๆหนึ่งจะประกอบไปด้วยหมู่บ้านและอำเภอ ศูนย์กลางของเมือง เมืองส่วนบน ใจกลางเมือง ส่วนพักอาศัยภายในเมือง บริเวณวิทยาลัย ส่วนเหล่านี้นับได้ว่าเป็นย่าน ซึ่งบางครั้งได้มีการกำหนดขอบเขตของบริเวณอย่างชัดเจน เช่น บริเวณมหาวิทยาลัย บริเวณปะปนกัน เช่น ในเมือง (Kevin Lynch,1960)

เดชา บุญค้ำ (2531:4,1) ได้ให้ความหมายของคำว่า “ที่รวมกิจกรรม” ว่า

ที่รวมกิจกรรม (NODE) หมายถึง บริเวณที่มีผู้คนมารวมตัวกันเป็นจำนวนมากเพื่อประกอบกิจกรรมคล้ายคลึงกันในช่วงระยะเวลาหนึ่งๆซึ่งอาจจะเป็นเฉพาะช่วงเช้าของทุกวันอาทิตย์เช่น บริเวณตลาดนัดคลองเตย ตลาดบางกะปิ หรือจะเป็นช่วงวันหยุดสุดสัปดาห์อย่างบริเวณตลาดนัดสวนจตุจักร หรือเป็นช่วงระยะเวลาพิเศษที่ติดต่อกันหลายๆวันเช่น บริเวณจัดงานแสดงสินค้าที่สวนอัมพร เป็นต้น

ศูนย์รวม (NODE) จะเป็นศูนย์กลางของกิจกรรมแม้ว่าที่ศูนย์กลางที่เห็นนั้นเป็นจุดที่เด่นของเมืองเช่นกัน แต่ก็ยังมีข้อแตกต่างกัน ที่จุดประสงค์ของการใช้กิจกรรมที่หมายตาเป็นวัตถุประสงค์

มองเห็น แต่ศูนย์กลางรวมเป็นศูนย์กลางของกิจกรรมตัวอย่างเช่น บริเวณอนุสาวรีย์คุณหญิงโม เป็นทั้ง Landmark และเป็นทั้ง Node (Kevin Lynch, 1960)

ซึ่งกล่าวโดยรวมนั้นแล้วที่รวมกิจกรรมก็คือ ย่านชนิดหนึ่งที่มีความหนาแน่นค่อนข้างสูง และเกิดจากการรวมตัวกันเพื่อกิจกรรมมากกว่าลักษณะทางกายภาพอื่นๆ ตามปกติบริเวณที่รวมกิจกรรม จะมีพื้นที่ค่อนข้างจำกัด และลักษณะทางกายภาพของบริเวณที่จะสร้างขึ้นเป็นแบบถาวรหรือแบบที่รื้อถอนได้สะดวกตามแต่ความถี่ของกิจกรรมที่มี และจะถูกสร้างขึ้นเพื่อให้สอดคล้องกับกิจกรรมที่จะเกิดขึ้นด้วย

เดชา บุญค้ำ (2531:4,2) ได้แบ่งประเภทของย่านและที่รวมกิจกรรมออกเป็น 6 ประเภทดังนี้

1. ย่าน ประวัติศาสตร์ ส่วนมากจะเป็นย่านที่มีความสำคัญในทางประวัติศาสตร์ และอนุรักษ์รูปแบบของอาคารที่จะสร้างขึ้นใหม่
2. ย่านพาณิชย์ เป็นย่านที่มีความสำคัญทางด้านเศรษฐกิจของเมือง เป็นย่านค้าขายแรก เปลี่ยนสินค้า
3. ย่านเรจิมย์ เป็นย่านมีสถานบริการให้ความบันเทิงเรจิมย์อยู่รวมๆกัน จนกลายเป็นแหล่งท่องเที่ยว
4. ย่านอุตสาหกรรม เป็นย่านที่มีการประกอบอุตสาหกรรมประเภทเดียวกัน และสำคัญ จนกลายมาเป็นย่านอุตสาหกรรมที่รองรับการท่องเที่ยวได้
5. ย่านที่พักอาศัย เป็นย่านที่พักอาศัยของชุมชนกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งที่มีศิลปวัฒนธรรม และความเป็นอยู่เป็นพิเศษที่แตกต่างออกไป มีสถาปัตยกรรมที่เป็นเอกลักษณ์
6. ย่าน สถาน ที่ราชการ เป็นย่านที่มีอาคารสถานที่ราชการต่างๆ

ในแต่ละเมือง ไม่จำเป็นต้องมีย่านต่างๆเหล่านี้ ทุกย่านเสมอไป หรือแม้แต่นิคมเดียวกันอาจมีลักษณะที่แตกต่างกันได้ ขึ้นอยู่กับรายละเอียดปลีกย่อยอีกหลายประการในการพัฒนาเมืองเพื่อการรองรับการท่องเที่ยว นั้น ย่านต่างๆภายในเมืองควรจะได้รับ การจัดแบ่งประเภทเพื่อที่ว่าในการพัฒนาจะได้สามารถเอาลักษณะเด่นๆเหล่านี้มาปรับปรุงเพื่อให้เกิดประโยชน์กับการท่องเที่ยวได้

2.6.1.1 ข้อพิจารณาในการปรับปรุงย่านและที่รวมกิจกรรม

เดชา บุญค้ำ (2531:4,3-4,6) ได้กล่าวถึงข้อพิจารณาในการปรับปรุงย่าน และที่รวมกิจกรรม ในการพัฒนาภูมิทัศน์เมืองจะมีแนวทางที่แตกต่างกันไปตามลักษณะแต่ละเมืองและ จำเป็นจะต้องมีการศึกษาถึงปัญหาในแต่ละพื้นที่เสียก่อนจึงจะสามารถกำหนดแนวทางการพัฒนา แก้ไข ปรับปรุงได้ โดยอาศัยแนวทางในการปรับปรุงโดยสังเขปดังนี้

1. การปรับปรุงจินตภาพของย่าน โดยอาศัยการควบคุมการออกกฎข้อบังคับ พระราชบัญญัติหรือเทศบัญญัติขึ้น มาควบคุมเฉพาะย่าน ได้เช่น การควบคุมรูปแบบของสถาปัตยกรรม การควบคุมความหนาแน่น ควบคุมรูปแบบของป้าย เป็นต้น

2. การแก้ปัญหาคความขัดแย้งของการจราจร เป็นการเอื้อประโยชน์ต่อเส้นทางสัญจร การเดินเท้า เพิ่มพื้นที่พักผ่อนภายในเมือง

3. การส่งเสริมกิจกรรม เพื่อช่วยให้ย่านมีจุดสนใจของคนในเมืองและนักท่องเที่ยวมากขึ้น เช่น จัดเทศกาล นิทรรศการ งานเฉลิมฉลองต่างๆ

4. การปรับปรุงสิ่งประกอบภูมิทัศน์เช่น ชุม ศาลา ที่พักผ่อนรถประจำทาง ม้านั่ง เสาไฟฟ้า กระบะต้นไม้ เป็นต้น

5. การปรับปรุงขอบเขตเช่น การใช้ต้นไม้เป็นตัวกำหนดขอบเขต การใช้วัสดุปูพื้น สิ่งประกอบถนน เพื่อให้เมืองมีอาณาเขตที่ชัดเจน

2.6.2 ที่ว่างโล่ง

โสภากย์ ผาสุกนิรันดร์ (2537:98) ได้ให้ความหมายของพื้นที่โล่งว่า

พื้นที่โล่ง หมายถึง ภูมิสถาปัตยกรรมชาติเช่น ท้องทุ่ง พื้นที่รกร้าง และหุบเขา พื้นที่น้ำ ที่ว่างเปิดโล่งนี้เป็นภูมิประเทศากหลังของสิ่งปลูกสร้างที่มนุษย์ทำขึ้น และเชื่อมต่อกับถนนและการบริการอื่นๆจากหลังนี้มีกฎเกณฑ์รวมเข้ากับการได้รับผลกระทบจากการพัฒนาต่างๆทั้งโดยการใช้สอยทางกายภาพและการมองชม รวมทั้งทัศนียภาพจากทางอากาศ

Lawrence Halprin (1968:89-95) ได้กล่าวว่าที่โล่งว่าง (Open Space) เป็นที่โล่งว่างปราศจากอาคารปกคลุมล้อมรอบด้วยอาคารหนาแน่นใช้ในการสัญจร การรับอากาศและแสงแดด ป้องกันเพลิงไหม้ และเพื่อการพักผ่อนหย่อนใจ

2.6.2.1 การพิจารณาคูณค่าทางทัศนียภาพของที่โล่ง

ระนาบทางนอน ได้แก่ พื้นผิวประดิษฐ์ เช่น ถนน ทางเดิน ลาน และพื้นผิวธรรมชาติ เช่น สนามหญ้า ทุ่งโล่ง ฯลฯ

ระนาบทางตั้ง ได้แก่ รูปร่างหน้าตาของอาคาร หอนาฬิกา ต้นไม้ ฯลฯ

ระนาบเหนือศีรษะ ได้แก่ ท้องฟ้า หลังคา

ตัวประกอบที่ว่างอาจให้ทั้งสุนทรียภาพ ทั้งประโยชน์ใช้สอย ได้แก่ ม้านั่ง โคมไฟ รูปปั้น ต่างๆที่อยู่ในที่โล่ง

เดชา บุญค้ำ (2531:5,1-5,14) ได้กล่าวถึง พื้นที่โล่งในแหล่งท่องเที่ยวแยกออกเป็น 3 ประเภทที่สำคัญคือ

1. สวนหย่อม

ที่ว่างโล่งประเภทสวนหย่อม หมายถึง สวนขนาดเล็กซึ่งไม่มีการเข้าไปใช้งานมากนัก หรือมีแต่เพียงเล็กน้อย แต่จะมีประโยชน์ในแง่ของการตกแต่งเพื่อความร่มรื่นสวยงามของเมืองมากกว่า ทั้งนี้เนื่องจากขนาดของพื้นที่ที่มีความกว้างไม่มากพอที่จะเอื้ออำนวยให้เกิดกิจกรรมต่างๆ การเข้าถึงลำบาก หรือสภาพแวดล้อมไม่เหมาะสำหรับการเข้าไปพักผ่อนนั่งเล่นเช่น หัวมุมถนน วงเวียน เกาะกลางถนน สีแยก เป็นต้น เกณฑ์ประการสำคัญของการออกแบบปรับปรุงสวนหย่อมคือ การดูแลรักษาจะต้องง่าย สะดวก ประหยัด ในที่นี้กล่าวถึงเฉพาะสวนหย่อมในพื้นที่ที่เป็น ที่สาธารณะ และอยู่ในการดูแลของเทศบาลเมือง

สวนหย่อมจัดว่าเป็นที่ว่างโล่ง (Open Space) ของเมืองและเป็นส่วนที่ตกแต่งเมืองให้เกิดความสวยงามเป็นระเบียบเรียบร้อย เป็นส่วนที่เพิ่มพื้นที่สีเขียวเพิ่มความร่มรื่นให้กับถนนและทางเท้าประเภทสวนหย่อม

1. สวนหย่อมตกแต่งเพื่อความสวยงาม ได้แก่ บริเวณที่มีขนาดเล็กหรือการเข้าถึงลำบาก ไม่เหมาะแก่การใช้สอยเช่น เกาะกลางถนน อนุสาวรีย์ หัวมุมสีแยก เป็นต้น
2. สวนหย่อมที่สามารถใช้งานได้ ได้แก่ เกาะกลางถนนที่มีการสัญจรเบาบางมีการเข้าถึงได้ พื้นที่ว่างระหว่างอาคารที่ใช้เป็นสนามเด็กเล่น เป็นต้น

ข้อพิจารณาในการปรับปรุง “ที่ว่างโล่งประเภทสวนหย่อม”

1. ความกลมกลืนกับสภาพแวดล้อม โดยการออกแบบควรมองประกอบไปกับตึกและอาคารโดยรอบ ขนาดสัดส่วนของถนน ที่ว่างระหว่างอาคาร และสีของบริเวณโดยรอบในการออกแบบนั้นควรมองภาพรวมประกอบไปกับบริเวณโดยรอบ มิใช่มองเฉพาะสวนหย่อมนั้นๆ เท่านั้น
2. ความกลมกลืนกับทางสัญจรของเมือง สวนหย่อมเหล่านี้จะต้องไม่เป็นสิ่งกีดขวางการสัญจรของเมือง โดยเฉพาะอย่างยิ่งระบบทางเดินเท้าและควรคำนึงถึงการสัญจรของรถยนต์ หรือพาหนะอื่นๆที่จะผ่านโดยไม่ปลูกต้นไม้หรือสิ่งก่อสร้างใดๆปิดบังการมองเห็นตามบริเวณสำคัญ เช่น หัวมุมถนน สีแยก ทางโค้ง ทางเลี้ยวต่างๆ
3. การพิจารณาการใช้งานควรพิจารณาว่า การใช้งานนั้นๆจะไม่ใช่ปัญหาต่อการสัญจรหรือความเป็นระเบียบเรียบร้อยของบ้านเมือง และกิจกรรมนั้นๆเป็นกิจกรรมที่คนในบริเวณนั้นต้องการ เช่น การใช้เป็นที่นั่งพักผ่อน เป็นสนามเด็กเล่นขนาดย่อม เป็นต้น
4. ความสะดวกในการบำรุงรักษา ในการปรับปรุงบริเวณสวนหย่อมเหล่านี้ จำเป็นจะต้องคำนึงถึงความสวยงามในระยะยาว รูปแบบและวัสดุที่ใช้มีผลต่อระดับความต้องการดูแลรักษา

5. คำนี้ถึงประโยชน์อื่นๆที่จะได้รับเช่น การเพิ่มร่มเงาให้กับบริเวณด้วยการปลูกต้นไม้ใหญ่ที่ให้ร่มเงา การทำขอบของสวนให้สามารถนั่งพักได้บ้างหากสภาพแวดล้อมอำนวย เป็นต้น

2. ลานกิจกรรม ลานเอนกประสงค์ (Plaza)

ลาน (Plaza) หมายถึง บริเวณเปิดโล่งกลางแจ้งซึ่งเป็นพื้นลาดแข็งถูกล้อมรอบหรือล้อมอยู่เพียงบางส่วนด้วยอาคาร ลานนี้อาจลาดผิวด้วยวัสดุต่างๆกันเช่น พื้นคอนกรีต พื้นปูอิฐ พื้นปูหิน พื้นปูกระเบื้อง หรือวัสดุหลายๆอย่างผสมกันและอาจมีพื้นที่บางส่วนแบ่งเป็นแปลงปลูกต้นไม้ แปลงปลูกหญ้าปนอยู่ด้วยได้

ลานนี้เป็นบริเวณซึ่งแยกขาดจากการสัญจรด้วยขยวดยาน จากการจอดรถ เป็นบริเวณสำหรับการพักผ่อนหย่อนใจเป็นที่รวมของผู้คน นักท่องเที่ยว หรือเป็นบริเวณที่เกิดกิจกรรมต่างๆในเมืองหรือชุมชนที่มีความหนาแน่นมาก “ลาน” เป็นส่วนเปิดโล่งของเมืองเพื่อรับแสงสว่าง เพื่อการพัดผ่านของลม และเพื่อช่วยผ่อนคลายความแออัดของเมือง

1. ประเภทของลาน สามารถแบ่งตามการใช้สอยออกได้เป็น 5 ประเภทคือ

- 1.1 ใช้เพื่อการสัญจรหรือเป็นทางเท้า
- 1.2 ใช้เพื่อการพบปะสังสรรค์
- 1.3 ใช้เพื่อการพักผ่อนหย่อนใจ
- 1.4 ใช้เพื่อประโยชน์ทางการมองเห็น
- 1.5 ใช้เพื่อประโยชน์หลายๆอย่างเช่น เป็นพื้นที่แสดงศิลปวัฒนธรรม

2. ข้อพิจารณาในการปรับปรุง “ลานกิจกรรม ลานเอนกประสงค์” (Plaza)

- 2.1 การแยกกิจกรรมและการสัญจรที่เหมาะสม ลานควรมีขอบเขตที่แน่ชัดแยกออกจากระบบสัญจรรวมของเมือง เพื่อให้เกิดความปลอดภัยและความสะดวก
- 2.2 การเลือกใช้วัสดุ ควรเป็นพื้นผิวแข็งเพื่อความถาวรแข็งแรง ทนทาน สวยงาม และกลมกลืนกับวัสดุของสิ่งที่อยู่โดยรอบ และในบริเวณลานเดียวกันอาจมีการใช้วัสดุหลายชนิดได้
- 2.3 คำนี้สภาพอากาศของบริเวณ ลานจะเป็นที่ร้อนไม่ร้อนขึ้นเกิดแสงสะท้อนและไอร้อน ควรปลูกต้นไม้ให้ร่มเงาเพื่อลดความร้อน
- 2.4 การจัดหาสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆควรคำนึงถึงผู้ใช้ที่เป็นเด็ก คนชรา หรือผู้ที่มีความพิการด้วย

3. บ่อน้ำ สระน้ำ แม่น้ำลำคลองที่มีตามธรรมชาติ

จัดเป็น ที่เปิด โล่ง ที่ช่วงลดความแออัดหนาแน่นของเมืองเป็นบริเวณที่ลมพัดผ่าน และเพิ่มกิจกรรมการใช้สอยให้มากขึ้น จึงเป็นสิ่งที่ควรพิจารณาในการพัฒนาภูมิทัศน์เมืองเช่นกัน

บ่อน้ำหรือสระน้ำบางแห่งที่มีความสำคัญในทางประวัติศาสตร์สมควรมีการปรับปรุงขึ้น มาให้มีการใช้งานเป็นที่พักผ่อน ได้ด้วย ทั้งนี้เพราะเป็นหลักฐานทางประวัติศาสตร์โบราณคดีอย่างหนึ่ง ซึ่งแสดงถึงระบบการวางผังเมืองบริเวณที่เปิดโล่งของเมือง และเป็นแหล่งน้ำสำหรับการบริโภคด้วย

ข้อพิจารณาในการปรับปรุงบริเวณชานน้ำ

จะต้องจัดก่อสร้างเขื่อน เพื่อความแข็งแรงพร้อมทั้งปรับแต่งรูปทรงของบ่อน้ำ โดยเฉพาะในเมืองที่มีการใช้สอยที่รึมน้ำมาก ควรทำให้เกิดความทนทานต่อการเหยียบย่ำและเพื่อช่วยป้องกันมิให้

ตลิ่งพังทลาย และควรเพิ่มความสวยงามและน่าสนใจด้วยการใช้น้ำพุรูปแบบต่างๆและยังมีประโยชน์ในการช่วยเพิ่มออกซิเจนให้กับน้ำ ช่วยในการหมุนเวียนของน้ำไม่ให้เน่า

จากรายละเอียดที่กล่าวมาข้างต้น ที่ว่างโล่งในแหล่งท่องเที่ยวสามารถแบ่งได้เป็นสวนหย่อม ลานเอนกประสงค์ บ่อน้ำ สระน้ำที่มีอยู่ตามธรรมชาติ ข้อพิจารณาในการปรับปรุงที่ว่างโล่งต้องคำนึงถึงความกลมกลืนกับสภาพแวดล้อม พิจารณาถึงการใช้งานของกิจกรรมให้เป็นกิจกรรมที่คนในบริเวณนั้นต้องการการบำรุงรักษา การจัดหาสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ

2.6.3 เส้นทางสัญจร

คำธร กุศล (2519:38) ได้ให้ความหมายของเส้นทางสัญจรว่า

เส้นทาง (Paths) ประกอบด้วยถนนสายสำคัญๆเป็นถนนประธาน และถนนสายรองในระดับเมืองจะมีข่ายของถนนใหญ่ แต่ในระดับหมู่บ้านจะมีข่ายของถนนเล็ก สำหรับอาคารหลังหนึ่งจะมีข่ายของถนนใหญ่อยู่หลายสายที่ประชาชนใช้ไปมาซึ่งที่นั้นๆ และข่ายของถนนหลัก (Highway) เป็นข่ายทาง (Pathway) สำหรับเมืองทั้งเมือง หรือแม้กระทั่งทางเท้าของบริเวณมหาวิทยาลัยก็เป็นทาง Pathway ของมหาวิทยาลัยด้วย

ถนนเป็นองค์ประกอบสำคัญของเมือง ทำหน้าที่เชื่อมโยงส่วนต่างๆของเมืองเข้าด้วยกัน และยังเป็นส่วนเชื่อมโยงเข้ากับระบบสัญจรไปยังที่อื่นๆของประเทศด้วย

เดชา บุญค้ำ (2531:6,10) ได้แบ่งประเภทของถนนในเมืองออกเป็น 5 ระดับคือ

1. ถนนสายประธาน ได้แก่ ถนนเชื่อมระหว่างเมือง
2. ถนนสายหลัก ได้แก่ ถนนที่ตัดผ่านพื้นที่ส่วนใหญ่ของเมือง
3. ถนนสายรอง ได้แก่ ถนนที่แยกย่อยออกจากถนนสายหลัก

4. ถนนสายย่อย ได้แก่ ถนนที่แยกออกจากถนนสายรอง

5. ถนนทางเท้า ได้แก่ ถนนที่แยกเข้าสู่สถานที่ต่างๆ

ถนนในระดับสายหลัก สายรอง และสายย่อย และทางเท้า เป็นของถนนที่อยู่ในเมืองและถนนที่มีความสำคัญมากกับทัศนียภาพของเมืองในส่วนรวมคือ ถนนสายหลักและถนนสายรอง เนื่องจากถนนสองระดับนี้เป็นส่วนเชื่อมโยงจุดสำคัญๆของเมือง ทั้งที่หมาะตา ย่านสำคัญสถานที่สำคัญในระดับเมือง ซึ่งคนส่วนใหญ่จะต้องใช้และผ่านไปมาเป็นประจำจึงเป็นถนนที่สื่อความหมายของตัวเมืองได้ดีที่ผู้มาเยี่ยมชมควรประทับใจในทัศนียภาพในแนวถนนเหล่านี้

ทางเท้า มีหน้าที่หลักเช่นเดียวกับถนน คือรองรับการสัญจรและมีความสำคัญมากทัดเทียมกับถนน ทางเท้าอาจเป็นทางเดินที่ขนานไปกับแนวถนนก็ได้ หรืออาจแยกต่างหากจากแนวถนนก็ได้

ประเภทของทางเดินเท้าสามารถแบ่งออกได้ คือ

1.1 ทางเท้าขนานไปกับแนวถนนได้แก่ ทางเดินเท้าที่อยู่ขนานสองข้างของแนวถนน

1.2 ทางเท้าเป็นทางลัดได้แก่ ทางเท้าที่ลัดไปตามชอยหรืออยู่ด้านหลังอาคาร

1.3 ทางเท้าระหว่างอาคารพาณิชย์หรือย่านทางเดินเท้าได้แก่ บริเวณที่คนสามารถเดินติดต่อกันได้ทั้งบริเวณ โดยไม่มีทางรถยนต์เข้าไปยุ่งเกี่ยว

1.4 ทางเท้าชั่วคราวได้แก่ การปิดถนนบางสายใช้เป็นทางเดิน หรือเพื่อกิจกรรมต่างๆ

เดชา บุญค้ำ (2531:6,5) ได้กล่าวถึงเส้นทางนักท่องเที่ยวว่า

สามารถพบเห็นหรือเข้าชมจุดที่น่าสนใจตามแหล่งท่องเที่ยวต่างๆได้ง่าย สะดวก ปลอดภัย ได้รับความรู้ และความเพลิดเพลินจากการใช้เส้นทางที่จัดทำขึ้นสำหรับนักท่องเที่ยวนี้

ในหลายกรณีเส้นทางนักท่องเที่ยวเกิดขึ้นมาโดยอัตโนมัติจากการท่องเที่ยวหลายๆกลุ่มใช้เส้นทางเดิมอยู่เป็นประจำในการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวที่มีความสนใจเส้นทางนี้อาจจะเป็น ทาง รถยนต์ ทางเท้า ทางเรือ หรืออื่นๆ

เส้นทางประจำสำหรับนักท่องเที่ยวอาจเป็นการใช้เส้นทางร่วมกับทางสัญจรปกติของเมืองหรืออาจเป็นการกำหนดเส้นทางขึ้นมาใหม่เฉพาะเป็นพิเศษสำหรับพาหนะที่รับนักท่องเที่ยวในกรณีที่มีนักท่องเที่ยวจำนวนมากพอสมควรมีแหล่งท่องเที่ยวที่สามารถดึงดูดในระดับสูง

ประเภทของเส้นทางที่สัญจรสามารถแบ่งออกได้ดังนี้คือ เส้นทางเท้า ทางรถยนต์ หรือรถโดยสาร ทางจักรยาน ทางเรือ หรือแพ รถไฟหรือรถราง พาหนะอื่นๆ

2. ข้อพิจารณาในการปรับปรุงเส้นทาง

2.1 การกำหนดเส้นทางควรเริ่มต้นจากการพิจารณาคำแนะนำของแหล่งท่องเที่ยวประเภทต่างๆภายในเมือง จัดลำดับความสำคัญความน่าสนใจไว้ด้วย จากนั้นจึงเป็นการพิจารณาว่าจะสามารถเชื่อมต่อแหล่งท่องเที่ยวต่างๆเข้าด้วยกันโดยวิธีใดบ้าง

2.2 การจัดเส้นทางในลักษณะวงบรรจบ เพราะทำให้นักท่องเที่ยวได้พบเห็นสิ่งแปลกใหม่เกิดความเพลิดเพลินไปตลอดทาง โดยไม่ต้องย้อนกลับเส้นทางเดิม อาจจัดให้มีการเดินทาง 2 ลักษณะก็ได้เช่น เริ่มต้นด้วยการเดินไประยะหนึ่งแล้วเปลี่ยนเป็นการสัญจรโดยทางเรือในขาหลัง

2.3 การจัดเส้นทางให้มีความแตกต่างภายในเมือง เพื่อเสนอเป็นทางเลือกสำหรับนักท่องเที่ยวที่มีเวลามากน้อยแตกต่างกัน นอกจากนั้นยังอาจจัดเส้นทางนักท่องเที่ยวหลายเส้นทางที่มีความแตกต่างกันอันเนื่องมาจากความสนใจของนักท่องเที่ยว

2.4 การให้ข้อมูลข่าวสารในเส้นทางด้วยระบบป้ายหรือด้วยวิธีอื่นเพื่อช่วยบอกทิศทางระยะทางเช่น การช่วยนักท่องเที่ยวในการกำหนดทิศทางตนเองด้วย “ที่หมายตา” (Landmark) การสร้างให้เกิดความต่อเนื่องกันของเส้นทางด้วยการใช้วัสดุพื้นที่ทำที่เหมือนกันไปตลอดทางเป็นต้น

2.5 การปรับปรุงบริเวณจุดเริ่มต้นของเส้นทางมักจะเป็นจุดอยู่ในย่านใจกลางเมืองเป็นจุดที่เข้าถึงได้ง่ายมีข้อมูลต่างๆรวมอยู่ ซึ่งนักท่องเที่ยวจะใช้ในการตัดสินใจวางแผนการเที่ยว มีสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆไว้บริการ

2.6 ความต่อเนื่องกับเส้นทางทัศนารภายนอกเมือง เส้นทางทัศนารนี้ไม่ควรจะจำกัดทำอยู่เพียงภายในเมืองเท่านั้น แต่ควรได้พิจารณาถึงความต่อเนื่องกับเส้นทางนักทัศนารภายนอกเมืองด้วย ซึ่งอาจเป็นเส้นทางเดียวกันหรือต่อเนื่องกันเป็นบางส่วนก็ได้

จากรายละเอียดที่กล่าวมาข้างต้นทางสัญจร คือ ถนนภายในเมืองซึ่งแบ่งออกเป็นสายประธาน สายหลัก สายรอง สายย่อย ส่วนเส้นทางนักท่องเที่ยวเป็นทางสัญจรที่กำหนดขึ้น

1. อาคารบริการนักท่องเที่ยวหรือศูนย์บริการนักท่องเที่ยว ต้องอยู่ในตำแหน่งที่มองเห็นได้ง่าย และอยู่ในบริเวณที่มีนักท่องเที่ยวผ่านเป็นจำนวนมากศูนย์บริการนักท่องเที่ยวที่สมบูรณ์ จะประกอบไปด้วยส่วนต่างๆเช่น

- 1.1 ส่วนบริการ เช่น การแลกเปลี่ยนเงินตรา
- 1.2 ที่ทำการตำรวจท่องเที่ยว
- 1.3 ร้านอาหาร ร้านขายของที่ระลึก
- 1.4 ห้องน้ำ ห้องส้วม

1.5 บริเวณที่นั่งพักคอยที่นัดพบ

1.6 อื่นๆเช่น ห้องนิทรรศการ ห้องแสดงงาน

2. สถานที่พักควรเป็นอาคาร โล่ง มีจุดประสงค์เพื่อให้นักท่องเที่ยวที่นั่งพักหลบแดดหลบฝนหรือเป็นจุดที่มีวิวทัศนียภาพ

3. ห้องน้ำ ห้องน้ำสำหรับบริการนักท่องเที่ยวมักจัดให้มีเพียงห้องส้วมและส่วนที่ล้างมือเท่านั้น ควรอยู่ในที่ที่ไม่โดดเด่นจนเกินไป

4. ร้านขายของ ร้านอาหาร เครื่องดื่ม อาจเป็นอาคารถาวร หรือเป็นซุ้มที่มีขนาดเล็กมีโครงสร้างเบา หรือเป็นรถเข็นก็ได้

ส่วนสิ่งประกอบบริเวณนั้น เดชา บุญค้ำ (2531:12, 5-12, 33) ได้กล่าวถึงสิ่งประกอบบริเวณในการปรับปรุงภูมิทัศน์เมืองเพื่อการท่องเที่ยวมีดังนี้

1. ประเภทที่นั่ง โต๊ะ เก้าอี้ ที่ใช้ในงานสาธารณะสามารถจำแนกออกได้ตามลักษณะการใช้งานดังนี้

1.1 ที่นั่งที่ใช้เพียงชั่วคราว ใช้นั่งเป็นระยะเวลาสั้นๆ เช่น นั่งรอรถประจำทาง นั่งพักระหว่างการเดินทางเพียงชั่วคราวเพื่อที่จะทำกิจกรรมอื่นๆต่อไป

1.2 ที่นั่งแบบนั่งเพื่อความผ่อนคลาย ได้แก่ การนั่งพักผ่อนหย่อน

1.3 โต๊ะและเก้าอี้ เช่น บริเวณพักคอยที่ต้องการมีที่วางของหรือที่ต้องการมีกมส์เล็กๆน้อยๆ

2. ป้าย มีหน้าที่ในการสื่อความหมาย เช่น ป้ายชี้ทาง ป้ายบอกกฎเกณฑ์หรืออื่นๆที่คนใช้บริเวณหรือสัญจรไปมาควรรู้ สามารถแบ่งได้ดังนี้

2.1 ป้ายบอกสถานที่

2.2 ป้ายบอกทิศทาง

2.3 ป้ายบอกกฎข้อบังคับ

2.4 ป้ายบอกข้อมูล

3. ซุ้มโฆษณา จัดทำขึ้นเพื่อการสื่อสาร การให้ข้อมูลต่างๆสำหรับผู้สัญจรโดยทางรถยนต์ และผู้สัญจรด้วยเท้า มีประโยชน์ในการให้ข้อมูลทั้งนักท่องเที่ยวและสำหรับประชาชนในท้องถิ่น

4. ถังขยะ และถังรองรับขยะมูลฝอย เป็นสิ่งจำเป็นเพื่อช่วยในการเก็บรวบรวมสิ่งปฏิกูล โดยต้องคำนึงถึงตำแหน่ง รูปแบบ และลักษณะที่เหมาะสมในแต่ละบริเวณนั้นด้วย

5. กระบะต้นไม้ กระถางต้นไม้ เป็นภาชนะสำหรับดินเพื่อปลูกต้นไม้ อาจเป็นแบบถาวรหรือแบบยกย้ายตำแหน่งได้

6. ที่ตม่น้ำเป็นสิ่งอำนวยความสะดวกที่ควรจัดเตรียมไว้ ควรอยู่ในตำแหน่งที่มีคนผ่านไปผ่านมา เช่น ทางเท้า สวนสาธารณะ ทางเข้า-ออก
7. รั้ว กำแพง และเสากั้นการจราจร
 - 7.1 รั้วสำหรับคนเดิน รั้วหรือราวกั้นไม่ให้คนเดินเข้าไปในบริเวณ
 - 7.2 รั้วสำหรับรถยนต์ ให้เป็นแนวเพื่อความปลอดภัย
 - 7.3 เสากั้นการจราจร คือ เสาที่แสดงขอบเขตการสัญจร
8. บ่อน้ำ สระน้ำพุ น้ำตก เป็นน้ำที่ใช้สำหรับภูมิทัศน์เมืองที่มนุษย์สร้างขึ้นเพื่อให้เกิดความสวยงาม
 9. ไฟฟ้า แสงสว่าง นอกจากทำหน้าที่ให้ความสว่างแล้วยังเป็น สิ่งประกอบสถานที่ เพื่อช่วยในการแสดงสัดส่วนของพื้นที่และยังช่วยเสริมความสวยงามอีกด้วย
 10. ทางเดิน มีหลังคา เพื่อความสะดวกแก่นักท่องเที่ยวและยังช่วยชี้นำทิศทางการเดินให้ชัดเจนยิ่งขึ้น
 11. ชุมทางเข้า ทำขึ้นเพื่อเป็นที่หมายตาให้ผู้สัญจรไปมาสามารถกำหนดตำแหน่งการเข้าออกได้ง่ายขึ้นชัดเจนขึ้น
 12. รูปปั้น อนุสาวรีย์ หอนาฬิกา เป็นส่วนตกแต่งเมืองเพื่อความสวยงามเป็นจุดดึงดูดความสนใจและเป็นที่ยุหมายตา
 13. หาบแร่แฝงลอย เป็นวิถีชีวิตความเป็นอยู่ที่ เป็นเอกลักษณ์อย่างหนึ่งซึ่งดึงดูดนักท่องเที่ยวได้ดี
- เดชา บุญค้ำ (2531:8,6) ยังได้กล่าวถึงข้อพิจารณาในการเลือกรูปแบบของสิ่งก่อสร้างและสิ่งประกอบบริเวณไว้ดังนี้ คือ
 1. คำนึงถึงรูปแบบเดิมของท้องถิ่น
 2. คำนึงถึงความกลมกลืนของสิ่งประกอบบริเวณทั้งหมด
 3. คำนึงถึงการใช้งานกลางแจ้ง
 4. คำนึงถึงการใช้งานของคนจำนวนมาก
 5. คำนึงถึงรูปแบบที่ไม่โดดเด่น

2.5 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (2531 : 15,11) ทำการวิจัย การพัฒนาภูมิทัศน์เมืองเพื่อการท่องเที่ยวเมืองพัทยา จังหวัดชลบุรี ผลการวิจัยสรุปปัญหาและแนวทางแก้ไขไว้ดังนี้

1. ย่าน ขาดความชัดเจน การใช้ที่ดิน คือส่วนราชการบางหน่วยงานมีที่ตั้งอยู่ในอาคารพาณิชย์ที่อยู่แถวเดียวกันกับร้านค้าประเภทต่างๆทำให้ประชาชนไม่ได้รับความสะดวกในการติดต่องานราชการ

แนวทางแก้ไข กำหนดการใช้ที่ดินและขอบเขตให้ชัดเจน โดยกำหนดเป็นย่านพาณิชย์กรรมย่านสถาบัน และสถานที่ราชการอื่นๆ ส่วนย่านพาณิชย์อาจเสริมสร้างบรรยากาศโดยเปลี่ยนจากถนนมาเป็นทางเดินเท้า ในย่านการค้าเพิ่มลานเพื่อสร้างความน่าสนใจเป็นระยะๆไปตามทาง เพิ่มความชุ่มชื้นร่มเย็น และบรรยากาศของการพักผ่อนใจด้วยการจัดวางตำแหน่งของน้ำพุขนาดเล็กตามบริเวณพักผ่อนนั่งเล่น ร่วมกับการจัดวางเก้าอี้ที่นั่งหรือที่นั่งค้ำกาแฟ ทานอาหาร ว่างภายนอกอาคาร

2. ที่ว่างโล่ง ตัวอาคารสโมสรเรือใบบดบังทัศนียภาพที่ดีของทะเล รวมทั้งมีที่จอดรถและจุดสตูดิโอเกาะอยู่ตามบริเวณริมชายหาด

แนวทางแก้ไข ไม่ควรมีอาคารใดๆสร้างอยู่ด้านซิดริมทะเล โดยเฉพาะอาคารขนาดใหญ่ถาวร แต่ควรเปิดพื้นที่โล่งเพื่อมุมมองที่ดีไปสู่ชายทะเลให้มากที่สุด

3. เส้นทางสัญจร ถนนริมหาดมีการรुक้าทางเท้าสาธารณะ การตั้งหาบเร่แผงลอยทำให้นักท่องเที่ยวต้องมาเดินบนถนน นอกจากนี้มีการติดป้ายโฆษณาทำลายทิวทัศน์ธรรมชาติและภูมิทัศน์ของเมือง

แนวทางแก้ไข กำหนดให้มีการถอยร่นอาคาร และขยายทางเท้า โดยห้ามมิให้มีการตั้งหาบเร่แผงลอย

4. ทิวทัศน์และที่หมายตา ขาดความชัดเจนหรือบรรยากาศที่ชี้นำให้ผู้ขับขี่รถยนต์รับรู้ได้ว่าเป็นทางเข้าหลักเมืองพัทยา มุมมองตลอดสองข้างทางของถนนขาดความน่าสนใจ

แนวทางแก้ไข เน้นทางแยกเข้าเมืองด้วยกลุ่มต้นไม้ ทำให้เกิดความเด่นชัดของทางเข้ามามากขึ้น อาจจะใช้ต้นไม้เมืองร้อนชายทะเลประกอบกับการใช้รูปปั้นหรือที่หมายตาที่สร้างขึ้นเพื่อให้สามารถมองเห็นได้จากระยะไกลเช่น กลุ่มต้นมะพร้าว กลุ่มสนทะเล เป็นต้น

5. สิ่งก่อสร้างและ สถาปัตยกรรม บาร์เบียร์ในบริเวณสามแยกพัทยาไปจนถึงพัทยาได้มีการก่อสร้างอาคารที่หนาแน่นมาก รวมทั้งอาคารนั้นมีความหลากหลายในรูปทรงสีสรรรวมทั้งป้ายโฆษณาตั้งเกาะเกาะตามทางเดินเท้า

แนวทางแก้ไข ควรมีการกำหนดรูปแบบการใช้ที่ดินของอาคารรวมทั้งกำหนดความหนาแน่นและความสูงด้วย

6. ป้ายโฆษณา มีการใช้สิ่งประกอบภูมิทัศน์ที่หลากหลายขาดความเป็นสัญลักษณ์ของเมืองท่องเที่ยวชายทะเล

แนวทางแก้ไข ควรมีการออกแบบใช้ป้ายต่างๆซุ้มโฆษณาประชาสัมพันธ์ ม้านั่ง เสาไฟฟ้ารั้ว มีความกลมกลืนเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน

รฐปณี รัตนถาวร (2545:10) ทำการวิจัยแนวทางการพัฒนาพื้นที่เพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในเขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อย จังหวัดพัทลุง ผลการวิจัยสรุปได้ว่า การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันด้านกายภาพที่มีผลต่อการจัดการท่องเที่ยวในพื้นที่เขตห้ามล่าสัตว์ป่าน้อย เพื่อเสนอแนวทางการใช้ประโยชน์พื้นที่เพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศและออกแบบสิ่งอำนวยความสะดวกที่จำเป็นต่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยได้แก่ นักท่องเที่ยว ประชาชน และเจ้าหน้าที่ในเขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อย จังหวัดพัทลุง ผลการวิจัยพบว่าสภาพปัจจุบันทางกายภาพของพื้นที่มีลักษณะเป็นพื้นที่ชุ่มน้ำประกอบไปด้วยส่วนที่เป็นพื้นดินและพื้นน้ำมีความหลากหลายทางชีวภาพทั้งพืช สัตว์และวิถีชีวิตชาวบ้านริมน้ำที่น่าสนใจ แนวทางการใช้ประโยชน์พื้นที่เพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ในเขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อยจังหวัดพัทลุง มีดังนี้

1. บริเวณควนจีเสียนและควนเคื่องในเขตแรมซาร์ จัดเป็นเขตหวงห้าม
2. บริเวณป่าสงวนแห่งชาติคลองยวน, ป่าสงวนแห่งชาติป่าบ้านในลุ่ม-ป่าบ้านกุ่มเป, ป่าสงวนแห่งชาติป่าเขียว จัดเป็นเขตสงวนสภาพธรรมชาติ
3. บริเวณที่สำรวจพบว่าเป็นที่ล่อแหลมเกิดไฟป่าบ่อยและพื้นที่ถูกรายถูกรบุกจัดเป็นเขตพื้นที่ฟูสภาพธรรมชาติ
4. บริเวณที่มีสภาพป่า พืชและสัตว์มีความสวยงามน่าสนใจจัดเป็นเขตศึกษาหาความรู้ในรูปการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ โดยอนุญาตให้เข้าไปทำกิจกรรมได้ตามขีดความสามารถ ในการรองรับของพื้นที่ และกำหนดกิจกรรมการท่องเที่ยวให้กระจายอยู่ทั่วไปในพื้นที่ตามศักยภาพที่พื้นที่จะรองรับได้
5. บริเวณที่กำหนดเขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อย หน่วยพิทักษ์ป่า สถานีควบคุมไฟ ป่าควนเคื่องและศูนย์ศิลปาชีพห้วยป่าเขียวในเขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อย เป็นเขตบริการ
6. บริเวณที่ที่มีกรรมสิทธิ์ครอบครอง จัดเป็นเขตกิจกรรมพิเศษ

การออกแบบสิ่งอำนวยความสะดวกที่จำเป็นต่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในเขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อย จังหวัดพัทลุง มีดังนี้

1. เขตหวงห้าม กำหนดเป็นเส้นทางลำคลองเดิมและทางเดินง่าย ๆ
2. เขตสงวนสภาพธรรมชาติ กำหนดเป็นเส้นทางลำคลองเดิมและทางเดินง่าย ๆ
3. เขตฟื้นฟูสภาพธรรมชาติ กำหนดเป็นเส้นทางลำคลองเดิมและทางเดินง่าย ๆ
4. เขตเพื่อการพักผ่อนและศึกษาหาความรู้ กำหนดเป็นเส้นทางศึกษาธรรมชาติทางเรือ, เส้นทางศึกษาธรรมชาติโดยจักรยาน, สถานที่พักผ่อนกางเต็นท์, บริเวณที่นั่งพักผ่อนหย่อนใจและม้านั่งพักผ่อน
5. เขตบริการ กำหนดให้มีสิ่งอำนวยความสะดวกดังนี้
 1. สิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับผู้มาเยือน ได้แก่ ศูนย์บริการนักท่องเที่ยว, ศูนย์สื่อความหมายธรรมชาติ, ห้องน้ำสาธารณะ, ท่าเทียบเรือท่องเที่ยว, ศาลาพักผ่อนริมน้ำ, อาคารห้องประชุม, ค่ายเยาวชนและบ้านพักรับรองแขกพิเศษ
 2. สิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับเจ้าหน้าที่ ได้แก่ อาคารที่ทำการเขตห้ามล่าสัตว์ป่า, อาคารร้านสวัสดิการ, ลานพักเจ้าหน้าที่, ป้อมยาม/ด่านตรวจ, ระบบกำจัดขยะ, ระบบบำบัดน้ำเสีย ระบบน้ำใช้และถึงเก็บน้ำ, ระบบไฟส่องสว่างและระบบแสงสว่าง, อาคารซ่อมบำรุงเรือ
 3. สิ่งอำนวยความสะดวกในพื้นที่ธรรมชาติ ได้แก่ ป้ายสื่อความหมายธรรมชาติ, หออุโมงค์, ทางเดินเท้าและเส้นทางปั่นจักรยาน
6. เขตกิจกรรมพิเศษ ไม่มีการออกแบบสิ่งอำนวยความสะดวกใดๆ เนื่องจากเป็นพื้นที่ที่มีกิจกรรมสิทธิ์ครอบครอง

สมชาติ วิจิตรนิกิจ (2547:11) ทำการวิจัย แนวความคิดในการออกแบบชุมชนริมฝั่งลำตะคอง เพื่อการท่องเที่ยวในเขตเทศบาลนครราชสีมา ผลการวิจัยสรุปได้ว่า การวิจัยมีวัตถุประสงค์เพื่อการศึกษาสภาพปัจจุบันด้านกายภาพที่มีผลต่อการจัดการท่องเที่ยวในพื้นที่ริมฝั่งลำตะคอง โดยคำนึงถึงศักยภาพที่ควรได้รับการส่งเสริม เช่น อ่างเก็บน้ำอภัยภูรังค์, เพลงโคราช, ผลิตภัณฑ์ชุมชนในเขตเทศบาลนครราชสีมาเพื่อสนองแนวทางการใช้ประโยชน์พื้นที่เพื่อการท่องเที่ยว และออกแบบสิ่งอำนวยความสะดวกที่จำเป็นต่อการท่องเที่ยว ผลการวิจัยพบว่าสภาพปัจจุบันทางกายภาพของพื้นที่มีลักษณะเป็นแหล่งน้ำสายสำคัญของจังหวัดนครราชสีมาประกอบด้วยชุมชนที่อาศัยอยู่ 2 ฝั่งลำน้ำและวิถีชีวิตชาวบ้านริมน้ำที่น่าสนใจ โดยมีแนวทางดังนี้

1. บริเวณอ่างน้ำอภัยภูรังค์ เป็นอ่างเก็บน้ำเพื่อผลิตน้ำประปาบางส่วนและเป็นสวนสาธารณะรอบอ่างโดยมีพิพิธภัณฑสถานเป็นจุดดึงดูดใจนักท่องเที่ยว ภายในพื้นที่ถึงประวัติศาสตร์ของผู้ออกตั้งอ่างเก็บน้ำ และพิพิธภัณฑสถานด้านสภาพแวดล้อมของ ลำตะคอง, ต้นกำเนิด

ลำตะคลองและมีจุดชมวิวยุโรปเมือง

มีการพายเรือภายในอ่างเก็บน้ำสำหรับ

นักท่องเที่ยว

2. บริเวณเกาะลอย ชุมชนเพลงโคราชจะอยู่บริเวณชุมชนหลัง วัดสามัคคีเป็นชุมชนเก่าแก่มีการรวมตัวกันของเพลงโคราช เพื่อถ่ายทอดการติดต่อไปแสดงในงานต่างๆ โดยบริเวณรอบเกาะจัดให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวทาง วัฒนธรรมและสวนสาธารณะชุมชน
3. บริเวณศาลาลอย-มหาชัย เป็นชุมชนที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวเดิมคือ วัดศาลาลอยและบริเวณนี้จะจัดให้เป็นสวนสาธารณะของชุมชนและผลิตภัณฑ์ชุมชน โดยย้ายบ้านที่บุกรุกเข้ามาไว้บริเวณดังกล่าวและส่งเสริมอาชีพเพื่อให้เกิดรายได้ให้กับชุมชน ได้อยู่อย่างยั่งยืน
4. บริเวณริมฝั่งลำตะคลองชุมชนเกษตรสามัคคี 2 และชุมชนศาลาลอยล่องเรือชมธรรมชาติ และวัฒนธรรมชุมชน บริเวณดังกล่าวมีธรรมชาติที่สมบูรณ์เหมาะแก่การศึกษาธรรมชาติสองฝั่งคลอง
5. บริเวณสวนไม้ดอกและสวนผัก บริเวณชุมชนสำโรงจันทร์และบุกมะค่า เป็นบริเวณที่ชาวบ้านภายในชุมชนประกอบอาชีพทำสวนทำไร่เป็นส่วนใหญ่ โดยจะส่งเสริมให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรและส่งเสริมให้ปลูกผักปลอดสารพิษโดยใช้ระบบไฮโดรโปนิคส์ และผักกางมุ้ง